BUILD RAPPORT

2022:07

Kommunale indsatser

– for at tiltrække tilflyttere til land- og yderkommuner

Helle Nørgaard, Aske Egsgaard-Pedersen, Hans Thor Andersen, Elise Stenholt Sørensen.

Kommunale indsatser for at tiltrække tilflyttere til land- og yderkommuner

Helle Nørgaard
Aske Egsgaard-Pedersen
Hans Thor Andersen
Elise Stenholt Sørensen

Institut for Byggeri, By og Miljø, Aalborg Universitet
2022

TITEL	Kommunale indsatser for at tiltrække tilflyttere til land- og yderkommuner
SERIETITEL	BUILD Rapport 2022:07
FORMAT	Tryksag
UDGIVELSESÅR	2022
UDGIVET DIGITALT	Marts 2022
FORFATTER	Helle Nørgaard, Aske Egsgaard-Pedersen, Hans Thor Andersen, Elise Stenholt Sørensen
SPROG	Dansk
SIDETAL	125
LITTERATURHENVISNINGER	Side 86-89
EMNEORD	Yderområder, bypolitik, land- og yderkommuner, Kommunale indsatser
ISBN	978-87-563-2030-6
ISSN	2597-3118
OMSLAGSILLUSTRATION	Christian Deichman Haagerup
UDGIVER	Institut for Byggeri, By og Miljø (BUILD), Aalborg Universitet A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV E-post build@build.aau.dk www.anvisninger.dk

Der gøres opmærksom på, at denne publikation er omfattet af ophavsretsloven.

INDHOLD

FORORD **4**

1 BAGGRUND, FORMÅL OG METODE **6**
1.1 Formål og metode 6

2 FLYTTEBEVÆGELSER I DANMARK **11**
2.1 Urbaniseringsprocesser 11

3 PRÆFERENCER OG FLYTTEMOTIVER **16**
3.1 Flytninger i et samfundsteoretisk perspektiv 16

4 KOMMUNALE BOSÆTNINGSSTRATEGIER **20**
4.1 Overblik over indsatser i kommunerne 21
4.1.1 Analyser af til- og fraflytning, boligtilbud og -efterspørgsel 29
4.1.2 Målgrupper 30
4.1.3 Modtagelse og fastholdelse af tilflyttere 32
4.1.4 Organisering og samarbejde ift. bosætningstiltag 34

5 UDVIKLING AF LOKALOMRÅDER **38**
5.1 Natur og foreningsliv 38
5.1.1 Boligtilbud og efterspørgsel 39
5.1.2 Strategisk udvikling og prioritering af lokalområder 41

6 INDSATSER OG ERFARINGER I UDVALGTE KOMMUNER **44**
6.1 Bosætningsstrategi og analyser 45
6.1.1 Målgrupper og indsatser 46
6.1.2 Udvikling og samarbejde 55
6.1.3 Erfaringer med indsatserne 58
6.1.4 Indsatser og omfang af tilflytning 61

7 ERFARINGER MED BOSÆTNINGSTILTAG **66**
7.1 Kommunernes erfaringer 66
7.1.1 Sammenhæng mellem tilflytning og bosætningsindsatser 67

8 KONKLUSION **78**
8.1 Kommunernes bosætningsindsatser 79
8.1.1 Indsatsernes ’effekt’ 80

9 LITTERATURLISTE **86**

10 APPENDIX SURVEYSPØRGSMÅL OG BESVARELSER **92**

FORORD

Befolkningens bolig- og bosætningsvalg har stor betydning for den geografiske fordeling mellem forskellige dele af landet, og der er gennem de senere år blevet øget politisk opmærksomhed på 'det skæve Danmark'. Forud for dette blev der i 2007 iværksat en række reformer bl.a. kommunalreformen samt reformer, som har medført centralisering af folkeskoler, uddannelser, sygehuse, politistationer og andre offentlige institutioner. Som modspil til centraliseringen har der siden 2016 været udflytning af statslige arbejdspladser fra Københavnsområdet til andre dele af landet. Senest er der i 2021 iværksat yderligere tiltag for at skabe bedre balance mellem forskellige dele af landet med fortsat udflytning af statslige arbejdspladser samt uddannelsesinstitutioner.

Også forskningsmæssigt er der stor interesse for udviklingen, hvilket er baggrunden for Forskningsprojektet *Danmark i Balance - regional dynamik og ulighed gennem* erhvervsudvikling, bosætning og institutionsudvikling.

Forskningsgruppen som arbejder med temaet *Bosætning* består af Forskningschef Hans Thor Andersen, Seniorforsker Helle Nørgaard, Post Doc Elise Stenholt Sørensen og Post Doc Aske Egsgaard-Pedersen. I den ene del af forskningsprojektet undersøges bolig- og bosætningspræferencer samt flyttemotiver, mens den anden del undersøger kommunernes arbejde med bosætningsindsatser, som har til formål at tiltrække tilflyttere. Resultatet af sidstnævnte fremgår af nærværende rapport.

Seniorforsker Helle Nørgaard har været projektleder på undersøgelsen og er hovedforfatter på rapporten om kommunernes arbejde med bosætningsindsatser. Aske Egsgaard-Pedersen har gennemført analyser af data om tilflytning til de deltagende kommuner og har, ligesom Hans Thor Andersen og Elise Stenholt Sørensen, bidraget til den samlede undersøgelse. Derudover har forskningsassistenterne Irene Guldbrandsen og Signe Rudå medvirket til undersøgelsen med indsamling og systematisering af besvarelser fra kommunerne.

Vi ønsker at takke alle som har besvaret spørgeskemaundersøgelsen såvel som de personer, der har bidraget med yderligere viden og erfaringer gennem interviews. Og stor tak til Det Obelske Familiefond, som har givet økonomisk støtte til projektets gennemførelse, som desuden er en strategisk prioriteret indsats på AAU.

Forskningschef, Dr. Scient. Hans Thor Andersen

BUILD Institut for Byggeri, By og Miljø

Aalborg Universitet København

1

BAGGRUND, FORMÅL OG METODE

1 BAGGRUND, FORMÅL OG METODE

Gennem de senere år er ca. 900.000 danskere flyttet hvert år, dvs. hver sjette dansker skifter adresse årligt. De fleste flytninger sker lokalt, dvs. inden for den enkelte kommune (ca. halvdelen af alle flytninger); flytninger over kommunegrænserne omfatter ca. en tredjedel flytningerne og kun hver sjette flytning sker mellem regionerne. De store byer får megen opmærksomhed og befolkningsvæksten dér forventes at fortsætte, ligesom befolkningstilbagegang udenfor de store byer tilsvarende fremskrives i befolkningsprognoser. Udviklingen er dynamisk og langt fra entydigt, men der har gennem længere tid været en befolkningsmæssig tilbagegang i land- og yderkommuner. Her stiger antallet af især ældre, mens mange unge fraflytter. Land- og yderkommuner har således gennem en årrække været udfordret på baggrund af længerevarende befolkningstilbagegang samt en 'skæv' demografisk profil, og man har særligt i disse kommuner, iværksat tiltag for at tiltrække tilflyttere. Der synes at være en grundlæggende forventning om, at bosætningsindsatserne resulterer i tilflytning, til trods for, at viden om effekten af indsatserne er begrænset.

1.1 Formål og metode

Formålet med nærværende undersøgelse er at kortlægge og beskrive, hvorvidt og hvordan kommunerne arbejder med at tiltrække tilflyttere. Undersøgelsen formål er desuden at vurdere, hvorvidt der er sammenfald mellem kommunernes tiltag og omfanget af tilflytning. Baggrunden for at undersøge dette, er en tidligere undersøgelse med titlen *Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier (*Nørgaard et al., 2010), hvor yderkommunernes arbejde med bosætningsindsatser blev kortlagt og beskrevet. Figur 1 viser den geografiske fordeling af samtlige 98 kommuner i Danmark fordelt på 16 yderkommuner, 30 landkommuner, 17 mellemkommuner og 35 bykommuner. Denne karakteristik af kommunerne blev udfærdiget i forbindelse med kommunalreformen i 2006, hvor 275 kommuner blev reduceret til 98 kommunale enheder (Kristensen, I. T., Kjeldsen, C., & Dalgaard, T., 2006). Her blev nogle landkommuner sammenlagt med kommuner med et større bycenter. Dette gav anledning til at vurdere landdistriktets betydning samt indikatorer, der belyser urbanisering, landbrugets betydning, den demografiske struktur, erhvervs- og befolkningsudviklingen, uddannelsesniveauet, kommunens økonomisk grundlag og kommunens lokalisering (center/periferi). Inddelingen blev anvendt i landdistriktsredegørelserne for 2009 og 2011 (Velfærdsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2009; Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2011).

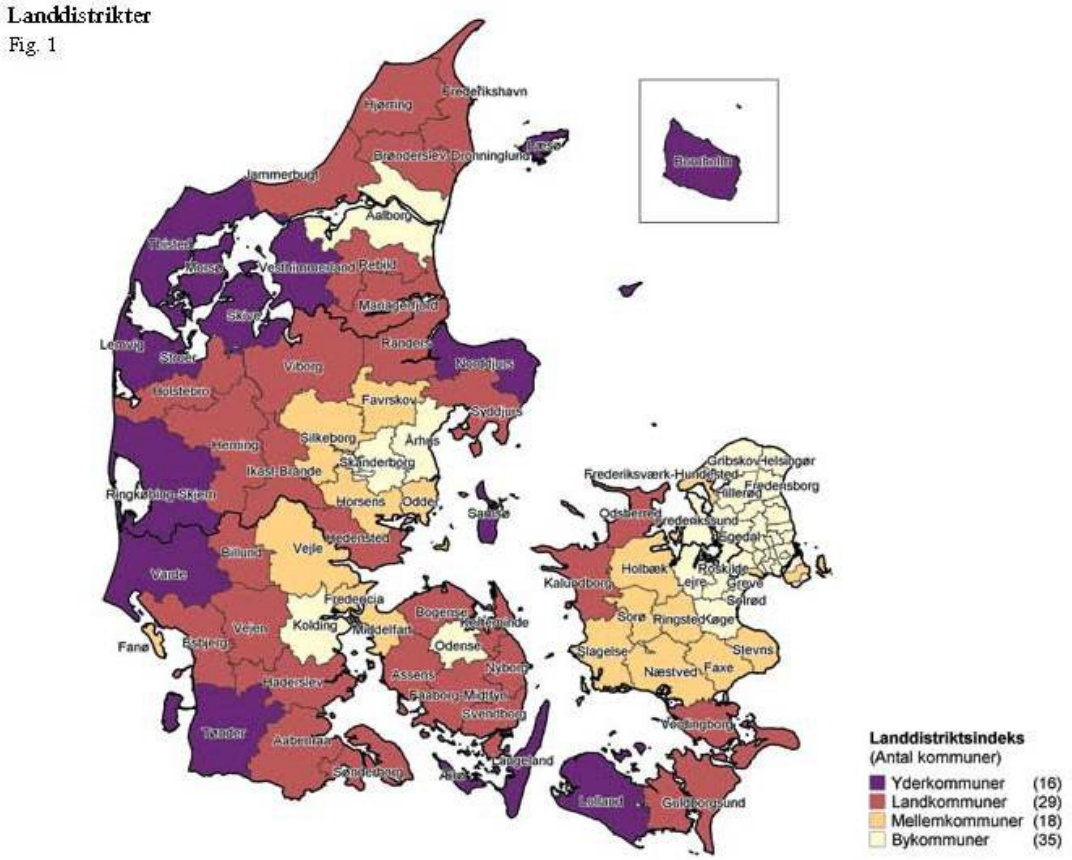

FIGUR 1. Karakteristik af 98 kommuner i Danmark. Kilde: Kristensen, I. T., Kjeldsen, C., & Dalgaard, T. (2006).

Fordeling og karakteristik af de nævnte fire kommunetyper er opretholdt hos Danmarks Statistik, men er sidenhen opdelt i fem kommunetyper ud fra største by i kommunen og tilgængelighed til job (Danmarks Statistik, 2018). Disse kriterier er valgt for at afspejle, hvorvidt der i kommunen er en by af en vis størrelse (by/land dimension), og hvorvidt kommunen ligger ”centralt” eller ”yderligt”, hvilket har resulteret i opdelingen landkommuner, oplandskommuner, provinskommuner, storbykommuner samt Hovedstadskommuner. Senest har Danmarks Statistik udarbejdet en inddeling bestående af bykommuner, landkommuner, metrolandkommuner, mellemkommuner, yderkommuner samt bykommuner undtaget de fire store bykommuner (Danmarks Statistik, 2021). I nærværende undersøgelse er anvendt fordeling af kommunetyper, som illustreret i Figur 1 med 16 yderkommuner, 30 landkommuner, 17 mellemkommuner og 35 bykommuner. Dette svarer til grundlaget for den tidligere undersøgelse af kommunernes bosætningsindsatser (Nørgaard et al., 2010) og giver dermed mulighed for at sammenligne indsatserne over tid. I nærværende undersøgelse er alle 30 landkommuner og 16 yderkommuner blevet kontaktet og har fået tilsendt et spørgeskema med en række spørgsmål svarende til undersøgelsen fra 2010. Spørgeskemaet er, på baggrund af andre undersøgelser og konkrete indsatser i kommunerne i tiden efter den nævnte undersøgelse, suppleret med yderligere spørgsmål.

I spørgeskemaundersøgelsen stilles en række spørgsmål til belysning af kommunernes bosætningstiltag- og strategier. Det drejer sig først og fremmest om, hvorvidt og i givet fald hvor længe, kommunen har arbejdet med bosætningstiltag, hvilke elementer der indgår i indsatsen, hvilke målgrupper man arbejder med, og hvordan man søger at tiltrække,

modtage og fastholde tilflyttere. Der spørges også til, om man har kendskab til, hvor tilflytterne bosætter sig, hvordan man arbejder med udvikling af lokalområder, og hvad man i øvrigt gør for at være attraktiv ift. bosætning. Derudover spørges om, hvordan bosætningsstrategien er forankret, hvem man samarbejder med, og hvorvidt man har samlet op på kommunale tiltag, der er iværksat for at tiltrække tilflyttere. Spørgeskemaundersøgelsen blev som nævnt sendt til samtlige i alt 46 kommuner fordelt på 30 landkommuner og 16 yderkommuner, hvoraf 41 kommuner – 14 yderkommuner og 27 landkommuner – har besvaret spørgsmål og skrevet uddybende kommentarer vedrørende bosætningsindsatser. Spørgeskemaundersøgelsen er sendt til relevante forvaltninger i land- og yderkommunerne, men bosætningsindsatsen er i nogle tilfælde placeret udenfor kommunen. Det betyder, at besvarelserne ikke nødvendigvis er dækkende, i forhold til hvad de enkelte kommuner eller erhvervsforeninger faktisk gør. Spørgeskemaundersøgelsen blev afsluttet primo 2020 og oversigt over survey spørgsmål samt kommunernes besvarelser fremgår af Appendix i afsnit 10.

I tillæg til spørgeskemaundersøgelsen indgår interviews med ansatte i Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner for at give et nuanceret billede af kommunernes arbejde med bosætningsindsatser og for at vurdere udviklingen i de nævnte kommuner i lighed med en tidligere undersøgelse om bl.a. kommunernes arbejde med at tiltrække tilflyttere (Nørgaard et al., 2010).

Det er i sagens natur svært at vurdere, hvorvidt konkrete indsatser er den direkte årsag til tilflytning eller om tilflytterne ville være flyttet til de pågældende kommuner uanset indsatserne. Dette vil forudsætte kvalitative undersøgelser og interviews med tilflyttere, hvilket ligger uden for rammerne af nærværende undersøgelse. Der er i stedet fokus på at sammenholde målet for de kommunale bosætningsindsatser nemlig at tiltrække tilflyttere med udvikling i og omfang af tilflytning til de enkelte kommuner. Formålet er også at undersøge geografiske aspekter relateret til udbredelsen af bosætningsindsatser, hvorfor besvarelserne er kortlagt og systematiseret for at synliggøre forskelle og ligheder. Som tidligere nævnt indeholder spørgeskemaundersøgelsen en lang række spørgsmål relateret til at tiltrække, modtage og fastholde tilflyttere. I vurderingen af hvorvidt der er sammenhæng mellem kommunernes indsatser og tilflytning, er der alene fokus på de indsatser, som har til formål at tiltrække tilflyttere og som er angivet i Tabel 1.

TABEL 1. Oversigt over de kommunale indsatser for at tiltrække tilflyttere.

Hjemmeside med informationer til potentielle indenlandske tilflyttere
Hjemmeside med informationer til potentielle udenlandske tilflyttere
Bosætningskonsulent(er)
Tilflytter/prøvebolig
Markedsføringskampagner
Deltagelse i uddannelsesmesser mv.

Tilflyttere er defineret som alle personer, der flytter fra en kommune til en anden kommune mellem 1 januar i år *t* og 1 januar i år *t+1*. Denne definition medfører, at en person kan nå at flytte imellem flere kommuner i det samme år og således blive registreret som tilflytter flere gange i løbet af et kalenderår. Foruden denne definition af tilflyttere er personer, som flytter til en kommune fra udlandet også registeret som en tilflytter, hvorfor efterfølgende flytninger mellem kommunerne hører ind under den første definition. Andelen af tilflyttere er beregnet i forhold til det gennemsnitlige antal borgere i kommunen over 2 år, også kaldet for midt-års populationen, hvilket er en gængs måde, hvorpå migration og befolkningsudvikling opgøres på (Duncan et al., 2002). Midt-års populationen er beregnet ved at sammenlægge

antallet af borgere i kommunen 1. januar i år *t* og antallet af borgere i kommunen i år *t+1* og derefter dividere med 2. Denne fremgangsmåde og beregning af andelen af tilflyttere er begrundet i tilgængelige data knyttet til den såkaldte forskerordning hos Danmarks Statistik. I vurderingen af hvorvidt der kan ses en sammenhæng mellem tilflytning til kommunerne i forhold til omfang og typer af kommunale indsatser, sammenlignes landkommuner med yderkommuner. Derudover sammenlignes landkommuner med andre landkommuner, og tilsvarende sammenlignes yderkommuner med andre yderkommuner, idet de er karakteriseret ved forskellige muligheder og udfordringer.

2

FLYTTEBEVÆGELSER I DANMARK

2 FLYTTEBEVÆGELSER I DANMARK

Danmarks Statistik har opgjort registerbaserede flyttebevægelser siden 1980 og viser, at interne flytninger i Danmark har haft et svagt stigende omfang gennem de sidste årtier. Perioden indledtes med et relativt lavt flytteniveau, idet 'kun' godt 700.000 personer skiftede adresse i 1980, men efterfølgende steg antallet af flytninger til lige knap 840.000 og en periode med mindre flytteaktivitet, der varede indtil 1990ernes midte. Her var der 880.000 årlige adresseskift. Efter et mindre dyk nåedes en ny top i 2005 på 873.000 flytninger, men kun tre år senere – 2009 – var antallet af flytninger reduceret mærkbart til blot 766.000. Efterfølgende var flytteomfanget tilbage til tidligere tiders høje niveau: 870.000 årlige flytninger i 2017 svarende til ca. 15 pct. af befolkningen og i 2020 var der næsten 930.000 flytninger.

Der er stor opmærksomhed på de unge som fraflyttere i land- og yderområder, men begrænset opmærksomhed på at det gør sig gældende i alle kommuner ligesom der i alle kommuner er både til- og fraflytning, som i mange tilfælde er nogenlunde lige store i antal. Et andet generelt aspekt ift. befolkningsudviklingen er indvandring som bidrager positivt til befolkningsantal og som påvirker befolkningens sammensætning i storbyerne men som i stigende grad også bidrager til befolkningsudviklingen i land- og yderkommuner. Flyttebevægelserne er således et centralt element i urbaniseringsprocesser i Danmark.

2.1 Urbaniseringsprocesser

Der er gennem de seneste årtier sket væsentlige geografiske forskydninger i befolkningens bosætning. Urbaniseringen er en central proces bag befolkningens omfordeling og har historisk haft forskellige forløb og geografiske udtryk med skiftende befolkningsvækst og -tilbagegang i forskellige dele af landet (Matthiessen, 1985; Illeris, 1988, 2010; Nielsen, 2006). Urbaniseringen skete fra midten af 1800-tallet ved en afvandring af en stor del af arbejdskraften fra landbruget, som flyttede til byerne i sammenhæng med industrialiseringen. Her havde forskydningen fra land til by retning mod København, men også landets øvrige byer, der havde stor befolkningstilvækst. Omkring 1930 fandt der et skifte sted i urbaniseringsprocessen med betydelig regional effekt til følge. Storbyerne og de større byer voksede ikke længere som hidtil, dvs. ved fortsat koncentration i og omkring bykernen. I stedet udvikledes forstaden med lavere bebyggelsestæthed, flere grønne arealer og større boliger. I mange tilfælde i form af én-familie huse. Transportmulighederne begrænsede den geografiske spredning, men med udviklingen af S-togsnettet omkring København og nye busruter i de større provinsbyer skete forstadsudviklingen hurtigt. Fra 1950erne betød det voksende antal biler en yderligere forstadsudvikling, nu mere uafhængigt af den eksisterende infrastruktur, især kollektiv trafik. Parallelt med stigende velstand skabte det mulighederne for det parcelhusboom, der generelt prægede landet gennem 1960erne og 1970erne. En udvikling, der betød at ikke blot de eksisterende byer, men også småbyer og landsbyer i rimelig pendlingsafstand fra de lidt større byer i landet nød godt af forstadsudviklingen. I 1970erne begyndte tilmed rene landdistrikter at opleve befolkningsfremgang og der taltes derfor om en dansk form for 'exurbanisering'; byudvikling uden for det bymæssige. Byerne, der havde haft tyngden på industrierhvervene, var på det tidspunkt udfordret af store beskæftigelsestab gennem afindustrialisering og fraflytning og var mange steder i direkte forfald. I stedet skete

væksten i de mindre byer og landdistrikter. Der har således været skiftende retning i befolkningens bosætning i perioden fra 1930erne indtil 1980erne. Herefter indtraf en økonomisk stagnationsperiode udløst af diverse krisepakker og som satte udviklingen i laveste gear.

Da konjunkturerne vendte i starten af 1990erne var udviklingen målrettet de store og større byer. Der er næppe enighed om baggrunden for dette skift til koncentreret byudvikling eller re-urbanisering, men en øget vægtning af forretningsservice og andre videnstunge erhverv er sammen med demografiske forskydninger, kvindernes erhvervsdeltagelse, højere uddannelsesniveau samt statslige investeringer i fysisk og kulturel infrastruktur mm hører til de gængse forklaringer. Hertil kommer en tiltagende bestræbelse på at effektivisere både den private servicesektor og den offentlige sektor, der har medført sammenlægninger, jagt på stordriftsfordele mm, - eksempelvis indkøbscentre, kraftig vækst i kædebutikker, supersygehuse for blot at nævne nogle få. Alle forandringer, der har udfordret de mindre bysamfund og landdistrikterne. I perioden fra midten af 1990erne er der således sket en markant ændring i retning af koncentreret beskæftigelses- og befolkningsvækst i storbyerne, frem for alt Hovedstaden, men også Aarhus, Aalborg og Odense samt Trekantområdet.

Der peges ofte på, at der er tale om strukturelle forandringer, som ikke lader sig påvirke, men flere undersøgelser (Momentum, 2017; Andersen & Nørgaard, 2018a; Andersen & Nørgaard, 2018b; Kommunernes Landsforening, 2014; Nørgaard, 2011) viser, at udviklingen også er påvirket af økonomiske konjunkturer og at flytningerne ikke entydigt har retning mod de bykommunerne og de store byer, som vist på Figur 2.

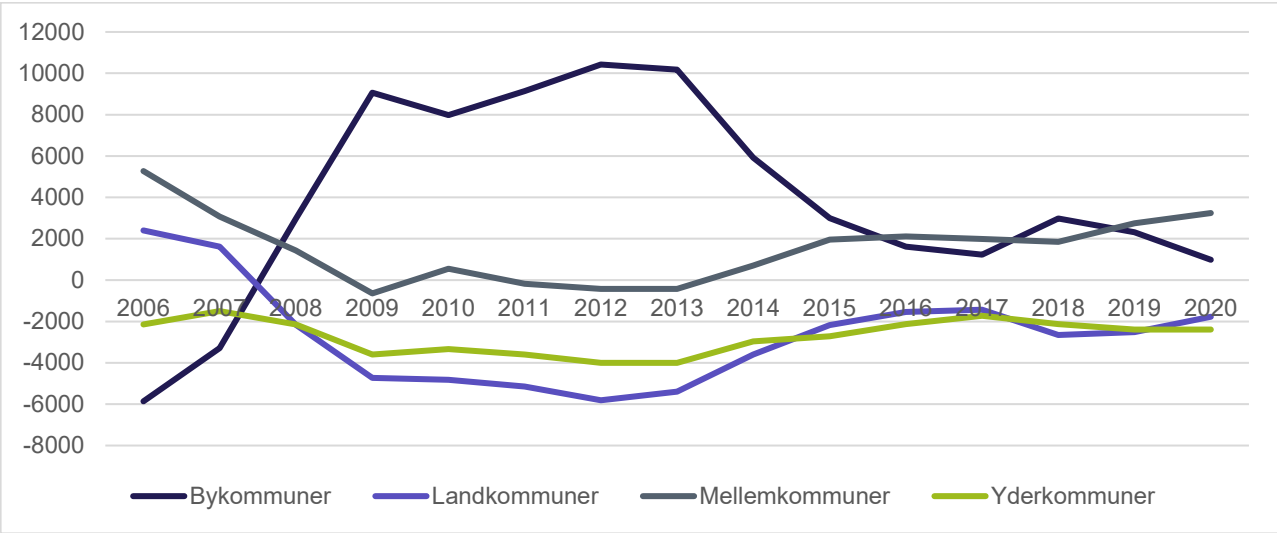

FIGUR 2. Nettoflytninger i Danmark fordelt på kommunetyper, 2006-2020. Kilde: Statistikbanken

Figuren viser nettoflytninger i Danmark fordelt på fire kommunetyper i perioden fra 2006 til 2020, er baseret på data fra Danmarks Statistik og illustrerer at nettobevægelser dvs. forskellen mellem til- og fraflytning. Som det ses, var der et markant skift med befolkningsvækst i bykommunerne og befolkningstilbagegang i land- og yderkommuner i 2007/2008. Det er især de unge, der flytter. I 1980 foretog de 18-24årige godt 40 pct. af alle flytninger, som dog var faldet til 31 pct. i 2019, men retningen er klar nemlig mod de fem store kommuner (København, Frederiksberg, Århus, Ålborg og Odense), mens alle andre kommuner har flere fraflyttere end tilflyttere i denne aldersgruppe. De 25-29årige stod i 1980 for 18 pct. af flytningerne og denne gruppes andel steg til 20 pct. i 2019. Flyttemønstrene for de 25-29årige adskiller sig fra de helt unge og er radikalt anderledes for så vidt angår flytteretning. Specielt flytteretningen for par med børn er interessant; Københavns kommune oplever et betydeligt tab af børnefamilier til andre kommuner: De fem storbykommuner plus Læsø og Norddjurs kommuner mister netto børnefamilier (par med børn) – alle andre

kommuner får flere børnefamilier – gennem til- og fraflytningen. Det gælder vel at mærke også yder- og landkommuner. Det overordnede billede er således, at næsten alle kommuner bortset fra de fem storbykommuner, mister unge i alderen 18-24 år, men disse kommuner, med et par undtagelser, har overskud på flyttebalancen for personer over 25 år, herunder børnefamilierne.

Siden krisen i 2008 har der udviklet sig en forståelse af, at urbaniseringen var en uafvendelig proces og at fremtiden lå i storbyerne. Krisen *har* været hård ved yder- og landkommunerne, men en mere nuanceret analyse viser, at disse kommuner ikke adskiller sig fra f.eks. københavnske forstadskommuner: De fleste, der flytter væk, er unge i 20'erne og de fleste, der flytter til, er i 30'erne og opefter. Figuren illustrer, at der i perioden var en klar konjunkturbevægelse, hvor landet rammes af en krise og efterfølgende overvinder denne. Det rammer bestemte erhverv og egne mere end andre, primært landbrug og fremstillingserhverv, der netop er lokaliseret i yder- og landkommuner. Den økonomiske opbremsning mindskede især flytning til yder- og landkommuner, men efter krisens overvindelse er der sket en stigning i denne flyttestrøm. Flytningernes retning har således ændret sig over tid og skal ses i sammenhæng med væsentlige samfundsmæssige forandringer og økonomiske konjunkturer. Mens krisen i 2008 gav anledning til befolkningstab i mange land- og yderkommuner, viser data at flytteunderskuddet er blevet stadigt mindre siden den begyndende økonomiske vækst i 2012. Omvendt viser de seneste opgørelser over til- og fraflytning til f.eks. København, at der har været en større fraflytning end tilflytning siden 2015 og at især børnefamilier flytter fra storbyerne.

Det kan ikke anfægtes, at der har været en længerevarende fraflytning fra landdistrikterne og befolkningsvækst i byerne, men der ikke kun tilflytning til storbyerne, men også til mindre byer – en udvikling som i en dansk sammenhæng betegnes dobbelt-urbanisering (Kommunernes Landsforening, 2014a & 2014b). Det er således ikke kun er de store byer som har haft befolkningsvækst. Faktisk er der en relativ stabil fordeling af befolkningen i byer af forskellig størrelse (Andersen & Nørgaard, 2018a & 2018b). Til trods for stor variation i omfang og retning af flyttebevægelserne italesættelse storbyernes befolkningsvækst og landområdernes befolkningstab fortsat som et faktum i både medie- og forskningssammenhænge. Her antages det, at forskydningen fra land til by vil blive forstærket over tid og at der er tale om en strukturel og uafvendelig udvikling. De nævnte undersøgelser viser imidlertid, at flyttebevægelserne ikke er entydige og at en stor del af flytningerne relateret til økonomiske konjunkturer. Udover strukturelle eller økonomiske forhold er flyttebevægelserne også relateret til bolig- og bosætningspræferencer, som ændrer sig over tid og er påvirket af forskellige forhold. Dette beskrives i det følgende afsnit.

3

BOSÆTNINGS-PRÆFERENCER OG FLYTTEMOTIVER

3 PRÆFERENCER OG FLYTTEMOTIVER

Mens der er en mængde af data og kortlægning af flyttebevægelser, er viden om danskernes flyttemotiver, bolig- og bosætningspræferencer mangelfuld. Udover at kortlægge og udvikle overblik over flytningernes omfang og retning er det vigtigt at inddrage forhold relateret til bosætningspræferencer og flyttemotiver for at forklare hvorfor vi flytter og hvor vi flytter hen. Dette er påvirket af sociale konventioner og normer, som til stadighed ændres ligesom det enkelte individ i højere grad former og skaber sin egen fortælling i sammenligning med tidligere tider hvor livsforløb var mere fastlagte. Dette øger kompleksiteten ved den umiddelbare simple flyttehandling

3.1 Flytninger i et samfundsteoretisk perspektiv

En af de tidligste økonomiske teorier om flyttemotiver tog afsæt i folketællings- og registerdata fra England, Skotland og Irland og blev udviklet af Ravenstein i 1885 (Grigg, 1977). Grundlaget for teorien var en forståelse af migration som en såkaldt 'push-pull' proces, hvor økonomiske faktorer fx bedre job- eller uddannelsesmuligheder skubber (push) befolkninger væk fra nogle områder, mens andre områder med bedre muligheder trækker (pull) befolkninger til. Også Sjaastad (1962) anså flytninger som motiveret af økonomiske incitamenter og udtryk for rational handling med flytninger begrundet i en vurdering og afvejning af mulige økonomiske gevinster og omkostninger. Lee (1966) tog også afsæt i forståelsen af push-pull-mekanismer, dvs. ikke-attraktive forhold omkring aktuelle eller nuværende bolig/bosted, som antages at skubbe væk, sammenholdt med forhold, som trækker mod en ny bolig/ bosted i forhold til jobmuligheder, boligudbud, institutionstilbud mv. Todaro (1976) søgte at forklare flytninger på baggrund af tre faktorer, nemlig forskel mellem nuværende og forventet indtægt relateret til flytning, udgifter forbundet med flytning både økonomiske og psykologiske samt en vurdering af mulighederne for at sikre beskæftigelse på langt sigt. Den grundlæggende forståelse i disse og andre lignende tilgange er, at flytninger anses for at være en strategi for individuel nyttemaksimering, hvor individet træffer beslutning om at flytte for at øge sin indkomst, muligheder for arbejde eller for at lave en langsigtet investering i sin humane kapital som f.eks. uddannelse. Den anden grundlæggende forståelse for disse teorier er push-pull-mekanismer relateret til beskæftigelse og uddannelse samt forhold relateret til bosætningsområdet som boligpriser, omdømme mv. I disse tilgange til anses mekanismer som universelle, hvor individuelle handlinger er bestemt af ydre forhold, men forståelsen af, hvad der motiverer folk til at flytte, er sidenhen blevet videreudviklet. Selvom De Jong og Fawcett (1981) antog, at flytninger er baseret på økonomiske vurderinger af fordele og ulemper ved at flytte havde de også opmærksomhed på betydningen af individuelle værdier.

I modsætning til de økonomiske forståelser baseret på universelle forløb har sociologiske forståelser i højere grad fokus på individuelle og foranderlige forhold. Rossi (1955) introducerede livscyklus som grundlag for, at folk skifter bolig og nabolag som tilpasning til nye og ændrede behov og præferencer, der opstår gennem livet nemlig familiedannelse, flytning af eksisterende familie grundet pladsbehov, dødsfald, opløsning af ægteskab såvel som ift. arbejde. Elder (1977) videreudviklede den grundlæggende idé om, at livets begivenheder og faser er relateret til flytninger og introducerede livsfaser som udtryk for betydningen af individuelle livsbegivenheder og personlige biografier. Denne tilgang med fokus på livsfaser adskiller sig fra livscyklus, idet der kan være stor forskel på livsforløb, men livscyklus indikerer,

at alle gennemgår samme forløb eller cyklus. Elder fremhævede også betydningen af at forstå flytninger i en geografisk, social, historisk og politisk kontekst med fokus på overgange frem for baseret på en udvikling, hvor alle forventes automatisk at bevæge sig fra et stadie til et andet. Afsættet for Elder var således individet, men også familier eller husstande i forståelsen af 'linked lives' eller forbundne liv, som henviser til, at individers liv ikke udvikler sig i et vakuum, men er afhængig af og indlejret i et netværk af sociale relationer. Wigens et al. (2011) fremhævede, at individers livsfaser udformes og præges af de respektive tider og steder, som de indgår i, og i forhold til gældende økonomiske, politiske og sociokulturelle forhold: jobmuligheder, boligmarked/priser, kulturelle normer mv. De påpegede desuden, at i et historisk perspektiv var livsforløb mere fastlagte og individuelle beslutninger mere begrænsede sammenlignet med i dag, hvor det enkelte individ i højere grad former og skaber sin egen fortælling. Boyle og Halfacree (1998) fremhævede også, at sociale konventioner og normer til stadighed ændres, og at næsten hver ny kohorte har nye/anderledes muligheder. Styrken i livsfaseperspektivet (Elder, 1977; Boyle og Halfacree, 1998; Wigens et al., 2011) er at give indblik i kontinuerlig forandring samt voksende variation og kompleksitet, men også søgen efter sammenhæng og generelle udviklingsforløb.

Anvendelse af livsfaseperspektivet i relation til flytninger imødekommer fravær af samfundsteoretiske forståelser i de makroøkonomiske tilgange, hvor flytninger betragtes som automatiske og uproblematiske handlinger motiveret af ydre forandringer. Halfacree og Boyle (1993) pegede på behovet for at forstå migrantens flytteovervejelser og -beslutninger ved at tage afsæt i en forståelse af hverdagsliv, netværk og relationer samt individuelle forhold som afgørende for, hvordan vi lever vores liv og hvilke beslutninger vi træffer. I forlængelse heraf fremhævede Halfacree og Boyle (1993), Halfacree (2004) m.fl. samt Boyle og Halfacree (2014), at der i tillæg til livsfaseperspektivet er behov for at anlægge et biografisk perspektiv, som giver indblik i individuelle værdier og orienteringer relateret til flyttemotiver- og beslutninger. Med denne tilgang vil der kun i få tilfælde være én årsag til eller forklaring på flyttehandlingen, men i stedet sammensatte og komplekse forklaringer. Livsfaseperspektivet anser dermed strukturelle og institutionelle forandringer som væsentlige for livsfaseforandringer, samtidig med at individets egen handlen anerkendes.

Både de økonomiske og sociologiske undersøgelser viser, at flytninger er relateret til centrale begivenheder som at flytte hjemmefra, flytte i forbindelse med par- og familie dannelse, skilsmisse, pensionering mv. Der er også enighed om at, langdistanceflytninger ofte er relateret til uddannelse eller beskæftigelse, mens korte flytninger er boligrelaterede. De to tilgange adskiller sig dog fra hinanden i forhold til grundlæggende antagelser. Hvor antagelsen i de økonomiske undersøgelser er, at man flytter, når og derhen hvor man kan opnå størst økonomisk gevinst, så er forståelsen i de sociologiske undersøgelser, at der er tale om sammensatte og komplekse forklaringer, hvor også værdier, prioriteringer og individuelle forhold har afgørende betydning for, hvorvidt og hvorfor man flytter, og hvor man flytter hen.

4

KOMMUNALE BOSÆTNINGS STRATEGIER

4 KOMMUNALE BOSÆTNINGSSTRATEGIER

Der har både i kommunerne og medier gennem længere tid været stor opmærksomhed, på, hvad kommunerne kan gøre for at tiltrække nye borgere. En stor del af kommunernes økonomiske grundlag består af skatteindtægter fra egne borgere, som dermed har betydning for den service og de tilbud, man kan tilbyde. Kommunerne har dermed økonomiske incitamenter til at iværksætte tiltag for at tiltrække tilflyttere. Derudover kan ønsket om at tiltrække tilflyttere være begrundet i kommunens selvforståelse og ønske om vækst, som tegn på, at kommunen er et attraktivt sted at bo, mens udsigten til at miste borgere kan signalere fravær af udviklingsmuligheder og attraktivitet.

Land- og yderkommuner er generelt udfordret pga. længerevarende befolkningstilbagegang samt en 'skæv' demografisk profil karakteriseret af en overvægt at ældre pga. unges fraflytning. På den baggrund peges der fra flere sider fx Herslund & Fertner (2011), Christensen (2014) og Levinsen (2019), på både behovet og muligheder for at tiltrække tilflyttere og flere kommuner har netop iværksat indsatser, som har dette formål. Kommunernes arbejde med at udvikle indsatser for at tiltrække tilflyttere er blevet undersøgt og beskrevet i forskellige sammenhænge. De fleste undersøgelser tager afsæt i enkeltkommuner, er udført af konsulentvirksomheder og består af analyser og råd vedrørende udvikling af bosætningsstrategier fx Jensen & Levinsen, 2015; Geomatics, 2016; Levinsen, 2019. Andre undersøgelser og forskningsbaserede analyser har haft et bredere sigte og har undersøgt land- eller yderkommuner samlet set (Ærø et al., 2005; Nørgaard & Ærø, 2006; Nørgaard et al., 2010; Ærø & Andersen, 2017). Det gælder fx rapporten *Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier (*Nørgaard et al., 2010), hvor yderkommunernes bosætningsstrategier blev kortlagt på baggrund af besvarelser af mailbaseret spørgeskemaundersøgelse. Samtlige 16 yderkommuner besvarede spørgsmålene, hvor der desuden var en uddybende undersøgelse af fire kommuner nemlig Ringkøbing-Skjern, Skive, Tønder og Bornholm. Derudover undersøgte Ærø & Andersen (2017) udviklingsstrategierne i de kommuner, som deltog i Realdanias kampagne *Kommuner på forkant* nemlig Frederikshavn, Faaborg-Midtfyn, Guldborgsund, Halsnæs, Jammerbugt, Lejre, Lemvig, Mariagerfjord, Nordfyn, Thisted, Tønder, Varde og Vesthimmerlands kommuner og hvor også Morsø Kommune er inddraget i undersøgelsen. Mens der i de nævnte undersøgelser er samlet erfaringer med nogle typer eller udvalgte kommuners arbejde, mangler der et samlet og opdateret overblik over land- og yderkommunernes arbejde og erfaring med bosætningsindsatser. Dette er baggrunden for nærværende undersøgelse, som er baseret på besvarelser af spørgeskemaundersøgelse, som er sendt til 30 land- og 16 yderkommuner, hvoraf 14 yderkommuner og 27 landkommuner har besvaret spørgsmål.

I spørgeskemaundersøgelsen stilles en række spørgsmål til belysning af kommunernes bosætningstiltag- og strategier. Det drejer sig først og fremmest om, hvorvidt og i givet fald hvor længe, kommunen har arbejdet med bosætningstiltag, hvilke elementer der indgår i indsatsen, hvilke målgrupper man arbejder med og hvordan man søger at tiltrække, modtage og fastholde tilflyttere. Der spørges også til, om man har kendskab til, hvor tilflytterne bosætter sig, hvordan man arbejder med udvikling af lokalområder og hvad man i øvrigt gør for at være attraktiv ift. bosætning. Derudover spørges i survey til, hvordan bosætningsstrategien er forankret, hvem man samarbejder med og hvorvidt man har samlet op på kommunale tiltag, der er iværksat for at tiltrække tilflyttere. I det følgende redegøres for

kommunernes besvarelser af disse spørgsmål. Mens spørgeskemaundersøgelsen er sendt til relevante forvaltninger i land- og yderkommunerne, er bosætningsindsatsen i nogle tilfælde placeret udenfor kommunen. Det betyder, at besvarelserne ikke nødvendigvis er dækkende, i forhold til hvad de enkelte kommuner eller erhvervsforeninger faktisk gør.

4.1 Overblik over indsatser i kommunerne

En tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) viste, at flere yderkommuner allerede på daværende tidspunkt arbejdede med tiltag for at tiltrække tilflyttere. Undersøgelsen viste, at mere end halvdelen af yderkommunerne havde udarbejdet en bosætningsstrategi, at kun en enkelt kommune ingen indsatser havde, mens de resterende yderkommuner var i gang med at forberede bosætningstiltag. I nærværende undersøgelse er både land- og yderkommuner blevet spurgt om de har udarbejdet en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere. Besvarelserne viser, at næsten alle land- og yderkommuner har en bosætningsstrategi; at størstedelen har arbejdet med bosætningsstrategier gennem længere tid, mens enkelte er i gang med at forberede en strategi. Næsten 70 pct. af kommunerne har arbejdet med en bosætningsstrategi i en længere periode, mens de resterende ca. 30 pct. adspurgte kommuner er i gang med at udvikle en bosætningsstrategi eller –tiltag. Det er i højere grad landkommuner (75 pct.) end yderkommuner (65 pct.), som har udviklet en bosætningsstrategi. Ud over forskelle mellem land- og yderkommuner viser besvarelserne også, at der er stor forskel på indhold i og omfang af de kommunale tiltag og at yderkommunerne generelt har en mere flerstrenget indsats sammenlignet med landkommunerne. Omvendt er der en større andel af yderkommunerne, som først for nylig er gået i gang med at forberede en bosætningsstrategi. Mens der samlet set var relativt få kommunale bosætningsstrategier eller –indsatser for 10 år siden, er de sidenhen blevet langt mere udbredte, og der er bl.a. kommet fokus på ikke blot at tiltrække, men også at fastholde tilflyttere.

Dette indledende afsnit om kommunernes indsatser for at tiltrække tilflyttere har til formål, at give et overblik over omfang og udbredelse af disse indsatser, såvel som at illustrere ligheder og forskelle mellem land- og yderkommuner. Her sammenholdes desuden tidligere omfang af og former for indsatser i yderkommunerne (Nørgaard et al., 2010) med hvilke indsatser der er iværksat i tiden herefter.

I spørgeskemaundersøgelsen indgår en lang række spørgsmål, men i dette afsnit præsenteres en oversigt over de indsatser, som har til formål at tiltrække tilflyttere. Det drejer sig om 1) hjemmeside med informationer til potentielle indenlandske tilflyttere og tilsvarende 2) hjemmeside med informationer til potentielle udenlandske tilflyttere, 3) bosætningskonsulent(er), 4) tilflytter/prøvebolig, 5) markedsføringskampagner samt 6) deltagelse i uddannelsesmesser mv.

I sammenligning med undersøgelsen fra 2010 er der en større andel af yderkommunerne, som har eller er ved at udvikle bosætningstiltag, men der er markant forskel mellem kommunerne ift. både omfang af og typer af indsatser. Figur 3 viser antal bosætningsindsatser i land- og yderkommuner på en skala fra en til seks indsatser, hvor det fremgår, at omfanget af indsatser er forskelligt og at der i især i yderkommuner er iværksat et stort antal indsatser.

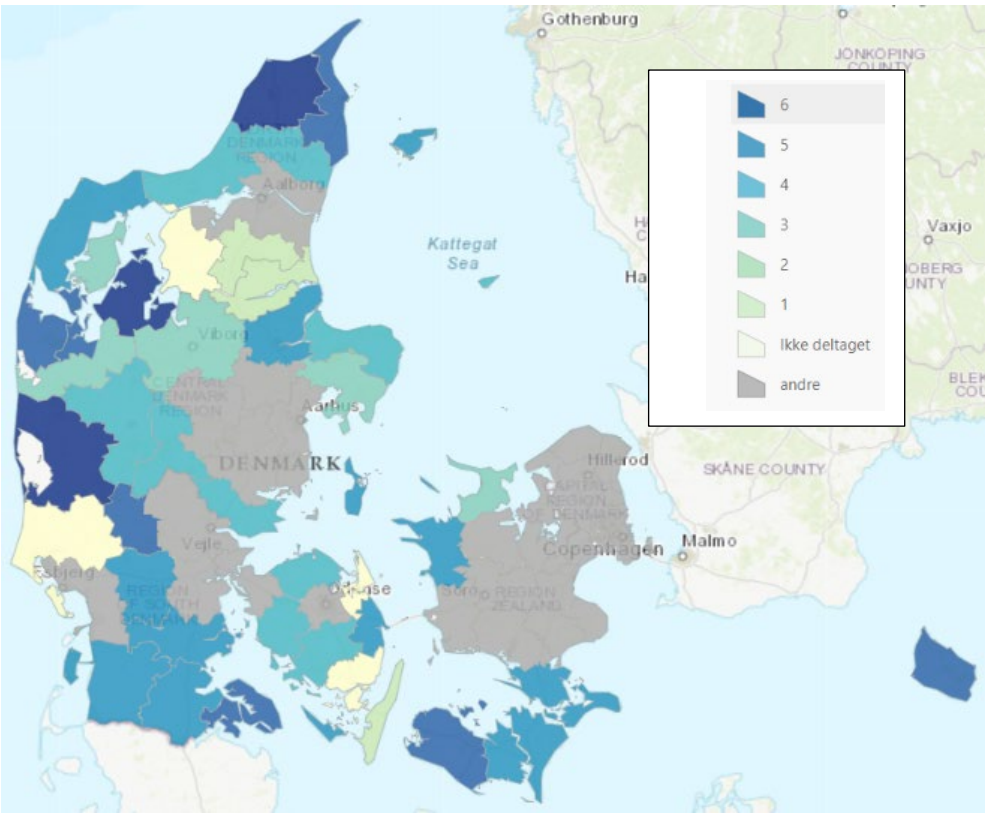

FIGUR 3. Antal kommunale bosætningsindsatser i land- og yderkommuner og angivelse af kommuner, som ikke indgår i undersøgelsen.

Det er forskelligt, hvad kommunerne gør for at tiltrække tilflyttere, men besvarelserne viser, at næsten alle de deltagende land- og yderkommuner nemlig 39 ud af 41 kommuner, har etableret en hjemmeside målrettet potentielle tilflyttere. Figur 4 viser en oversigt med kommuner, som har en hjemmeside målrettet dansktalende tilflyttere. På hjemmesiderne er der typisk information om jobmuligheder, boligtilbud og information vedrørende daginstitutioner, arrangementer og lokale seværdigheder, men yderligere undersøgelse af kommunernes hjemmesider viser, at der er stor variation ift. omfanget af information.

Besvarelserne viser, at flere yderkommuner har etableret en hjemmeside med oplysninger til potentielle tilflyttere i sammenligning med den tidligere nævnte undersøgelse (Nørgaard et al., 2010). Således havde ca. halvdelen af yderkommuner hjemmesider i 2010 mens nærværende undersøgelse viser, at 12 ud af de 14 deltagende yderkommuner har en hjemmeside målrettet tilflyttere.

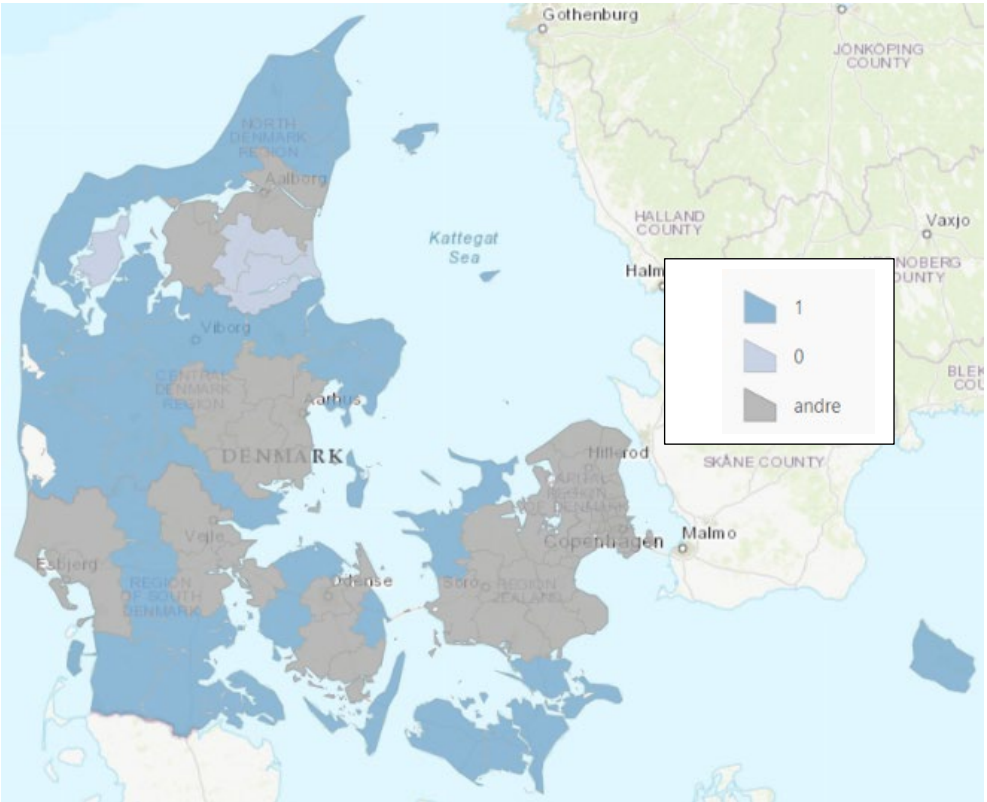

FIGUR 4. Oversigt over de land- og yderkommuner som har en hjemmeside målrettet dansktalende tilflyttere (blå), kommuner som ikke har hjemmeside målrettet tilflyttere (lilla) samt kommuner der ikke indgår i undersøgelsen (grå).

Der i stigende grad kommet udenlandsk arbejdskraft til land- og yderkommuner, hvorfor der i nærværende undersøgelse er spurgt til, hvorvidt man har etableret hjemmeside med oplysning på andre sprog end dansk. Der blev ikke spurgt om dette i den tidligere undersøgelse fra 2010, men interview med enkelte kommuner viste, at der allerede på daværende tidspunkt var opmærksomhed på muligheden for at tiltrække udenlandske tilflyttere. Nærværende spørgeskemaundersøgelse viser, at langt færre kommuner har en hjemmeside målrettet udenlandske og ikke-dansktalende tilflyttere ift. antallet af kommuner, der har en dansk hjemmeside. Mens næsten alle både land- og yderkommuner har en dansk hjemmeside, har mindre end halvdelen af kommunerne oversat indholdet på de danske hjemmesider til andre sprog. Besvarelserne viser, at det i højere grad yderkommunerne som formidler information til udenlandske tilflyttere på engelsk og tysk og i nogle tilfælde polsk mv. I Figur 5 ses udbredelse og fordeling af hjemmeside målrettet udenlandske og ikke-dansktalende tilflyttere.

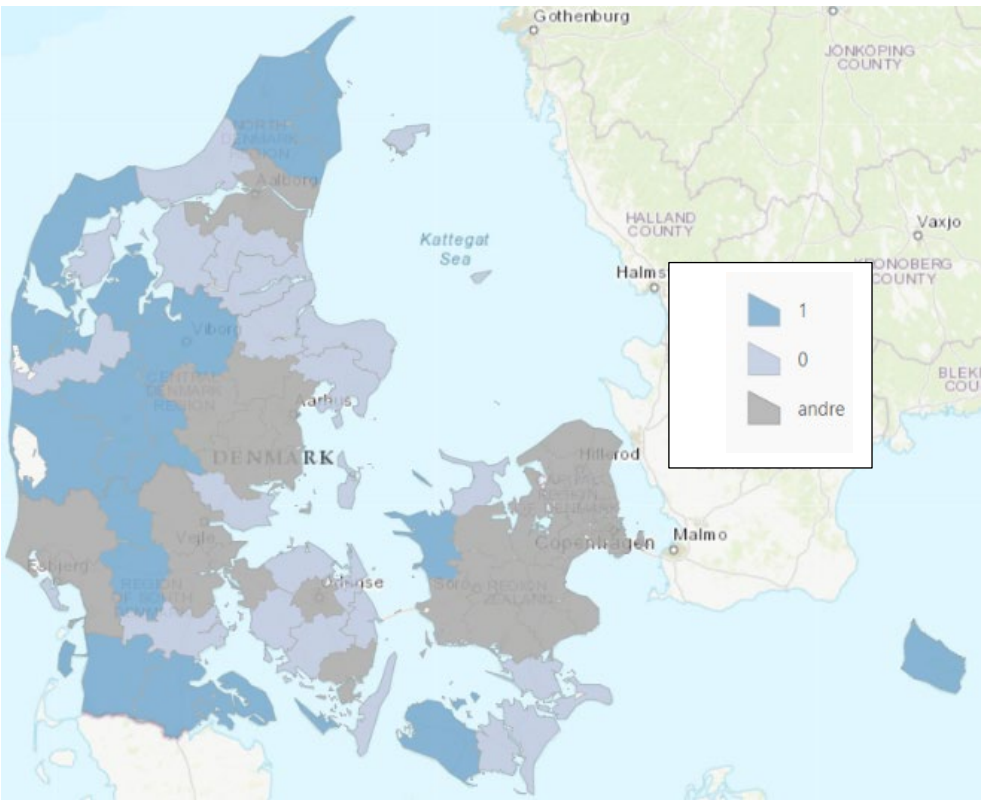

FIGUR 5. Oversigt over de land- og yderkommuner som har en hjemmeside målrettet udenlandske og ikke-dansktalende dansktalende tilflyttere (blå), kommuner som ikke har hjemmeside på fremmedsprog (lilla) samt kommuner der ikke indgår i undersøgelsen (grå).

Spørgeskemaundersøgelsen fra 2010 indeholdt et begrænset antal spørgsmål og der blev ikke spurgt direkte til, hvorvidt kommunerne havde ansat bosætningskonsulenter. Interview med enkelte kommuner viste dog, at man allerede på daværende tidspunkt havde udviklet denne indsats. Nærværende undersøgelse viser, at bosætningskonsulenter er udbredt hos kommunerne. Således svarer næsten 75 pct. af de i alt 41 deltagende kommuner, at der er ansatte primært i kommunen, som har som opgave at besvare spørgsmål fra potentielle tilflyttere. Andelen af land- og yderkommuner som har ansat en bosætningskonsulent, er næsten lige stor, hvilket illustreres i Figur 6. I enkelte kommuner fx Kalundborg har man en indsats i samarbejde med uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv, hvor studiekontor eller arbejdsgiver henviser tilflyttere til kommunen til et møde og hjælp med praktiske ting. I disse, såvel som i andre, kommuner kan man få hjælp til finde en bolig, til jobsøgning til medflyttende partner, introduktion til netværk og tilflyttercafe, få tilflyttermappe mv. Flere undersøgelser (Nørgaard 2009; Nørgaard et al, 2010) pegede på behovet for at have kendskab til og formidle forskelle i lokalområder for bedst muligt at matche tilflytterens ønsker og præferencer. Tilflyttere er forskellige og søger ikke alle det samme, og besvarelser i nærværende undersøgelse viser, at flere kommuner har ansat bosætningskonsulenter med et godt kendskab til lokalområderne, som giver grundlag for at informere om lokalområdernes særkender og kvaliteter.

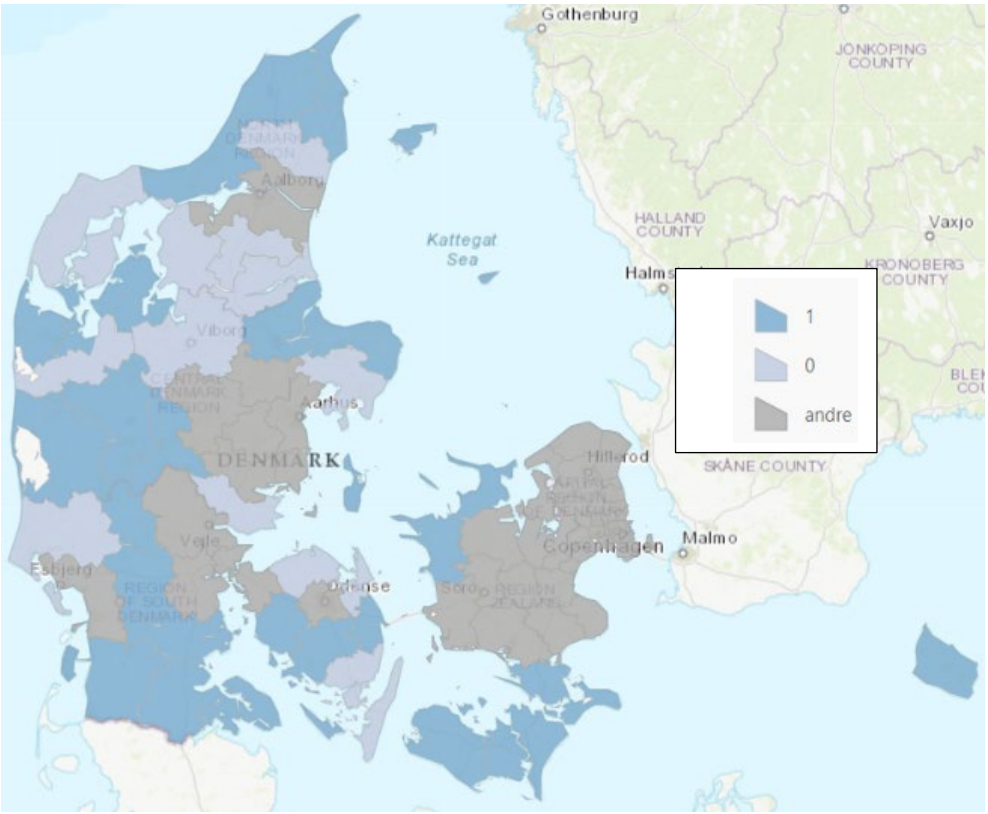

FIGUR 6. Oversigt over de land- og yderkommuner som har en eller flere bosætningskonsulenter (blå), kommuner som ikke har bosætningskonsulenter (lilla) samt kommuner der ikke indgår i undersøgelsen (grå).

Der er i nogle kommuner er etableret et boligtilbud eller tilflytterhus, så potentielle tilflyttere kan prøve at bo i kommunen. Der blev ikke direkte spurgt til dette i den tidligere undersøgelse fra 2010, men interviews viste, at der i Ringkøbing-Skjern Kommune allerede på daværende tidspunkt var private initiativer for at give potentielle tilflyttere mulighed for, at prøve at bo i kommunen. Besvarelserne fra nærværende undersøgelse viser, at det er ganske få kommuner, som tilbyder tilflytterbolig. Kun i en enkelt landkommune nemlig Hjørring er der mulighed for at prøve at bo i området i en tilflytterbolig, mens dette er mere udbredt i yderkommunerne, hvor man i Ærø, Ringkøbing-Skjern, Samsø, Læsø, Skive og Tønder kommuner og til dels i Struer Kommune tilbyder tilflyttehuse, prøveboliger og -lejligheder til potentielle tilflyttere, som det fremgår af Figur 7. Enkelte har været iværksat af kommunen, mens flere af disse tilflytterhuse organiseres og tilbydes af lokale borgere i udvalgte områder. I nogle landkommuner (Herning og Ikast-Brande) samarbejder man med boligforeninger, hvor tilflyttere i arbejde eller uddannelse har fortrinsret til udvalgte lejeboliger. Enkelte af de kommuner, som ikke tilbyder ikke tilflytterbolig hjælper potentielle tilflyttere med information om forskellige områder, boligtilbud mv. Dette er også et centralt element hos andre kommuner, hvor bosætningskonsulenter hjælper med forskellige praktiske forhold herunder boligtilbud.

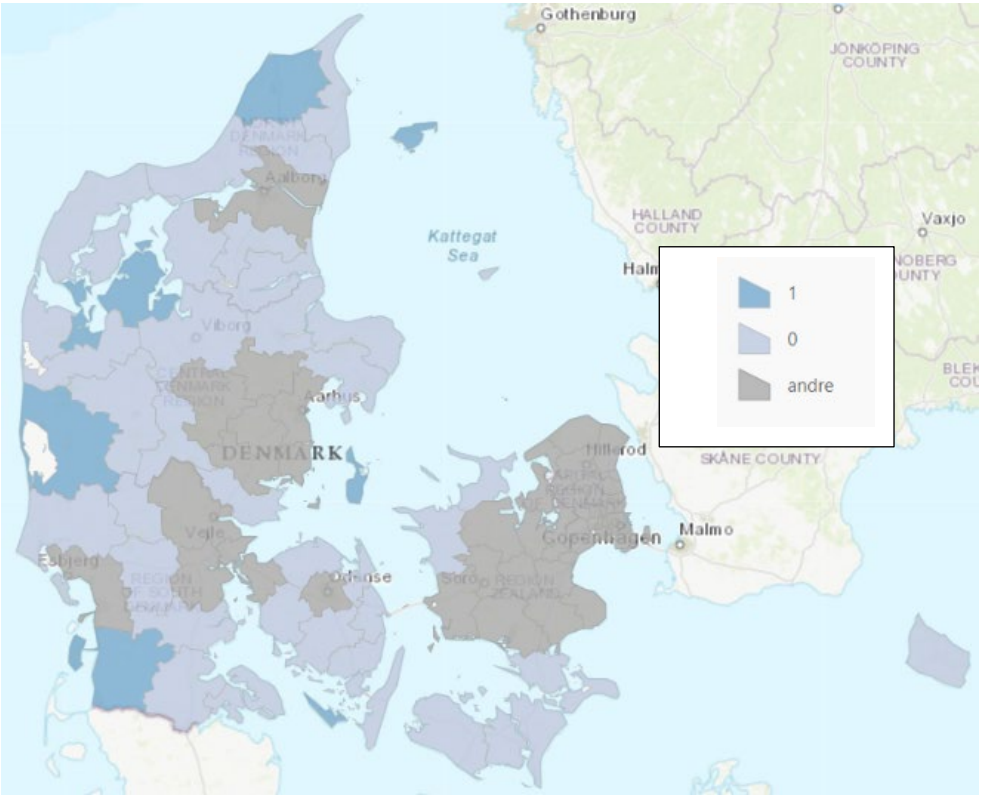

FIGUR 7. Oversigt over de land- og yderkommuner som har tilflytterbolig (blå), kommuner som ikke har tilflytterbolig (lilla) samt kommuner der ikke indgår i undersøgelsen (grå).

Flere kommuner har gennem tiden iværksat landsdækkende kampagner, for at synliggøre kvaliteter og muligheder med henblik på at tiltrække tilflyttere. Der er dog peget på, at kampagnerne ikke adskilte sig fra hinanden, men snarere fremstod generiske og uden en særlig profil og blot fremhævet attraktioner, som kan findes tilsvarende mange andre steder (Nørgaard, 2009; Geomatics 2016). Gennem de senere år er der dog i flere kommuner udviklet særlige profiler og kendetegn for derigennem at skabe en særlig identitet og tiltrække specifikke målgrupper. Eksempler på dette er Samsø, der profilerer sig på, at øen er CO2-neutral. Et andet eksempel er Fredericia der fremhæver og markedsfører mulighederne for fremtidige iværksættere. I Lejre Kommune lægges vægt på økologi, for at positionere sig over for potentielle tilflyttere, der gerne vil leve en mere miljørigtig og bæredygtig tilværelse (Geomatics, 2016).

I nærværende undersøgelse er kommunerne blevet spurgt om, hvorvidt de har iværksat markedsføringskampagner og besvarelserne viser, at der i sammenligning med en tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) er flere kommuner gør brug af sådanne tiltag. Den tidligere undersøgelse viste, at 7 ud af 16 dvs. 45 pct. af yderkommunerne havde haft kampagner for at tiltrække tilflyttere og at flere af disse havde gennemført forskellige former for oplysning og markedsføring i aviser, TV, på messer o.l. Andre udgav magasiner, postkort, havde udarbejdet DVD'er, betalt for biografspots, etableret events eller kørt markedsføring med færger og lufthavne. Besvarelserne i nærværende spørgeskemaundersøgelse viser, at der nu er flere kommuner som gør brug af sådanne tiltag og at man i 10 ud af deltagende 14 yderkommuner og i 19 ud af 27 deltagende landkommuner har iværksat markedsføringskampagner. Det svarer svarende til ca. 70 pct. af kommunerne, hvor enkelte har iværksat regionale kampagner, mens de fleste er landsdækkende. De i alt 29 kommuner, som har markedsføringskampagner er angivet i Figur 8.

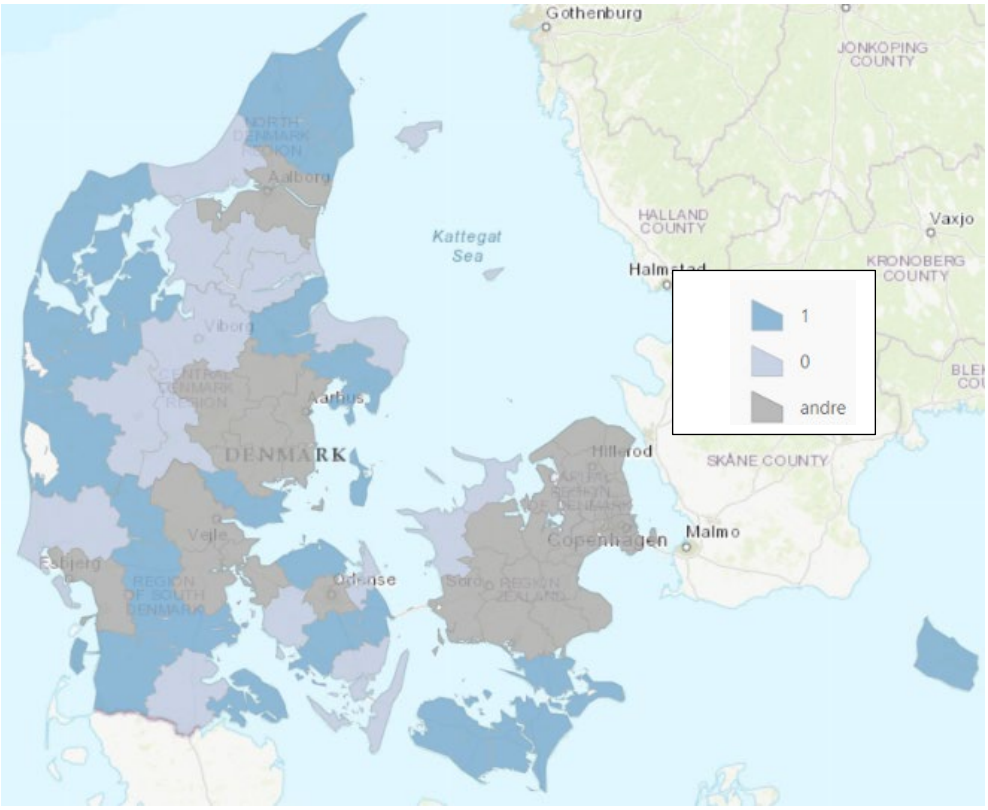

FIGUR 8. Oversigt over land- og yderkommuner der har markedsføringskampagner (grøn), kommuner som ikke har markedsføringskampagner (gul) samt kommuner der ikke indgår i undersøgelsen (grå).

Kommunerne er også i nærværende undersøgelse blevet spurgt, hvorvidt man en opsøgende indsats med deltagelse i job og/eller uddannelsesmesser, afholdelse af events uden for kommunen el.lign. Besvarelserne viser, at omtrent samme antal kommuner, som har markedsføringskampagner, desuden deltager i job- eller uddannelsesmesser, afholder karriere arrangementer eller har en opsøgende indsats på uddannelsesinstitutioner i andre dele af landet med henblik på at tiltrække tilflyttere. I nogle kommuner bl.a. Faaborg-Midtfyn, Ringkøbing-Skjern og Tønder, har man fokus på at engagere lokale borgere som ambassadører for kommunen herunder unge, som er fraflyttet kommunen. Nogle af indsatserne er landsdækkende, men de fleste er rettet mod det regionale niveau. Mange kommuner beskriver dog, at de har kampagner på Facebook, Instagram og andre sociale medier, som kan nå et bredere publikum. Figur 9 viser en oversigt over kommuner, som deltager i messer.

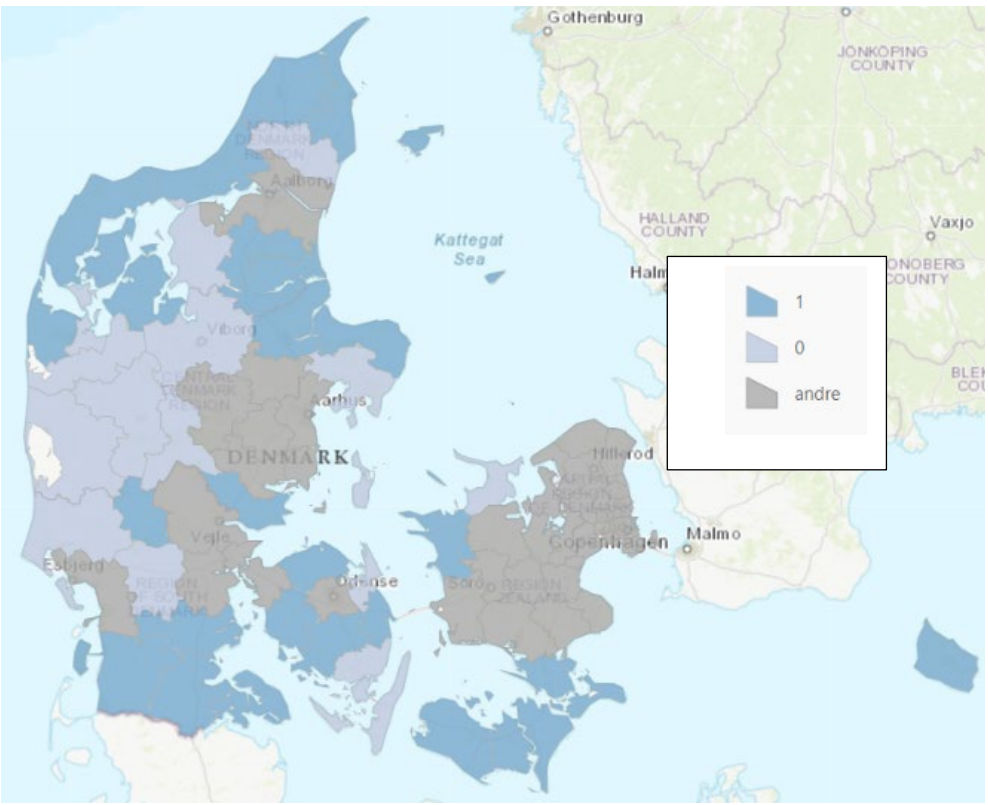

FIGUR 9. Oversigt over land- og yderkommuner som deltager i messer (grøn), kommuner som ikke deltager i messer (gul) samt kommuner der ikke indgår i undersøgelsen (grå).

Kommunernes besvarelser af spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er stor forskel i omfang og typer af indsatser, som har til formål at tiltrække tilflyttere og at yderkommunerne generelt har en mere flerstrenget indsats sammenlignet med landkommunerne. Der er dog fortsat både land- og yderkommuner, som først for nylig er gået i gang med at udvikle en bosætningsstrategi, som beskriver kommunernes mål og indsatser. For så vidt angår hjemmesider målrettet potentielle tilflyttere viser besvarelserne, at næsten alle land- og yderkommuner nemlig 39 ud af de 41, har etableret en hjemmeside. Besvarelserne viser også, at en større andel af yderkommunerne nemlig mere end 85 pct. nu har en hjemmeside målrettet potentielle tilflyttere i sammenligning med undersøgelsen fra 2010, hvor ca. halvdelen af yderkommunerne havde iværksat dette tiltag.

Mens næsten alle både land- og yderkommuner har en dansk hjemmeside, har mindre end halvdelen af kommunerne oversat indholdet på de danske hjemmesider til andre sprog. Der blev ikke i den tidligere undersøgelse spurgt om formidling af information til udenlandske tilflyttere, men nærværende undersøgelse viser, at det i højere grad yderkommunerne som formidler information til udenlandske tilflyttere på engelsk og tysk og i nogle tilfælde polsk mv. Der blev heller ikke i den tidligere undersøgelse spurgt til, hvorvidt man i kommunerne havde bosætningskonsulenter, men besvarelser i nærværende undersøgelse viser, at bosætningskonsulenter er udbredt hos kommunerne. Således svarer næsten 75 pct. af de i alt 41 deltagende kommuner, at der er ansatte primært i kommunen, som har som opgave at besvare spørgsmål fra potentielle tilflyttere. Der blev i den tidligere undersøgelse (fra 2010 ikke spurgt om, hvorvidt der i kommunerne var tilbud om tilflytterboliger, men interviews viste, at der allerede på daværende tidspunkt var private initiativer for at give potentielle tilflyttere mulighed for, at prøve at bo i kommunen. Besvarelserne fra nærværende undersøgelse viser, at det er ganske få kommuner, som tilbyder tilflytterbolig. Kun i en enkelt landkommune nemlig er der mulighed for at prøve at bo i området i en tilflytterbolig, mens

dette er mere udbredt i yderkommunerne, hvor man i omtrent halvdelen af de deltagende 14 yderkommuner tilbyder tilflyttehuse, prøveboliger og -lejligheder til potentielle tilflyttere.

I nærværende undersøgelse er kommunerne blevet spurgt om, hvorvidt de har iværksat markedsføringskampagner og besvarelserne viser, at der i sammenligning med en tidligere undersøgelse, er flere kommuner som gør brug af sådanne tiltag. Mens det i 2010 var 45 pct. af yderkommunerne havde haft kampagner for at tiltrække tilflyttere, er andelen sidenhen steget til mere end 70 pct. Den tidligere undersøgelse havde alene fokus på yderkommunerne, men nærværende undersøgelse viser, at en tilsvarende andel an landkommunerne har iværksat kampagner nemlig ca. 70 pct. af kommunerne. Besvarelserne viser, at omtrent samme antal kommuner, som har markedsføringskampagner, desuden deltager i job- eller uddannelsesmesser, afholder karriere arrangementer eller har en opsøgende indsats på uddannelsesinstitutioner i andre dele af landet med henblik på at tiltrække tilflyttere.

Det er tydeligt, at der fra kommunernes side, er et ønske om at prioritere bosætningsarbejdet og der beskrives politisk velvilje i form bevilling til f.eks. markedsføringskampagner, sociale medier, etablering af hjemmeside eller andre tiltag, hvor man søger at synliggøre kommunens kvaliteter. Mens der samlet set var relativt få kommunale bosætningsstrategier eller –indsatser for 10 år siden, er de sidenhen blevet langt mere udbredte, og der er bl.a. kommet fokus på ikke blot at tiltrække, men også at fastholde tilflyttere.

4.1.1 Analyser af til- og fraflytning, boligtilbud og -efterspørgsel

Kommunerne er blevet spurgt hvorvidt og i givet fald hvilke analyser de gennemfører, for at få kendskab til tilflyttere ift. alder, køn, familiestatus mv. Besvarelserne viser, at næsten alle landkommuner har gennemført bosætningsanalyser for tilflytningen til kommunen, for at få et overblik over, mens kun halvdelen af yderkommunerne har gennemført tilsvarende analyser. I en tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) blev der tilsvarende spurgt til, hvorvidt yderkommunerne lavede analyser vedr. tilflytning og besvarelserne viste, at der på daværende tidspunkt var en større andel nemlig næsten 60 pct. som gennemførte analyser af flyttemønstre og tilflyttere til kommunen. Besvarelserne viste desuden, at 50 pct. arbejdede med analyser ift. fraflytning. Nærværende undersøgelse viser, at opmærksomhed på fraflytning og fraflyttere er steget, idet 2/3 af yderkommunerne nu gennemfører sådanne analyser. Besvarelserne viser også, at 75 pct. af landkommunerne har fokus på analyser af fraflytning og fraflyttere. Der er således en mindre andel af yderkommunerne som gennemførte analyser af flyttemønstre og tilflyttere til kommunen, men en større andel som arbejder med analyser vedr. fraflyttere sammenlignet med, hvor mange som tidligere gjorde dette.

Både land- og yderkommuner undersøger og kortlægger potentielle tilflyttere, men det gælder i højere grad landkommuner (70 pct.) end for yderkommuner (ca. 65 pct.). Sidstnævnte svarer til den tidligere nævnte undersøgelse fra 2010. Der er generelt opmærksomhed på målgrupper, som realistisk set kunne have en interesse i tilflytning. Eksempler på dette er udenlandsk arbejdskraft såvel som pendlere, som arbejder i kommunen, men som har bopæl i en anden kommune. Kortlægning af potentielle tilflyttere sker bl.a. i Faaborg-Midtfyn, Rebild og Vejen kommuner gennem omdømme-, kendskabs- og interesseanalyser med respondenter fra omkringliggende nabokommuner. I Vejen Kommune har man desuden gennemført dybdegående interview med fokus på udenlandsk arbejdskraft og arbejdspendlere, for at afdække ønsker og behov.

En tidligere undersøgelse (Ærø & Andersen, 2017) pegede på, at et væsentligt element i kommunernes bosætningsindsats, bør være at undersøge og kortlægge boligudbud i kommunen for så vist angår boligantal og -størrelser, bolig- og ejerform, opførelses år samt beliggenhed mv. På baggrund af en analyse af udviklingsplaner for Frederikshavn, Faaborg-Midtfyn, Guldborgsund, Halsnæs, Jammerbugt, Lejre, Lemvig, Mariagerfjord, Morsø,

Nordfyn, Thisted, Tønder, Varde og Vesthimmerlands kommuner pegede Ærø & Andersen (2017) også på behovet for strategier til håndtering af tomme boliger samt finansiering af indsatsen. Analysen viste, at kun enkelte kommuner har fokus på boligmarkedets karakter og sammensætning, mens besvarelserne fra nærværende undersøgelse viser, at flere kommuner bl.a. Kalundborg, Jammerbugt, Langeland, Thisted laver sammenhængende analyser af flyttemønstre, boligbehov, arbejdsmarked. I Rebild Kommune har man kortlagt præferencer ift. bolig og boligområder for dem, som flytter internt i kommunen såvel som for til- og fraflyttere. Der er i nærværende undersøgelse spurgt til kommunernes kendskab til det lokale boligudbud og besvarelserne viser, at 2/3 af både land- og yderkommunerne har foretaget analyser af det lokale boligmarked, for at få kendskab til boligmassen ift. udbud af forskellige boligtyper, boligstørrelse samt kvalitet. Enkelte kommuner (Jammerbugt og Kalundborg) laver årlige byggeboligprogrammer, befolkningsprognoser og analyser, for at være ajour med, hvorvidt boligudbuddet matcher efterspørgslen for forskellige målgrupper og for at vurdere, om kommunens boligmasse er tilstrækkelig i forholdt til fremtidens behov. Nogle kommuner har stort fokus på boligmarkedet fordi de er klar over, at boligudbud - især ift. lejeboliger - ikke matcher efterspørgslen og enkelte kommuner har kortlagt præferencer ift. bolig og boligområde for så vidt angår tilflyttere, fraflyttere og borgere som flytter internt i kommunen.

4.1.2 Målgrupper

I undersøgelsen er kommunerne blevet spurgt, om de søger at tiltrække bestemte befolkningsgrupper og besvarelserne viser, at næsten alle søger at tiltrække specifikke grupper af tilflyttere. Hvor hovedparten af kommunerne tidligere, primært havde fokus på at tiltrække børnefamilier er flere kommuner blevet mere opmærksomme på, at andre befolknings- og aldersgrupper er attraktive fx aktive seniorer. Centralt for både land- og yderkommuner er fortsat at tiltrække børnefamilier, dels for at øge indbyggertallet, dels for at få bedre aldersmæssig fordeling af befolkningen. Enkelte kommuner, som indgik i undersøgelsen af Ærø & Andersen (2017) havde opmærksomhed på potentialet ift. arbejdsmigranter og tilflytning fra udlandet og netop udenlandsk arbejdskraft og indvandring har gennem de seneste 8-10 år udgjort en væsentlig gruppe af tilflyttere i land- og yderkommuner (Johansen et al., 2014; Andersen & Nørgaard, 2018a; Nørgaard, 2018; Lassen & Nissen, 2018; Andersen, 2021. Besvarelserne fra spørgeskemaundersøgelsen viser eksempler på, at virksomhederne selv står for rekruttering og tiltrækning af udenlandsk arbejdskraft, men også at en stor del af kommunerne har fokus på at tiltrække både indenlandsk og udenlandsk arbejdskraft til kommunens virksomheder. Næsten 25 pct. af kommunerne søger desuden, som tidligere nævnt, at tiltrække pendlere, som arbejder i kommunen, men bor andre steder i landet. Besvarelserne viser, at der i mange kommuner er mangel på arbejdskraft, hvorfor det er et centralt mål for bosætningsindsatserne at tiltrække, men også at fastholde arbejdskraften, idet det er en stor investering af ansætte og oplære nye medarbejdere.

Mange unge er fraflyttet på grund af uddannelse, som har fået en væsentlig større betydning for fraflytning af de 19-25årige fra yderområderne. Andelen er siden1990 steget fra 23 til 35 pct. hvorfor også andelen af andelen af 17-25årige, som er forblevet i yderområderne er faldet over tid (Skifter Andersen, 2017). En tidligere undersøgelse (Ærø et al, 2005) viste, at de unge gerne flytter tilbage, hvilket understøttes af Svendsen (2018), Pedersen et. al. (2018) og Mærsk et al. (2021) som tilsvarende viser, at de unge fraflyttede er stolte af og har stor tilknytning til deres opvækststed og at en stor del af de unge kunne tænke sig at flytte tilbage på et senere tidspunkt. I praksis flytter kun en mindre del tilbage til deres opvækstområde efter en kortere eller længere periode, hvor de har været bosat i andre dele af landet. Den tidligere nævnte undersøgelse (Skifter Andersen, 2017) viser, at ca. 20 pct. af dem som har forladt yderområderne ifm. uddannelse, flytter tilbage inden tre år efter studiets

afslutning, at 25-30 pct. med erhvervsuddannelse, 20 pct. med mellemlange, 15 pct. med BA og ca. 10 pct. med lange videregående uddannelser vender hjem. Undersøgelsen viser også, at flere kvinder end mænd med videregående uddannelse vender tilbage til deres opvækstkommune. Undersøgelsen viser også, at jo længere afstand og jo længere opholdstid væk fra hjemkommunen, jo færre vender tilbage. En ph.d.-afhandling (Sørensen, 2020) viser tilsvarende, at fraflytning af unge fra mindre byer og landområder er steget i de seneste årtier og at ca. 20 pct. vender tilbage til, der hvor de voksede op. Andre undersøgelser viser, at der er stor forskel på andelen af unge, som flytter tilbage til deres opvækstområde med en gennemsnitlige andel på 14 pct. tilbageflyttere, men at andelen af unge som flytter tilbage, varierer fra mindre end 10 pct. til mere end 20 pct. (Giese Jakobsen & Christensen, 2016; Baes-Jørgensen, 2018; Giese Jakobsen, 2021). Her peges der på, at ønsket om at flytte tilbage er relateret til familiemedlemmer, venner som fortsat bor i områder eller venner som er vendt tilbage på et tidligere tidspunkt.

Undersøgelsen om kommunernes udviklingsstrategier (Ærø & Andersen, 2017) viste, at flere kommuner søger at tiltrække en målgruppe, der i forvejen kender egnen og kommunen. Besvarelser i nærværende undersøgelse viser, at ca. 1/3 af kommunerne ønsker at tiltrække unge, som tidligere har boet i kommunen. Det drejer sig især om unge mennesker, som har været fraflyttet ifm. uddannelse eller arbejde, som sidenhen har stiftet familie og fortsat har netværk af familie og venner i området. Nogle kommuner fx Morsø, Skive, Ringkøbing-Skjern og Thisted har oprettet sociale netværksplatforme, hvor unge fraflyttede kan følge med i hvad der foregår af events, arrangementer mv. i fraflytningskommunerne. Disse kommuner inviterer desuden til forskellige arrangementer for at fastholde kontakten. I enkelte kommuner som Ringkøbing-Skjern arbejder man på at engagere unge fraflyttere som ambassadører for kommunerne på uddannelsesinstitutionerne i de større byer. Her søger man at være proaktiv i forhold til at fastholde de studerende i kommunen ved at hjælpe med kontakter til studiejobs eller fremtidige jobs. Som beskrevet i det foregående afsnit er en række kommuner derudover til stede i uddannelsesbyerne med messestande, hvor man retter indsatsen mod studerende og nyuddannede. I nogle af de større byer i yder- og landkommuner har man specialiserede uddannelsesinstitutioner, som f.eks. maritim-, design-, ingeniørskoler, hvor et mål også er at tiltrække studerende til uddannelserne.

Som tidligere nævnt er kommunerne blevet opmærksomme på, at aktive seniorer er en gevinst for kommunerne bl.a. fordi de er gode bidragsydere i kommunernes mange foreninger. Besvarelserne fra spørgeskema viser, at mange kommuner gerne vil tiltrække 'det grå guld', aktive seniorer, voksne par i alderen 55-65 år og pensionister og at ca. 20 pct. af kommunerne har seniorer, som en del af deres bosætningsstrategi. De kommuner, som prioriterer at tiltrække seniorer, har dem dog ikke som første prioritet, men man har flere steder en målrettet indsats ift. at tiltrække seniorer og ældre par tæt på pensionsalderen, som har sommerhus i kommunen. De kender, ligesom de unge fraflyttere, området fordi de bruger deres sommerhus i en stor del af året og pensionister der har ejet deres sommerhus i over 1 år, kan efter regulering af Planloven i 2017 vælge at bo helårligt i sommerhuset (Nielsen & Rasmussen, 2018). Nogle kommuner har desuden fokus på at tiltrække seniorer gennem udvikling af nye boligformer fx bofællesskaber. Det er dog fortsat børnefamilierne, som står højest på kommunernes ønskeliste samtidig med at der er stor opmærksomhed på at tiltrække arbejdskraft til lokale virksomheder. Besvarelserne viser, at der er sket en udvikling ift. målgrupper, idet kommunerne ikke blot har fokus på at tiltrække børnefamilier, men også opmærksomhed på, at andre grupper kan være attraktive ift. bosætning og udvikling i kommunen. Kommunerne er blevet spurgt til muligheder og udfordringer ift. at tiltrække tilflyttere, hvor omtrent 70 pct. af landkommunerne og næsten 75 pct. af yderkommunerne angiver, at

de forholder sig realistisk til udviklingsmulighederne og bl.a. svarer, at man i kommunen har en løbende drøftelse af netop dette.

Sammenfattende viser kommunernes besvarelser vedrørende analyser af til- og fraflytning, at andelen af yderkommuner som undersøgte flyttemønstre og forhold vedrørende tilflyttere til kommunen er faldet fra ca. 60 til 50 pct., men at der er en større opmærksomhed på fraflytning og fraflyttere. Således gennemfører 2/3 af yderkommunerne sådanne analyser, mens 75 pct. af landkommunerne har fokus på analyser af fraflytning og fraflyttere. For så vidt angår analyser af det lokale boligmarked viser besvarelserne, at 2/3 af både land- og yderkommunerne gør dette for at få kendskab til boligmassen ift. udbud af forskellige boligtyper, boligstørrelse samt kvalitet. Kommunerne er blevet spurgt om de har kendskab til, hvor tilflytterne bosætter sig og besvarelserne viser, at de fleste kommuner har kendskab til befolkningsudviklingen forskellige steder, men at kun få kommuner ved, hvor tilflytterne bosætter sig. Besvarelserne viser, at der er stor opmærksomhed på at tiltrække arbejdskraft til lokale virksomheder, mens også at der er sket en udvikling ift. målgrupper, idet kommunerne ikke blot har fokus på at tiltrække børnefamilier, men også opmærksomhed på, at andre grupper kan være attraktive ift. bosætning og udvikling i kommunen. Det er dog fortsat børnefamilierne, som står højest på kommunernes ønskeliste.

4.1.3 Modtagelse og fastholdelse af tilflyttere

En tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) viste, at yderkommunerne havde forskellige former for modtagelse af tilflyttere. Flere arbejdede med velkomstmapper, i mange tilfælde kombineret med velkomstmøder samt fribilletter til lokale attraktioner. Derudover var der i enkelte kommuner ansat bosætningskonsulenter samt udviklet netværk eller tilflytterforening samt etableret 'tilflytterambassadører' og 'tilflytterkorps' til at modtage og byde tilflyttere velkommen. På samme vis er kommunerne i nærværende undersøgelse blevet spurgt, om de sender en velkomstmappe med oplysninger om kommunen eller tilflytterguide, fribilletter til lokale attraktioner el.lign. Kommunerne er også blevet spurgt, om der er lokale ambassadører i lokalområdet, som tager imod tilflyttere eller om kommunen inviterer til velkomstmøde eller lignende. Besvarelserne viser, at hovedparten af både land- og yderkommuner fortsat byder tilflyttere velkommen og sende en velkomstmappe til nye borgere med oplysning om kommunen. Andelen er større hos yderkommuner (60 pct.) end hos landkommuner (55 pct.). Andelen af yderkommuner der sender en velkomstmappe til nye borgere, er større i sammenligning med undersøgelsen fra 2010, hvor halvdelen af kommunerne sendte en velkomstmappe. Besvarelser viser, at hos nogle kommuner bl.a. Herning, Ikast-Brande, Norddjurs og Samsø tilbydes tilflyttere en velkomstmappe til afhentning hos kommunen, på det lokale bibliotek eller lign. I en enkelt kommune (Ringkøbing-Skjern) sender man velkomstbrev og hvis tilflyttere samtykker, kommer en lokal ambassadør forbi med en velkomstpakke med informationer, gaver og rabatter til lokale butikker. Næsten halvdelen af landkommunerne og ca. 1/3 af yderkommunerne tilbyder fribilletter til lokale attraktioner, hvor sidstnævnte svarer til tidligere praksis.

Mange kommuner; næsten 60 pct. af landkommunerne og ca. 75 pct. af yderkommunerne, inviterer til velkomstmøder, nogle inviterer til bustur med borgmesteren fx i Syddjurs og Jammerbugt kommuner, mens andre fx Struer Kommune sender en buket blomster til tilflyttere. I Rebild Kommune tilbyder man en valgfri guidet tur for eller et sundhedscheck for familien. Baggrunden for indsatserne er, at kommunerne dels ønsker at få tilflytterne til at føle sig velkomne, dels bidrage med oplysninger, som kan være nyttige, når man er tilflytter. Nogle kommuner har dog erfaret, at velkomstmapperne ikke bliver tilstrækkeligt brugt og at tilflyttere benytter sig af lokale Facebook sider for at finde relevant information, hvorfor en egentlig kommunal oversigt er unødvendig. Man har efterfølgende valgt andre måder at

byde tilflyttere velkommen, hvilket vil blive uddybet i afsnittet om kommunernes erfaring med tilflytterindsatserne.

En stor andel af kommunerne benytter sig af mere målrettede initiativer, hvor de inviterer tilflyttere til velkomstmøder. Ca. 60 pct. af landkommunerne inviterer til velkomstmøder, hvorimod ca. 80 pct. af yderkommunerne benytter denne velkomstpraksis til deres nye borgere. Dette er en stigning for så vidt angår yderkommunerne, idet knap 45 pct. gjorde dette i 2010. Ved velkomstmøderne kan de nye borgere blive informeret om arrangementer og udflugter, tilflyttercaféer og fællesspisning mv. Man har også målrettede indsatser ift. udenlandske tilflyttere herunder rådgivning om praktiske forhold og information om dansk kultur mv. Ved disse velkomstmøder tilbyder en række kommuner fribilletter til lokale attraktioner mv. og i Jammerbugt Kommune giver man tilflyttere en velkomstkurv med specialiteter og gavekort fra lokale forretninger.

Nørgaard et al. (2010) viste at, man i de undersøgte yderkommuner havde fokus på at tiltrække nye borgere, men at kun få var opmærksomme på, at der også er behov for indsatser til at fastholde de allerede tilflyttede. Baggrunden var at en stor del af tilflytterne flyttede igen inden for et år, hvorfor der blev peget på, at der udover at tiltrække tilflyttere, også er behov for at udvikle tiltag, som understøtter at de nye borgere falder til og ønsker at blive i kommunerne. I nærværende undersøgelse er kommunerne derfor blevet spurgt, om de arbejder med at fastholde tilflyttere fx ved at arrangere tilflytternetværk, afholde tilbagevendende events, udflugter og kulturelle arrangementer for tilflyttere eller om de samarbejder med lokale ambassadører om integrering af tilflyttere. Besvarelserne viser, at der er sket meget på dette område, idet hovedparten af kommunerne har fokus på tiltag for at fastholde tilflyttere, mens kun ca. 20 pct. af kommunerne ikke arbejder med dette. De kommuner, som ikke har opmærksomhed på dette, mener dog, at der er behov for at arbejde med, at gøre det attraktivt for tilflytterne at blive i kommunen. Den primære indsats ift. at få tilflytterne til at falde til og føle sig hjemme og dermed øge sandsynligheden for, at de bliver boende, er overladt til lokale ambassadører. I 2010 arbejdede fire ud af de deltagende 16 yderkommuner med tilflytterambassadører og besvarelser viser, at antallet er steget og at der nu er seks yderkommuner med denne indsats. Det er de samme kommuner som gør brug af lokale ambassadører nemlig Tønder, Lemvig, Ringkøbing-Skjern og Morsø, mens man nu også i Thisted og Lolland kommuner arbejder med tilflytterambassadører. Andelen er langt større i landkommunerne, hvor der i 70 pct. tilfælde er lokale ambassadører, som tager i mod og søger at integrere tilflyttere. I både land- og yderkommuner er det i høj grad en frivillig indsats, hvor lokale borgere eller repræsentanter fra lokale foreninger, påtager sig opgaven som tilflytterambassadører, som byder velkommen og introducerer til andre borgere og forskellige netværk, giver velkomstgave mv. for bedst muligt at integrere tilflytterne, der hvor de bor og få dem til at føle sig hjemme. Det er i lokalområderne at integreringsindsatsen er placeret og aftales mellem naboer til tilflyttere såvel som gennem eksisterende foreningsnetværk.

Tilflytterambassadører er som nævnt, overvejende frivillige borgerdrevne netværk, men mere end 50 pct. af landkommunerne og 75 pct. af yderkommunerne samarbejder med lokale borgere. Det er en stor stigning ift. undersøgelsen fra 2010, som viste, at kun 25 pct. af yderkommunerne samarbejdede med lokale ambassadører. Besvarelserne fra spørgeskema, såvel som tidligere undersøgelser viser, at tilflytterne bl.a. efterspørger muligheden for at møde andre tilflyttere gennem sociale netværk. Dette søger flere kommuner at imødekomme og således har næsten 25 pct. af kommunerne arrangeret tilflytternetværk og tilflyttercafe mv. Et eksempel er 'familiehjørnet', hvor småbørnsfamilier kan møde hinanden i Kalundborg. Et andet eksempel er en Facebook gruppe ny-øboer-på-Læsø og et tredje er Internationals in Kalundborg. Derudover afholder ca. 30 pct. af kommunerne tilbagevendende

events og arrangementer. Dette er også en stigning ift. den tidligere undersøgelse fra 2010, som viste at kun 3 af de 16 yderkommunerne – altså mindre end 20 pct. - arrangerede tilbagevendende arrangementer for tilflyttere. I Ringkøbing-Skjern har en gruppe af unge jobtilflyttere etableret et netværk, som arrangerer forskellige arrangementer og i flere kommuner har man etableret netværk for udenlandsk arbejdskraft og udenlandske studerende. I Skive Kommune har man oprettet et netværk for unge i aldersgruppen 18-35 år for at fastholde kontakten til fraflyttede unge såvel som at give tilflyttede unge et fællesskab med netværksskabende aktiviteter, musik, mad og drikke. Undersøgelsen fra 2010 viste, at der også dengang var enkelte kommuner, som etablerede tilflytternetværk såvel som synliggjorde eksisterende netværk og mulighed for at deltage i det lokale foreningsliv. Selvom en stor andel af især landkommunerne har opmærksomhed på vigtigheden af, at tilflytterne trives, ligger den primære indsats hos kommunerne i at tiltrække og byde tilflyttere velkommen. Besvarelser viser, at man grundlæggende ikke anser fastholdelse af tilflyttere som en særlig indsats, men som led i arbejdet med at gøre kommunen attraktiv for alle borgere. Besvarelserne viser således, at kommunernes indsats er koncentreret om at gøre kommunen, byerne og lokalområderne til attraktive steder at bo bl.a. ift. udbud af kommunale services og – institutioner. Dette uddybes i afsnit 5.

4.1.4 Organisering og samarbejde ift. bosætningstiltag

Kommunernes organisering af og samarbejde i forhold til udvikling af bosætningsstrategier, går for flertallet af kommunerne på tværs af forskellige forvaltninger, fagområder og -grupper. Kommunernes organisation er forskellig ift. forvaltninger, med forankring af bosætningsindsatsen i Erhverv & Udvikling, Udvikling & Strategi, Teknik, Miljø & Udvikling, Erhvervs & Borgerservice, Byråds- og Direktionssekretariat eller Borgerservice. I nogle kommuner fx Bornholm er bosætningsindsatsen placeret eksternt i et erhvervs- og turismecenter, mens indsatsen andre steder er placeret i et businesscenter eller lignende. De medarbejdere som arbejder med bosætningsindsatsen, har ifølge kommunernes besvarelser forskellige stillingsbetegnelser fx tilflytter- og udviklingskonsulent, bosætningsmedarbejder, tilflytterguide og der er flere steder ansat en bosætningskoordinator.

Især yderkommunerne fortæller at deres bosætningsarbejde er tværgående, og at arbejdet er fordelt mellem flere forvaltninger. Besvarelserne viser, at den hyppigste tværsektorielle konstellation foregår mellem fagområderne udvikling og erhverv, men at indsatsen betragtes som en fælles opgave på tværs af forskellige fagområder. Flere steder samarbejder man således med jobcenter, pladsanvisning og borgerservice for at hjælpe tilflyttere bedst muligt i forhold til praktiske forhold som bolig, jobsøgning for ægtefælle, institutionsplads mv.

Besvarelserne viser desuden, at næsten halvdelen af kommunerne samarbejder med andre kommuner om udvikling af bosætningsstrategier og -tiltag. Eksempler på dette er *Bosætningsnetværk og samarbejde på Fyn* samt *Sjællands Bosætningsinitiativ*. I sidstnævnte samarbejder seks kommuner nemlig Odsherred, Kalundborg, Sorø, Slagelse, Guldborgsund og Lolland kommuner om bosætningsindsatsen med fælles Facebook og Instagramprofil, live streamede webinarer og eksterne samarbejder mv. I Skive har man etableret et ERFA-netværk med fem nabokommuner og Morsø indgår i netværk med seks Limfjordskommuner. Andre kommuner beskriver også, at de deltager i tværkommunale netværk fx Herning som samarbejder med andre kommuner i Business Region Midtvest, Ikast-Brande som videndeler og sparrer med en række andre kommuner og Randers der deltager i tværkommunale netværk.

Organiseringen af samarbejdet, gennemføres på forskellig vis; i nogle kommunerne mødes bosætningskonsulenter for at udveksle viden og erfaringer med deres bosætningsindsatser. Andre kommuner, herunder Sønderborg, har interviewet et bredt felt af relevante

interessenter inden udarbejdelsen af bosætningsindsatserne, men der er også kommuner fx Ikast-Brande, som har udviklet strategier og efterfølgende har diskuteret implementering med andre omkringliggende kommuner. Besvarelserne viser at samarbejde ikke kun har haft udgangspunkt i udviklingen af selve strategien, men at den efterfølgende har givet anledning, til samarbejder på tværs af interessenter. En af landkommunerne fortæller at nabokommunerne er gået sammen om et fælles markedsføringsevent. Derudover er en klynge af nabokommuner (Kalundborg, Slagelse, Sorø og Odsherred) gået sammen om at arrangere et informationsmøde i København, som var målrettet unge familier på barsel.

Der er i spørgeskemaundersøgelsen spurgt om, hvorvidt kommunerne samarbejder med virksomheder, uddannelsesinstitutioner eller organisationer mv. og besvarelserne viser, at mere end 75 pct. af landkommunerne og over 85 pct. af yderkommunerne indgår i eksterne samarbejder i ønsket om at målrette bosætningsstrategien til de målgrupper, virksomhederne søger at tiltrække. Som tidligere fremhævet, søger en stor del af kommunerne at tiltrække arbejdskraft til lokale virksomheder, kommunale arbejdspladser, uddannelser mv., hvilket er baggrunden for disse samarbejder. Enkelte kommuner som Norddjurs fremhæver, at de samarbejder med lokale ejendomsmæglere for at få kendskab til boligudbud og –efterspørgsel. Flere kommuner samarbejder med boligselskaber, som giver tilflyttere mulighed for at komme forrest i køen. En enkelt kommune (Esbjerg) beskriver, at der er nedsat arbejdsgrupper, hvor kommunalt ansatte samt politikere, medarbejdere fra virksomheder, folk fra kulturlivet, tilflyttere og andre engagerede borgere mødes for at udvikle ideer til bosætningstiltag.

Det foregående afsnit beskrev omfanget af kommuner, som har tilflytterambassadører og kommunerne er blevet spurgt, om der er etableret et samarbejde med disse. Her viser besvarelserne, at mere end 50 pct. af landkommunerne og 75 pct. af yderkommunerne samarbejder med borgere som tilflytterambassadører. Som tidligere nævnt, er indsatsen dog frivillig og varetages af engagerede borgere, som gerne vil bidrage til at nye tilflyttere føler sig velkomne ved at invitere dem til lokale foreningstilbud, kultur- og fritidsaktiviteter, arrangementer og events mv. En tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) viste, at nogle kommuner havde etableret samarbejde med fraflyttede unge, for at få dem til at være repræsentanter for kommunen. Besvarelser fra nærværende undersøgelse viser, at samarbejde med unge er blevet mere udbredt og at især yderkommunerne samarbejder og søger at holde kontakt til unge, som fraflytter. Således tilkendegiver fem af yderkommunerne nemlig Lemvig, Skive, Thisted og Tønder kommuner, mens man i Morsø arbejder på at etablere dette. Derimod er det færre af de deltagende landkommuner samarbejder med unge som er fraflyttet nemlig Hedensted og Guldborgsund.

Sammenfattende viser besvarelserne, at hovedparten af både land- og yderkommuner fortsat gør en stor indsats for at byde tilflyttere velkommen ved at sende en velkomstmappe til nye borgere og fribilletter til lokale attraktioner mv. Andelen er lidt større hos yderkommuner end hos landkommuner og er steget for så vidt angår yderkommunerne, hvor halvdelen af kommunerne sendte en velkomstmappe i 2010. En stor andel af kommunerne benytter sig af mere målrettede initiativer, hvor de inviterer tilflyttere til velkomstmøder. Mere end halvdelen af landkommunerne inviterer til velkomstmøder, mens en større andel nemlig mere end ¾ af yderkommunerne benytter denne velkomstpraksis til deres nye borgere. Dette er en stigning for så vidt angår yderkommunerne, idet mindre end halvdelen gjorde dette i 2010. I undersøgelsen fra 2010 samarbejdede ¼ af de deltagende 16 yderkommuner med tilflytterambassadører og besvarelser viser, at antallet er steget og at næsten halvdelen af yderkommunerne har denne indsats. Andelen er dog langt større i landkommunerne, hvor der i ca. ¾ af kommunerne er lokale ambassadører, som tager i mod og søger at integrere

tilflyttere. Besvarelserne viser, at der er sket meget ift. at fastholde tilflyttere og at hovedparten af kommunerne har fokus på sådanne indsatser. Besvarelserne viser, at kommunerne i høj grad samarbejder i forhold til udvikling af bosætningsstrategier både på tværs af forskellige forvaltninger, fagområder og -grupper, med andre kommuner samt med eksterne parter som virksomheder, uddannelsesinstitutioner, boligselskaber og fraflyttede unge. Sammenligning mellem kommunernes indsatser for ca. 10 år siden, viser at flere kommuner har en større indsats og at de er blevet mere målrettede. Kommunerne søger således ikke blot at tiltrække, men også har opmærksomhed på og indsatser for at få tilflyttere til at føle sig hjemme og blive boende i kommunen.

5

UDVIKLING AF LOKALOMRÅDER

5 UDVIKLING AF LOKALOMRÅDER

Kommunerne er blevet spurgt, hvordan man arbejder med udvikling af lokalområder og hvorvidt styrker, svagheder og potentialer for forskellige lokaliteter kortlægges og om deres indbyrdes rollefordeling tydeliggøres. Kommunerne er også blevet spurgt, om hvad de gør for at være attraktive ift. bosætning, om de ved hvor tilflytterne bosætter sig og hvorvidt man prioriteter og understøtter kommunal service i udvalgte byer og landsbyer. Endelig er der i spørgeskemaundersøgelsen spurgt til, hvilke muligheder og udfordringer, som kommunerne oplever ift. at tiltrække tilflyttere.

5.1 Natur og foreningsliv

Undersøgelsen om tilflytning til yderområder (Nørgaard et al., 2010) viste, at naturen og rekreative områder var den væsentligste årsag til bosætning 'på landet'. Undersøgelsen viste også, at mange tilflyttere oplevede, at adgangen hertil var begrænset og at de ofte skulle køre til lokale attraktioner fx til havet, til trods for at afstanden var kort. Tilflytterne var også skuffede over fravær af cykelstier og sikre cykelruter for både skolebørn og voksne, der sammen med adgangen til naturen har stor betydning for landområdernes attraktion. Kommunerne er derfor blevet spurgt, hvad de gør for at være attraktiv ift. bosætning. Her svarer kommunerne, at de søger at gøre kommunen attraktiv for alle borgerne og, i den sammenhæng, ikke har særlig opmærksomhed på tilflytterne. Et væsentligt tiltag for at gøre det attraktivt at bo i kommunen er at etablere bedre adgang til naturen og rekreative områder ved at anlægge stier på både kommunale og private grunde. En stor del af kommunerne; næsten 80 pct. af landkommunerne og lige under 75 pct. af yderkommunerne arbejder med at skabe bedre adgang til naturen og rekreative områder. I undersøgelsen begrunder en af landkommunerne deres prioritering i ønsket om at give borgerne et godt og aktivt hverdagsliv med nem adgang til vandrestier og cykelruter. I spørgsmålet om adgang til private arealer, er kommunerne dog afhængige af private jordejers velvilje.

Flere af de undersøgte udviklingsstrategier (Ærø & Andersen, 2017) i Frederikshavn, Faaborg-Midtfyn, Guldborgsund, Halsnæs, Jammerbugt, Lejre, Lemvig, Mariagerfjord, Nordfyn, Thisted, Tønder, Varde og Vesthimmerlands samt Morsø kommuner viste, at disse kommuner arbejder med at skabe bedre adgang til naturen fx gennem kobling af landsbyer, landbrugserhverv og turistområder. Undersøgelsen viste også, at flere af kommunerne bruger deres naturområder og – herligheder, som trækplaster for bosætning. De nævnte undersøgelser viser således, at borgerne ønsker forbedret adgang til natur og rekreative områder, som kan fremme kvaliteterne ved at bo på landet. Det er derfor positivt, at flere kommuner arbejder med at sikre bedre adgang til naturen ved anlæg af vandrestier og cykelruter og - i flere af de kystnære kommuner - at styrke sammenhæng mellem kyst og bagland. Man arbejder også mange steder med adgang til natur via stier ligesom man anlægger cykelstier. I en lang række kommuner er der gennem de senere år gennemført projekter til at udvikle stedbundne ressourcer og kvaliteter fx Tøndermarsk projektet, der er støttet af Realdania, men også Ringkøbing K, som kommunen udvikler i partnerskab med Realdania By og Byg. Dette er blot nogle eksempler og bl.a. Realdania har i mange andre kommuner understøttet udvikling af områdernes særlige kvaliteter.

Flere undersøgelser (Svendsen, 2007; Johansen & Thuesen, 2011; Johansen, 2014) viser, at foreninger eller andre lokale fællesskaber er vigtige for borgerne særligt i mindre lokalsamfund og er med til at skabe liv. Undersøgelserne viser således, at det er aktive lokalsamfund med stærke sociale fællesskaber, som er attraktive for tilflyttere, hvilket besvarelser fra en række kommunerne bekræfter. Kommunerne er blevet spurgt, hvorvidt de arbejder med at udvikle foreningslivet, understøtte lokale initiativer og udvikling i lokalområder og besvarelserne viser, at næsten alle både land- og yderkommuner prioriterer dette. Det gælder alle landkommunerne og næsten alle yderkommuner. Et eksempel er et større fællesarrangement FrivilligBørs, hvor man i Ikast-Brande udvikler og bruger de potentialer og ideer, som kommunens borgere, foreninger eller virksomheder har. På Ærø har man en årlig foreningsdag, hvor alle foreninger hver har en stand på en markedsplads, hvor de kan fortælle om deres aktiviteter. Kommunerne fremhæver, at deres arbejde med at udvikle og understøtte foreningslivet ikke er direkte rettet mod tilflyttere, men har til formål at gøre det attraktivt for alle at bo i kommunen og for at udvikle fællesskaber mellem lokale og tilflyttere samt mellem tilflyttere.

I det foregående afsnit er beskrevet, at en stor del af kommunerne er engagerede ift. og samarbejder med lokale ambassadører, som gør en indsats for at få tilflyttere til at føle sig velkommen. Besvarelserne viser, at den kommunale indsats for at understøtte udvikling af lokalsamfund er stor. Således svarer næsten 85 pct. af landkommunerne og knap 90 pct. af yderkommunerne, at de samarbejder eller samskaber med borgere for at have de bedst mulige rammer for udvikling af lokalområder. Kommunerne er også blevet spurgt, om de understøtter samarbejde og fællesskaber mellem landsbyer. Her svarer 85 pct. af landkommunerne bekræftende, mens det er 75 pct. af yderkommunerne, som gør dette. I besvarelserne fremhæver enkelte kommuner fx Struer, at de understøtter udvikling af landsbyklynger. Eksempelvis fortæller en af kommunerne om flere landsbyklynger, som kommunen hjælper med at få 'Min Landsby' med information om lokale arrangementer og aktiviteter. Også Ærø & Andersen (2017) viste, at de undersøgte land- og yderkommuner, havde fokus på facilitering af nye fællesskaber for at øget den sociale sammenhængskraft.

5.1.1 Boligtilbud og efterspørgsel

Tidligere undersøgelser om bosætning 'på landet' (Ærø et al, 2005; Nørgaard et al., 2010; Ærø & Andersen 2017) pegede på behovet for at sikre et udbud af lejeboliger. Mere end halvdelen af boligudbuddet i Danmark er ejerboliger, men andelen er langt større især i yderkommunerne nemlig 70-87 pct. Andelen af almene boliger er også lavere end landsgennemsnittet og der er generelt få lejeboliger, som kan give mulighed for at 'prøve stedet an' uden at skulle købe bolig. Lejeboligerne giver således mulighed for, at tilflytterne kan finde frem til det rette sted at bo og reducere den usikkerhed, der er forbundet med at flytte til et nyt sted og købe bolig uden forudgående kendskab. Det er netop formålet med tilflytterboliger, som er i flere og særligt i yderkommuner nemlig Ærø, Ringkøbing-Skjern, Samsø, Læsø og Skive samt Hjørring, og til dels i Struer, tilbydes potentielle tilflyttere, så de kan prøve at bo i området uden at forpligte sig med køb af bolig. Der er desuden af Balance Danmark (2019) iværksat et forsøgsprojekt med en målsætning om at gøre det mere attraktivt at bosætte sig i en landsby gennem etablering af 17 tilflytterboliger på landsplan. Den første tilflytterbolig er beliggende i landsbyen Sæd i Tønder og havde indflytning i sommeren 2020.

Besvarelserne fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at mange kommuner; ca. 65 pct. af landkommunerne og næsten 50 pct. af yderkommunerne, har opmærksomhed på, at det er vigtigt, at der er et udbud af lejeboliger og man arbejder fx i Esbjerg med formidling af disse boliger til boligsøgende tilflyttere. I Ikast-Brande udvides boligudbuddet ved at bygge nye

lejeboliger samt renovere eksisterende boliger. I Kalundborg bygges der almene boliger, som har vist sig at være populære for jobtilflyttere, som gerne vil prøve at bo inden de evt. køber bolig i kommunen. Flere steder arbejdes der desuden med udvikling af studieboliger. Som nævnt i det foregående afsnit, samarbejder flere kommuner med boligselskaber for at sikre, at tilflytterne kommer foran i køen til lejeboliger, men besvarelserne viser, at der især i nogle ø-kommuner; Samsø og Ærø, i stigende grad er mangel på lejeboliger.

Undersøgelsen om udvalgte kommuners udviklingsstrategier (Ærø & Andersen, 2017) viste, at kun enkelte kommuner har fokus på boligmarkedets karakter og sammensætning. Yderligere undersøgelser (Gottschalk, 2007; Møller, 2017; Jensen et al., 2019) viser, at der i både land- og yderkommuner er mange tomme boliger, hvoraf en del er ubeboelige og bør nedrives. Besvarelser i nærværende undersøgelse viser, at ca. 70 pct. af landkommunerne og næsten 75 pct. af yderkommunerne nedriver tomme forfaldne boliger. En undersøgelse (Gottschalk et al. 2007) viste dog, at nedrivningspuljen flere steder er utilstrækkelig i forhold til behovet i nogle kommuner. I nærværende undersøgelse peger man i fx Thisted Kommune på, at nedrivningspuljen anvendes, men at den er for lille ift. behovet for at nedrive forfaldne boliger. På baggrund af omfanget af tomme og nedrivningsmodne boliger, ændrede boligbehov som følge af demografiske ændringer samt til- og fraflytning, fremhævede Ærø & Andersen (2017), at der er behov for at få overblik over antal boliger, fysisk tilstand og beliggenhed fordelt på stue-, enfamilie, rækkehuse, etageboliger, sommerhuse mv. Det blev også fremhævet, at der er behov for at have overblik over ejerform (ejer, andel, almen), størrelse i kvadratmeter, stand målt på fx ejendomsværdi, opførelses år og installationer, hvilket tilsammen kan bibringe et realistisk markeds- og udviklingsperspektiv. Ærø & Andersen (2017) viste, at kun få af de undersøgte kommuner har opmærksomhed på sammenhænge mellem boligforsyning, boligmarked og boligbehov fordelt på parcelhuse, tæt-lav bebyggelse og etageboliger i forskellige lokalområder. I nærværende undersøgelse, viser kommunernes besvarelser at 28 af de deltagende 41 kommuner, fordelt på 17 landkommuner og 11 yderkommuner, gennemfører analyser af det lokale boligmarked ift. bestand, ejerform, størrelse, kvalitet mv.

Kommunerne er blevet spurgt om de har kendskab til, hvor tilflytterne bosætter sig og besvarelserne viser, at hovedparten af kommuner har kendskab til befolkningsudvikling i kommunens enkeltområder, for så vidt angår tilflytning samt interne flytninger, men at en mindre del af kommunerne nemlig Assens, Holstebro, Ikast-Brande, Ringkøbing-Skjern, Thisted og Tønder kommuner undersøger og har præcist kendskab til hvor tilflytterne bosætter sig. Esbjerg Kommune er ved at lave en analyse for at få kendskab til, hvem der flytter hvorhen, hvornår man flytter til og evt. fraflytter. Derudover undersøges til- og fraflyttere ift. alder, uddannelse, indkomst, familietype og boligvalg i flere kommuner som Holstebro, Randers, Mariagerfjord, Tønder, Thisted, Ringkøbing-Skjern. De fleste kommuner har et overordnet kendskab og beskriver en generel tilflytning til kommunens centerby(er). Nogle kommuner beskriver, at især udenlandske tilflyttere bosætter sig i kommunernes største byer bl.a. pga. placering af internationale skoler, mens andre ønsker at være tæt på kommunal service og lokale institutioner, som overvejende er placeret i kommunernes centerbyer. Kommunernes besvarelser viser også, at flere landsbyer har tilflytning samt at en del af tilflytterne bosætter sig ved kysten. Ikast-Brande beskriver, at det er landsbyer med stærke sociale fællesskaber, som er attraktive – både for interne tilflyttere og for tilflyttere fra andre dele af landet. I en af landkommunerne er erfaringen, at borgerne som har boet i kommunen i længere tid, ofte flytter pga. ønsket om at bygge eget hus, mens tilflytterne fra andre kommuner i højere grad flytter til den eksisterende boligmasse. Her bliver der også peget på, at tilflytterne istandsætter boligerne, hvilket bidrager til områdernes attraktivitet. Besvarelserne viser, at kommunerne har opmærksomhed på både til- og fraflytning, men at de overvejende har et

overordnet kendskab til, hvilke steder som er attraktive ift. bosætning og at de sjældent har kendskab til, hvilke områder som vælges af forskellige grupper af tilflyttere.

5.1.2 Strategisk udvikling og prioritering af lokalområder

Siden 2019 har 'Lov om strategisk planlægning for landsbyer' gjort det lovpligtigt for kommunerne at udvikle en langsigtet plan for strategisk udvikling af landsbyer. Formålet er at identificere realistiske udviklingsmuligheder for landsbyerne gennem aktiv stillingtagen til og nye strategier for hver enkelt landsby. Ærø & Andersen (2017) viste, at strategiprojekterne hos hovedparten af de undersøgte 14 land- og yderkommuner, rummede en kortlægning af kommunens lokaliteter: stedernes styrker, svagheder, karakter, potentialer og indbyrdes rollefordeling. Nærværende undersøgelse og besvarelser fra de 41 land- og yderkommuner som har gennemført spørgeskema viser, at ca. 60 pct. af landkommunerne og knap 50 pct. af yderkommunerne har kortlagt styrker, svagheder og udviklingspotentiale for forskellige lokalområder. Det således langt fra alle kommuner, der har dette kendskab.

En undersøgelse (Jensen et al., 2014) viste, at der i de fleste land- og yderkommuner var behov for tilpasning samt geografisk prioritering af den kommune service grundet demografiske ændringer med færre børn og unge samt flere ældre, et vigende skattegrundlag mv. Undersøgelsen viste, at der er meget forskelligt, hvordan kommunerne griber dette an og viste eksempler på, hvordan man i samarbejde med lokalsamfund identificerede nye veje til udvikling i forbindelse med skolelukninger i flere af kommunens landsbyer. Ærø & Andersen (2017) fremhævede, at der er en lang og omfattende proces at opnå en kollektiv forståelse af udfordringer og muligheder. Det gjorde sig gældende ifm. sammenlægning af kommuner, hvor på daværende tidspunkt var behov for at kortlægge situationen og udviklingsmuligheder i lokalområder. Også i den nuværende situation, er der behov for at kvalificeret kendskab til kommunernes reelle muligheder og udfordringer ift. at tiltrække tilflyttere. Som Ærø & Andersen (2017) fremhævede, er der i en lang række kommuner er fokus på at øge bosætningen, mens der i andre kommuner tages afsæt i omstilling og tilpasning til grundlæggende befolkningstilbagegang og i flere kommuner anses den vigtigste opgave at udvikle attraktive rammer for den eksisterende befolkning. Det er ifølge Ærø & Andersen (2017) primært de kommuner, som er beliggende i nærheden af vækstområder, som satser på egentlig befolkningsvækst i nogle af kommunens lokalområder, men de peger på, at også mere perifert beliggende kommuner søger at øge at øge befolkningstallet. Hovedparten af land- og yderkommuner arbejder med forskellige former for bosætningstiltag og nogle har udviklet bosætningsstrategier, som er tæt koblet til kommunens strategiske udviklingsplaner. En måde at forankre bosætningsindsatsen, er netop at integrere den i kommunens planstrategi, som sammen med kommuneplanen har et mangeårigt sigte. Dette sikrer tidsmæssig kontinuitet, sammenhæng og giver et tværfagligt perspektiv på indsatsen. Ærø & Andersen (2017) viste, at flere af de kommuner, som har arbejdet med bosætningsstrategier i længere tid, med tiden har revidereret deres strategier, så den er tilpasset kommunens nuværende prioriteringer, i forhold til hvilken udvikling der ønskes.

Som nævnt ovenfor er kommunerne blevet spurgt om, hvorvidt de undersøger forskellige lokaliteter ift. stedernes styrker, svagheder, karakter, potentialer og indbyrdes rollefordeling. Med afsæt i kravet om strategisk planlægning af landsbyer er kommunerne også blevet spurgt, hvorvidt de prioriterer og understøtter kommunal service i udvalgte byer og landsbyer for at sikre tilstrækkeligt brugergrundlag. Undersøgelsen viser, at en lille andel nemlig mindre end 25 pct. af både land- og yderkommuner, gør dette. Enkelte kommuner fx Struer som arbejder strategisk ift. udvikling af lokalområder beskriver, at man i den sammenhæng laver borgermøder i alle lokalområder for at revidere kommuneplan og lokale udviklingsplaner. En anden kommune (Mariagerfjord) har udarbejdet en udviklingsstrategi for de fire

største byer i kommunen, mens flere kommuner nævner, at bosætningsindsatsen er en del af kommunens planstrategi og arbejde med boligbyggeprogram, befolkningsprognose mv. Ærø & Andersen (2017) pegede på, at man i de undersøgte kommuner: Frederikshavn, Faaborg-Midtfyn, Guldborgsund, Halsnæs, Jammerbugt, Lejre, Lemvig, Mariagerfjord, Morsø, Nordfyn, Thisted, Tønder, Varde og Vesthimmerland overvejende fokuserede på lokalområde- eller byniveau med fokus på at opnå 'kritisk masse' i koncentration af befolkning og butikker. Kommunernes besvarelser i nærværende undersøgelse viser, at hovedparten af land- og yderkommuner søger at tiltrække tilflyttere og at erfaringen er, at en del flytter til centerbyerne, men at mange desuden flytter til og bosætter sig i landsbyer og landdistrikter. Som fremhævet af Jensen et. al. (2014) kan den spredte bosætning udfordre kommunale prioriteringer af, hvor udviklingen bør ske og kan være medvirkende til, at det endnu er få kommuner som har formuleret en udvikling med prioritering af enkeltområder.

6

INDSATSER OG ERFARINGER I UDVALGTE KOMMUNER

6 INDSATSER OG ERFARINGER I UDVALGTE KOMMUNER

I nærværende undersøgelse er der, som opfølgning på en tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010), udvalgt tre yderkommuner, som allerede på daværende tidspunkt søgte at tiltrække tilflyttere og iværksatte konkrete initiativer. Det drejer sig om Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner, hvor man har arbejdet med bosætningsstrategier over en længere årrække, hvilket giver grundlag for at vurdere, hvad kommunerne gjorde dengang og hvad de gør nu. I sammenhæng med den tidligere såvel som nærværende undersøgelse, er der gennemført telefoninterviews med personer, som arbejder med og som har kendskab til kommunernes bosætningsindsatser. Det drejer sig om bosætningskoordinator Dorthe Frydendahl, marketingkoordinator Margrete Møller Sørensen og journalist Anne Grethe Madsen, som tilsammen udgør bosætningssekretariatet i Ringkøbing- Skjern Kommune. På Bornholm varetages tilflytterindsatsen af bosætningskonsulent Rune Holm hos Business Center Bornholm (BCB) og i Tønder Kommune af bosætningskonsulent Marianne Krag Okholm. På Figur 10 er kommunernes geografiske placering angivet.

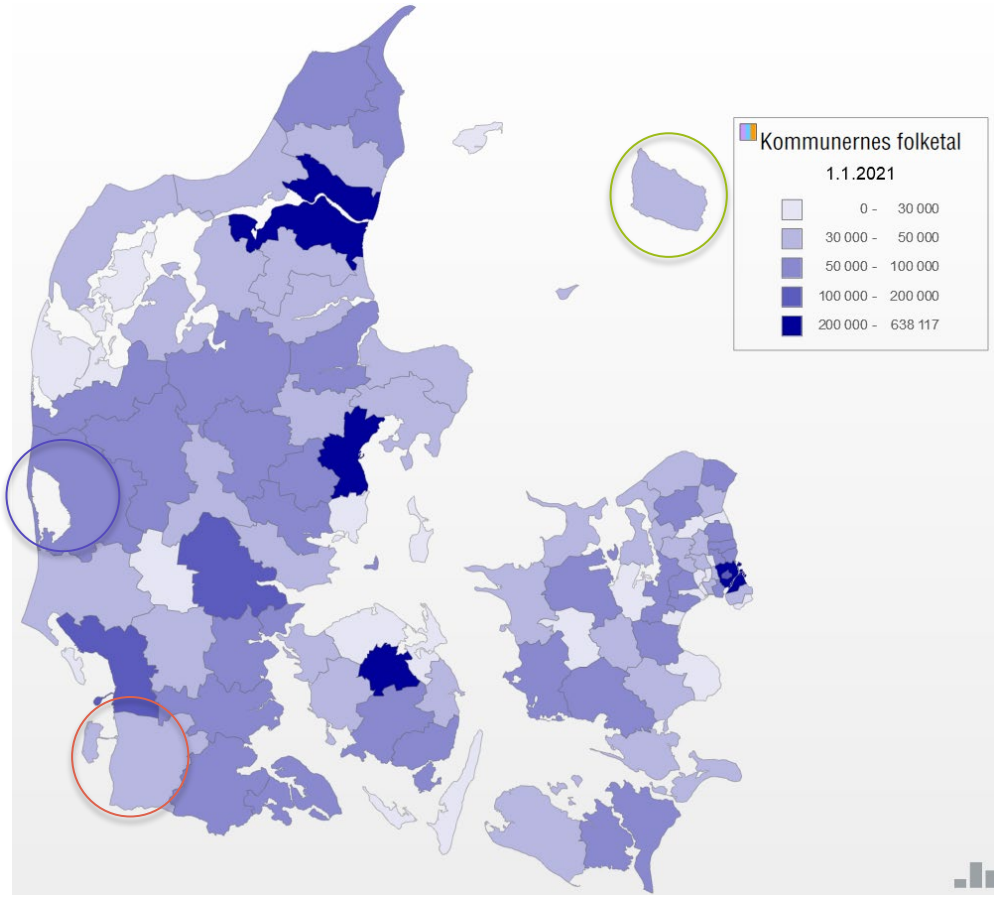

FIGUR 10. Kommunernes folketal 1.1. 2021. Kilde: Statistikbanken.dk

6.1 Bosætningsstrategi og analyser

Ringkøbing-Skjern er den kommune i Danmark med det største areal på 1.489 kvadratkilometer, 56.182 indbyggere og en beliggenhed i den vestlige del af Jylland (markeret i lilla cirkel). I forbindelse med kommunalreformen i 2007 blev fem kommuner lagt sammen, i hvilken forbindelse man udarbejdede en profilerings- og bosætningsstrategi med forskellige tiltag. Erhvervslivet tog gennem handelsstandsforeninger initiativ til at man skulle arbejde med at tiltrække arbejdskraft pga. stor mangel hos kommunens virksomheder. I den sammenhæng udviklede man en hjemmeside ift. bosætning samt forskellige annoncekampagner *Flyt mod vest*. I forbindelse med finanskrisen i 2008, mistede kommunen ca. 4.000 jobs og bosætningskampagnen blev sat på standby fordi man ikke kunne tiltrække tilflyttere i den daværende økonomiske situation med mangel på jobs. Der var efterfølgende stor fraflytning og politikerne blev klar over, at man måtte gøre noget. Siden 2014 har man igen haft fokus på at udvikle en profilerings- og bosætningspolitik og der blev i 2015 etableret et bosætningssekretariat med tre ansatte: en bosætningskoordinator, en strategichef og en journalist som arbejder med formidling, hjemmeside mv. Derudover har man ansat fem tilflytterguider med særligt kendskab til kommunes forskellige lokalområder. Løn af sekretariatsmedarbejdere er blevet en del af den kommunale drift, men midlerne til konkrete bosætningsindsatser er baseret på puljer.

Bornholm er beliggende i den sydlige del af Østersøen med en størrelse på 587 kvadratkilometer og 39.570 indbyggere (markeret i grøn cirkel). Bornholms Regionskommune blev oprettet i 2003 gennem en sammenlægning af Bornholms Amt og øens fem kommuner. Indbyggertallet har været i tilbagegang siden 1980erne, hvorfor der i længere tid har været opmærksomhed på at øge tilflytningen. En tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) viste, at der blev iværksat et tilflytterprojekt i 2008, hvor man gennemførte en tilflytteranalyse, en opdatering af kommunens hjemmeside overfor tilflyttere samt andre tiltag for at tiltrække tilflyttere bl.a. tilflytterambassadører. Bosætningsindsatsen var placeret i Business Center Bornholm (BCB) med finansiering fra regionens Vækstforum. Indsatsen var gennem en længere periode begrænset, men blev intensiveret fra 2016 med to fuldtidsansatte; en bosætningskonsulent og en journalist som arbejder med hjemmeside mv. Mens der tidligere først og fremmest var opmærksomhed på at øge antallet af indbyggere, er indsatsen nu primært at tiltrække kvalificeret arbejdskraft. Bosætningsindsatsen eller tilflytterservice er fortsat placeret i Business Center Bornholm, som er en offentlig/privat ordning, hvor halvdelen af finansieringen kommer fra en bevilling fra Bornholms Regionskommune og som bruges til markedsføring af gode tilflytterhistorier, samt bosætningskonsulentens rådgivning omkring job, ægtefællejob, sociale forhold, netværk, skoler, institutioner mv. Der har ikke været en overlevering af viden om, hvad der tidligere blev arbejdet med, men bosætningskonsulenten samarbejder og sidder sammen med folk fra kommunen. Tilflytterindsatsen har haft et omskifteligt liv baseret på kortvarige bevillinger, var ved at blive lukket ned i 2020, men har indtil videre en varighed på 4 år.

Tønder Kommune er beliggende i Sønderjylland med grænse til Tyskland og strækker sig over et areal på 1.185 kvadratkilometer med 37.050 indbyggere (markeret i orange cirkel). I forbindelse med kommunalreformen i 2007 blev fem kommuner lagt sammen til den nuværende Tønder Kommune. Den tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010), viste, at Tønder Erhvervsråd i 2009 ansatte en bosætningskonsulent i en toårig periode. Nærværende undersøgelse viser, at der nu er ansat to bosætningskoordinatorer og to bosætningskonsulenter gennem erhvervsforeningen Syddanmark, hvor der er tilflytterservice i forskellige dele af kommunen. Den nuværende bosætningskonsulent i Tønder blev ansat i 2018,

men der har ikke været en overlevering af viden om, hvad der tidligere blev arbejdet med. Både den tidligere og nuværende undersøgelse viser, at man i Tønder Kommune var og fortsat er i gang med at udvikle en strategi for at tiltrække tilflyttere. Den tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) viste, at man i de tre kommuner gennemførte analyser af flyttemønstre til og fra kommunerne samt undersøgte potentielle tilflyttere. Analyserne bidrog bl.a. med forståelser af, hvordan folk opfatter at bo i et yderområde, og hvilke grupper man potentielt kan tiltrække og at forestillingen om, hvad det indebærer at bo i et yderområde, var en væsentlig barriere for at flytte. Nærværende undersøgelse viser, at man fortsat arbejder med kendskabsanalyser og på det grundlag gennem brug af bl.a. tilflyttervideoer søger at konkretisere, hvordan det er at bo i de pågældende kommuner. Man har også fortsat en stor indsats med at kortlægge og analysere forskellige forhold relateret til flyttebevægelser både til og fra kommunerne samt opmærksomhed på, hvor tilflytterne bosætter sig. I Tønder har man erfaret, at det især er de unge men også de 45-59årige som flytter væk fra kommunen. Indtrykket er, at forældregruppen flytter pga. job, men også i sammenhæng med, at man ikke længere har hjemmeboende børn.

6.1.1 Målgrupper og indsatser

Allerede for 10 år siden tog bosætningsindsatserne i de tre kommuner afsæt i udfordringer med at tiltrække kvalificeret arbejdskraft til lokale virksomheder. Mens der generelt er et ønske om at øge indbyggertallet i kommunerne, viser nærværende undersøgelse, at bosætningsindsatsen i alle tre kommuner fortsat er begrundet i behovet for at tiltrække arbejdskraft fra både ind- og udland, hvor især udenlandsk arbejdskraft er vigtig ift. landbrug og i industrien i alle tre kommuner. Som tidligere nævnt, er alle land- og yderkommuner blevet spurgt, om de søger at tiltrække bestemte befolkningsgrupper og besvarelserne viser, at både land- og yderkommuner fortsat søger at tiltrække børnefamilier, dels for at øge indbyggertallet, dels for at få bedre aldersmæssig fordeling af befolkningen. Det gælder også Bornholm og Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner, men samtidig angiver, at alle er velkommen. Tabel 2 giver et overblik over de tre kommuners indsatser for at tiltrække tilflyttere baseret på besvarelser fra spørgeskemaundersøgelser og interviews i 2010 og 2021. Som det ses af oversigten, havde man i Ringkøbing-Skjern Kommune mange forskellige indsatser allerede i 2010, hvilket også gør sig gældende i 2021. I Tønder Kommune har man øget antallet af indsatser, om end tilflytterboliger er tiltag, som gennemføres af lokale borgere. Der er således i både Tønder og på Bornholm fortsat færre indsatser end i Ringkøbing-Skjern Kommune. På Bornholm har man dog fordoblet antallet af indsatser fra 2010.

TABEL 2. Bosætningsindsatser i Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner

2010	Dansk hjemmeside	Udenlandsk hjemmeside	Bosætnings-konsulent	Tilflytter-bolig	Lokale ambassadører	Markedsførings-kampagner	Deltagelse i messer mv.	Antal indsatser
Bornholm	1				Målsætning	1	1	3
Ringkøbing-Skjern	1	1	1	1	1	1	1	7
Tønder	1		1		1	Tønder magasin	1	4
2020								
Bornholm	1	1	1		1	1	1	6
Ringkøbing-Skjern	1	1	1	1	1	1	1	7
Tønder	1	1	1		1	Tønder magasin	1	5

Oversigten er baseret på besvarelser fra interviews med de tre kommuner i 2010 og 2021. NB: Tønder magasin vurderes at svare til information på hjemmesider i Bornholm & RK.

Hjemmesider og andre former for formidling

Nærværende undersøgelse viser, at en central del af kommunernes markedsføringsstrategier er udvikling af hjemmesider, hvor der er information om mange forskellige praktiske forhold, som har betydning forud for og efter tilflytning. Som det ses af oversigten, har de tre kommuner både en hjemmeside målrettet dansk- talende og indenlandske tilflyttere såvel som en hjemmeside målrettet ikke-dansk talende og udenlandske tilflyttere. De tre kommuner havde allerede i 2010 en dansk hjemmeside, mens kun Ringkøbing-Skjern havde udenlandsk hjemmeside med information på tysk og engelsk. Nærværende undersøgelse viser, at *Tilflytterservice Bornholm* har en hjemmeside på dansk, tysk og engelsk, mens *Tilflytterservice Syddanmark* har en hjemmeside på dansk og engelsk. Sidstnævnte dækker Sydvestjylland, Sønderjylland, Trekantområdet samt Fyn, Langeland og Ærø med kontaktinformation til en række tilflytterguides i hvert af disse områder.

Som det ses af Figur 11 er hjemmesiden i Ringkøbing-Skjern målrettet tre forskellige tilflyttergrupper nemlig familier, singler og seniorer med informationer om daginstitutioner, skoler, uddannelser, natur, kultur og foreningsliv samt information om og links til jobmuligheder, boligtilbud mv. I forhold til børnefamilier har man fokus på tidspunktet inden børnene starter i skolen, som analyser viser er muligt at tiltrække. Der er også på hjemmesiden henvisning til tilflytterguides, som i lighed med tidligere, hører hjemme i og har særligt kendskab til en række lokalområder. På hjemmesiden findes desuden tilflyttervideoer, hvor både danske og udenlandske tilflyttere fortæller, hvordan det har været at flytte til kommunen, for at potentielle tilflyttere kan spejle sig i nogen, som ligner dem selv. For at afdække hvilke informationer, man som udenlandsk tilflytter har behov for, har man interviewet nogle, som allerede er flyttet til kommunen bl.a. nogle tyske tilflyttere som fortalte deres historier i forskellige magasiner, online medier mv. Man er nu i gang med at udvikle information på rumænsk, polsk og ukrainsk som sammen med tyskere er de største indvandrergrupper. I kommunen har man også en hjemmeside målrettet tilflyttere med specifikt fokus på jobmuligheder.

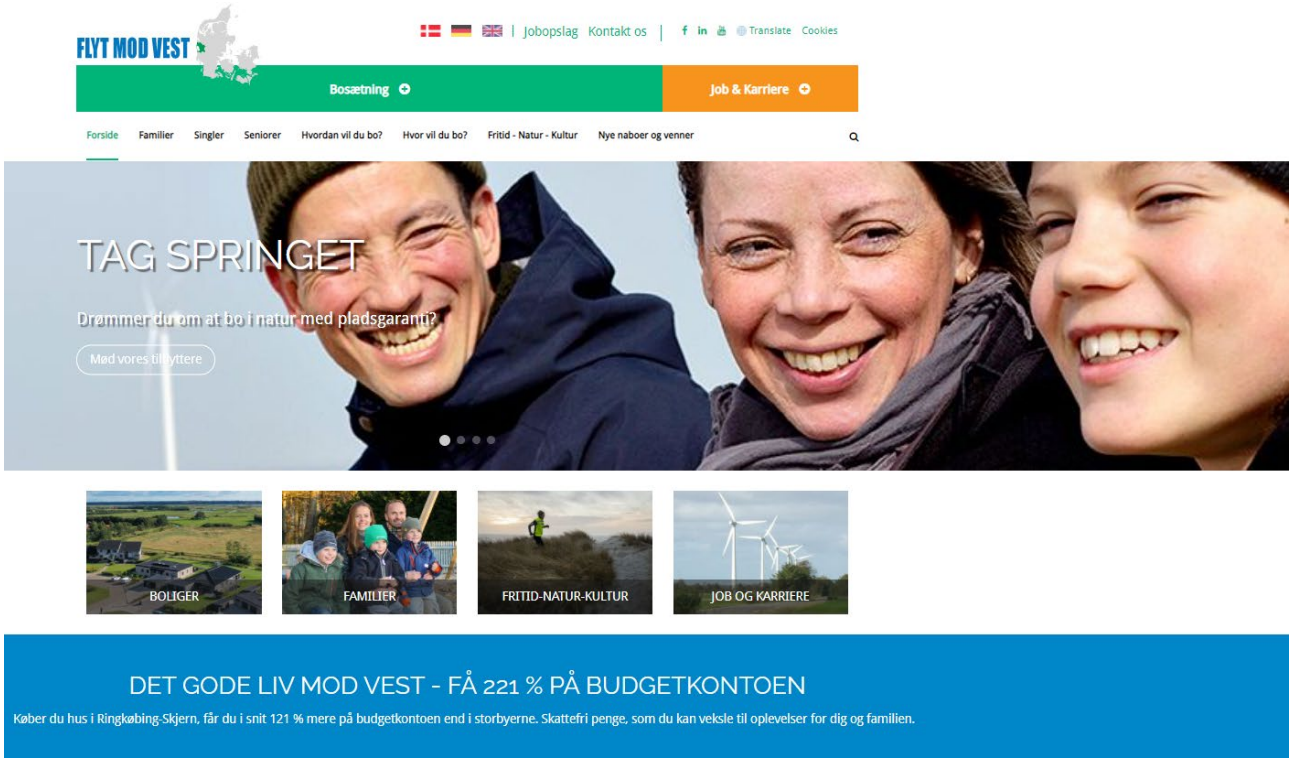

FIGUR 11. Flyt mod vest kampagnen i Ringkøbing-Skjern Kommune.

Målgrupperne deles op i forskellige segmenter, med målrettede indsatser fx forældre med længerevarende uddannelser, børnefamilier i studiebyerne mv. I kommunen bruger man især sociale medier for at synliggøre muligheder i kommunen i forhold til disse grupper. Det gælder også i forhold til grupper af unge fraflyttere, som man søger at holde kontakt med på en Facebookgruppe og *Klub eksil vestjydere,* som blev iværksat i 2016 og pt. har 1.400 medlemmer. Målet er at fastholde kontakten med de unge som nødvendigvis må rejse væk, hvis de ønsker at få en universitetsuddannelse, opleve at bo i en storby mv. Gennem Facebook gruppen og på Instagram får de unge fraflyttere information om, hvilke muligheder der er i kommunen og de inviteres også til arrangementer med støtte fra lokale erhvervsdrivende, hvor de få viden om muligheder for at lave et bachelorprojekt, kandidatopgave eller komme i praktik el lign hos en af de lokale virksomheder. Arrangementerne foregår forskellige steder og senest i Århus ligesom der også er arrangementer, hvor de unge fraflyttere kan tage en kæreste/partner med. Kommunen er også til stede på uddannelsesmesser sammen med kommunens erhvervsråd.

Hjemmesiden hos *Tilflytterservice Bornholm* er målrettet børnefamilier, singler, personer under uddannelse, iværksættere samt virksomheder. Her er der i lighed med i Ringkøbing-Skjern Kommune informationer om daginstitutioner, skoler, uddannelser, natur, kultur og foreningsliv samt information om og links til jobmuligheder, boligtilbud mv. Der er desuden information til virksomheder vedr. flytning til Bornholm, oversigt og information om uddannelsesmuligheder samt information om transportmuligheder, rejsefradrag mv. Også på Bornholm har man produceret tilflytterportrætter samt video, som giver en god forståelse af, hvordan livet på Bornholm er, når man kommer som tilflytter. På hjemmesiden for Sydjylland er der beskrevet information om og attraktioner relateret Sydvestjylland, Sønderjylland, Trekantområdet samt Fyn, Langeland og Ærø samt henvisning til en række tilflytterguides i hvert af disse områder. For så vidt angår Sønderjylland herunder Tønder fremhæves nærheden til Europa og at Tyskland herunder Hamborg med 5 mio. indbyggere er en kort køretur væk, men der er ikke i samme grad som i Bornholm og Ringkøbing-Skjern kommuner målrettet og detaljeret information.

Bosætningskonsulent(er) og tilflytterbolig

Kommunernes besvarelser af spørgeskema viser, at bosætningskonsulenter efterhånden er udbredt hos både land- og yderkommuner. Således svarer næsten 75 pct. af de i alt 41 både land- og yder, at der er ansatte i kommunen, som har som opgave at besvare spørgsmål fra potentielle tilflyttere, oplyse om lokale forhold samt hjælpe med at matche tilflyttere med lokalområde mv. Kommunerne blev ikke i den tidligere undersøgelse fra 2010 spurgt om de havde bosætningskonsulenter, men interviews viste, at man i Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner havde bosætningskonsulenter på daværende tidspunkt. På Bornholm havde man en indsats for at tiltrække tilflyttere, men ikke en egentlig bosætningskonsulent. Nu har man i alle tre kommuner en eller flere bosætningskonsulenter og det er tydeligt at bosætningskonsulenternes arbejde er blevet mere omfattende især på Bornholm.

I Ringkøbing-Skjern Kommune havde mane i 2010 ansat fire deltidsbosætningskonsulenter i til at være bindeled mellem virksomheder, arbejdskraft og kommune. Bosætningskonsulenterne var alle kvinder på 35-40 år med små børn, som oprindeligt kommer fra egnen, var flyttet væk for at få en videregående uddannelse, men var vendt tilbage igen og havde fokus på de områder, hvor de selv var vokset op. Nærværende undersøgelse viser, at man har øget indsatsen og nu har fem bosætningskonsulenter eller tilflytterguides, som i lighed med tidligere er lokaliseret i og har særligt kendskab til forskellige lokalområder. Man har også ansat en tysk tilflytterguide, som kan vejlede potentielle tysktalende tilflyttere og der skal desuden ansættes en polsk, ukrainsk og rumænsk tilflytterguide. Det er langt fra alle, som kontakter en tilflytterguide, men for dem som gør, er indsatsen tilrettelagt for bedst

muligt at imødekomme individuelle ønsker og behov herunder matche med forslag om bosætning konkrete steder. Bosætningssekretariatet er i gang med at beskrive forskellige landsbyer i kommunen og det anses som en fordel, at der er så mange forskellige steder at tilbyde.

Besvarelser af spørgeskema viser, at der kun er én landkommune og seks yderkommuner, som har en tilflytter eller prøvebolig herunder Ringkøbing-Skjern, som har et boligtilbud, hvor potentielle tilflyttere kan prøve at bo i kommunen. Det havde man allerede i 2010, hvor 'Smag på landsbyen' blev lanceret med en gratis prøvebolig, hvor 14 familier fik mulighed for at bo gratis i en landsby i kommunen i en uge. Det var landsbyernes egne beboere, der frivilligt lagde hus til. Den tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010), viste at også, at man allerede dengang i samarbejde med Vestas og Erhvervscentret havde etableret en career campus målrettet akademikere, som dermed fik mulighed for at de kan 'prøve stedet af'. Career campus eksisterer fortsat og der er i kommunen en ny pendlerbolig, som er etableret ved brug af vækstpuljemidler og bygget af Håndværkerforeningen i et ny-udstykket område i Tarm. Som nævnt i et tidligere afsnit, har Indenrigsministeriet forbudt kommunal finansiering af tilflytterhus, hvorfor kommunen i stedet har ydet et lån til huset, som skal tilbagebetales til kommunen, hvis huset sælges. I relation til skibsværftet i Hvide Sande har værftet opkøbt et gammelt hostel og lavet om til boliger til lærlinge, hvilket er en stor succes. Ligesom i flere andre kommuner er der dog mangel på lejeboliger, som pt. pga. stor interesse er det svært at finde i en række lokalområder.

Man havde på **Bornholm** flere bosætningsindsatser i 2010, men ikke en egentlig bosætningskonsulent. Det har man nu, hvor man siden 2016 har udviklet tilflytterservice og hvor man har en udpræget 'håndholdt indsats' ift. potentielle tilflyttere. Her er indsatsen i særlig grad baseret på personligt tilpassede løsninger med et mål om at hjælpe og få tingene til at gå smidigt for tilflytterne. Bosætningskonsulenten startede indsatsen og tilgangen på et tidspunkt, hvor han alligevel var i København og skrev på FB: *Er der nogen som vil vide noget om Bornholm, så kan vi mødes på Cafe Europa.* Det resulterede i, at der blev afholdt tilflyttercafe med 10-12 personer den første aften, men det viste sig, at det ikke er optimalt at samle mange mennesker, for det er de personlige forhold, som man skal forholde sig til. Nu skriver bosætningskonsulenten på Facebook gruppen *Næste stop Bornholm*, hvornår han er i København og tilbyder at mødes med potentielle tilflyttere på Hotel Scandic. Hjemmesiden har ca. 10.000 følgere og bosætningskonsulenten kommer hver måned for at holde tilflyttermøder og booker aftaler, inden han tager til København. Der kommer 7-10 familier, som får ca. ½ time hver, hvilket giver bosætningskonsulenten kendskab til familiernes baggrund, historie og ønsker. Der afholdes også webinarer.

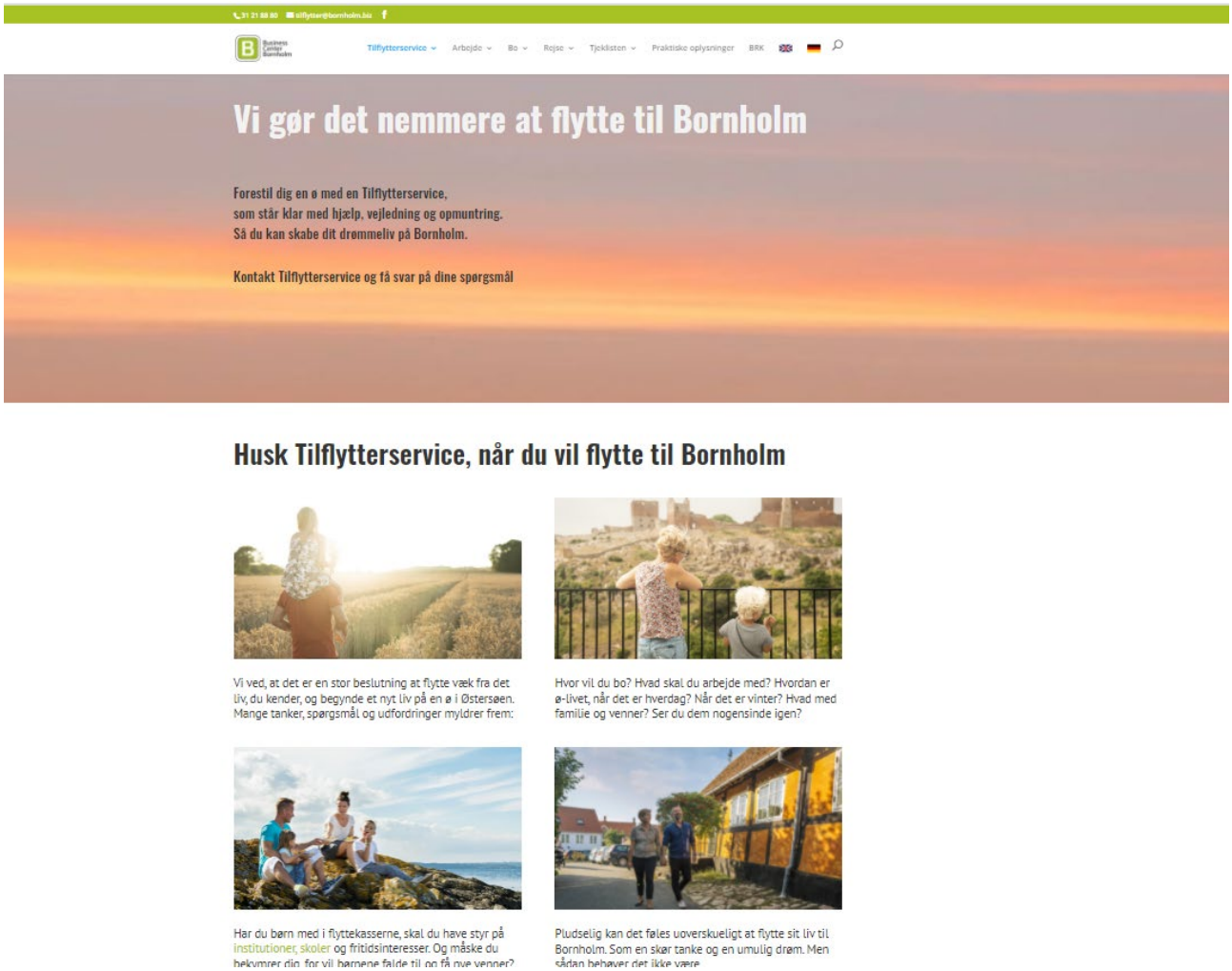

FIGUR 12. Næste stop Bornholm kampagne med information om tilflytterservice.

Grundlaget for indsatsen er at forberede tilflytterne på, hvordan er det at bo på en ø og givet et realitetscheck med afsæt i tilflytternes ønsker og planer fx drømmen om at bo på en gård. Her gør bosætningskonsulenten fx opmærksom på, at det kræver meget arbejde og at der er fordele, men også ulemper ved at på isoleret og langt ude på landet fx kørselsbehov til/fra skole mv for en børnefamilie. Bosætningskonsulenten anbefaler tilflyttere at bosætte sig i nærheden af børnenes skole, for så har de legekammerater i nærheden. Han snakker også med tilflytterne om evt. boligkøb, information om gode ruter og tidspunkter der passer sammen, hvis man skal pendle. Potentielle tilflyttere får også tilbud om at få tilsendt *Bornholms Tidende* i en måneds tid, så de kan se, hvad der foregår på øen. I forhold til tilflyttere fra udlandet, primært fra Tyskland, Sverige og Norge, er der mange yderligere forhold, som skal tages hånd om. Hvis man fx er sundhedsfagligt uddannet, skal man have en autorisation, men skal forinden have bestået danskprøve 3 og man kan kun få danskundervisning, hvis man bor i Danmark. Her hjælper bosætningskonsulenten med midlertidigt job fx i Sundhedshuset eller ældrecentret, for der er rigtig mange ting, man skal gøre, når man flytter til Danmark fra udlandet og alle de regler er ikke noget, som udenlandske tilflyttere kan læse sig til. Der er ikke tilbud om tilflytterbolig på Bornholm og udbuddet af lejeboliger er begrænset. For at imødekomme nogle tilflytteres ønske om at prøve at bo til leje inden et eventuelt boligkøb, hjælper bosætningskonsulenten med at leje ferieboliger, når det er uden for sæsonen – i sommerperioden er der ikke mulighed for dette. Der bliver bygget nye boliger primært parcelhuse på Bornholm og det gamle gymnasium vil også blive bygget om med udvikling af der 61 lejligheder.

Bosætningskonsulenten registrerer al kontaktinfo i Excel med informationer om, hvem de potentielle tilflyttere er, hvad de arbejder med og hvad de gerne fremadrettet vil arbejde med. I oversigten er indskrevet en masse information især ift. arbejdskompetencer, familiestatus (børn mv), barselsorlov, så de kan matches med ledige jobs. Bosætningskonsulenten skriver fx til en kontakt*, nu er din barsel ved at udløbe, er der noget vi kan gøre og hjælpe med?* Den opsøgende kontakt sikrer, at potentielle tilflyttere ved, at der altid er en de kan tage fat i og selvom man kan finde en masse information på nettet, er der også meget man ikke kan få at vide. En samtale med potentielle tilflyttere giver kendskab til det vigtigste om familien og hvilke ønsker/behov de har og svar på hvor er der huse, hvad koster de, hvad med finansiering, hvordan med at pendle til Sjælland mv. Bosætningskonsulenten har også stort fokus på fritidsinteresser fordi det er vigtigt at få folk ud, så de kan få et netværk og blive en del af området. Der er flere private Facebook sider bl.a. *Tilflytter Bornholm,* hvor tilflyttere har kontakt til hinanden, der er et stort netværk med *Tilflytter kvinder*, som blev oprettet af en kvinde som savnede nogle veninder og som nu har 1.400 medlemmer. Der er også en gruppe, som hedder *Tilflytter mænd*, hvor der dog kun er ca. 35 medlemmer.

I **Tønder Kommune** har man også fokus på den håndholdte indsats med hjælp og rådgivning. Man har ligesom i Ringkøbing-Skjern og på Bornholm stort fokus på synlighed og at vise stolthed ved de kvaliteter, der er i kommunen. Også i Sønderjylland og Tønder er der fokus på, at være i kontakt og dialog med potentielle tilflyttere for at afklare og svare på spørgsmål relateret til job- og boligmuligheder, skoler og børnepasning, fritidsmuligheder samt sociale og kulturelle tilbud i områderne. I Sønderjylland har man tilflytterservice og bosætningskonsulenter i Haderslev, Tønder, Sønderborg og Aabenraa, som kan hjælpe med spørgsmål i relation til flytning og bosætning. Man tilbyder også én-til-én sparring med medfølgende partner til en medarbejder, som har fået arbejde på en lokal virksomhed. Tilflytterindsatsen kan være ganske tidskrævende og fx en tysk tilflytterfamilie kan godt lægge beslag på en uges arbejdstid for bosætningskonsulenten. De fleste tilflyttere er børnefamilier eller unge som gerne vil have familie. Nogle har tidligere har boet i Tønder, mens andre kommer fra andre steder i Danmark. Derudover har der gennem de senere år været en stor tilflytning af tyskere - både seniorer og børnefamilier. Undersøgelsen fra 2010 viste, at man på daværende tidspunkt mente, at især pendlere til kommunens arbejdspladser ville være potentielle tilflyttere, men bosætningsanalysen viste, at der var begrænset potentiale for dette. Derimod viste det sig, at tyske pendlere var mere relevante som målgruppe, da mange føler sig tiltrukket af den danske måde at bo og arbejde på, som er mindre hierarkisk end i Tyskland. Det medførte at man i stigende grad rettede indsatsen mod tyskere, og særligt unge nyuddannede fra universiteterne i Nordtyskland gennem etablering af netværk med de tyske universiteter og bl.a. tilbud om besøg og praktikophold på kommunens virksomheder. Mange tyskere ser fortsat meget positivt på bosætning i Danmark bl.a. fordi det er tæt på 'hjem', hvilket gør det attraktivt. En anden forklaring på tilflytningen er boligpriserne i Tyskland, som er væsentlig højere både i byerne og i yderområderne. Mange tyskere har været på ferie ved Vesterhavet, som også er en stor attraktion. En del tilflyttere kommer fra storbyer og de fleste tyske tilflyttere - både seniorer og børnefamilier - køber og istandsætter hus i de mindre byer og yderområderne, men flytter ikke til Tønder by. For de tyske tilflyttere er det vigtigste at finde et hus, hvor de gerne vil bo i, mens de danske børnefamilier flytter til de større byer i kommunen (de gamle kommunebyer), hvor der er skole og foreningsliv. Erfaringen er, at de tyske børnefamilier ikke har noget imod at køre børnene til skole og der er flere tyske skoler såvel som børnehaver i kommunen.

Som tidligere nævnt, må kommuner hverken købe eller eje en tilflytterbolig, men i Tønder Kommune er der en tilflytterbolig i en landsby, som beboerne har købt andele i og dermed ejer huset. Huset kan lejes min. 6 mdr. og max 1 år og har været lejet ud siden det blev etableret. I kommunen er der også andre landsbyer, hvor man arbejder med at kunne tilbyde

et tilflytterhus, som tilflyttere kan leje. Der er dog fortsat behov for flere attraktive boliger og man har øget opmærksomhed på tomme og forladte boliger og ønsker at forbedre den eksisterende boligmasse. Man har besluttet sig for at udvikle en stor campus og bygge 42 ungdomsboliger, som også kan bruges til arbejdskraft, trainees og praktikanter for at tiltrække virksomheder og uddannelsesinstitutioner.

Tilflytterarrangementer og lokale ambassadører

Besvarelser fra undersøgelsen i 2010 viste, at man inviterede tilflyttere til velkomstmøder i næsten 7 ud af 16 yderkommuner, heraf også i Ringkøbing-Skjern, mens man ikke gjorde dette i Tønder og på daværende tidspunkt var man ved at planlægge halvårlige velkomstmøder på Bornholm. Nærværende undersøgelse viser, at man nu har sådanne velkomstmøder i Tønder kommune samt tilbagevendende events for tilflyttere. Man har også velkomstmøder på Bornholm såvel som i Ringkøbing-Skjern, hvor der afholdes velkomstarrangementer og uformelle velkomstcafeer ca. en gang hver måned. Undersøgelsen fra 2010 viste, at man i Ringkøbing-Skjern sendte velkomstmappe såvel som fribilletter til lokale attraktioner og seværdigheder, mens man i Tønder alene sendte en velkomstmappe med praktiske informationer og på Bornholm havde planer om at sende velkomstmappe med praktiske oplysninger såvel som velkomstgavekort til lokale attraktioner og fødevarer. Besvarelser fra nærværende undersøgelse viser, at 60 pct. af yderkommunerne sendte velkomstbrev eller velkomstmappe med oplysning om kommunen mv. og at man nu i alle tre kommuner; Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder sender et velkomstbrev eller information til tilflyttere.

Der var allerede i 2010 opmærksomhed på ambassadørkorps til formidling af lokal viden og for at byde tilflyttere velkommen. **Ringkøbing-Skjern** var en af de kommuner, hvor man også på daværende tidspunkt havde en ambassadørordning i forhold til udenlandske tilflyttere og desuden havde planer om at gøre noget tilsvarende ift. danske tilflyttere. Der var og på hjemmesiden information om velkomstmøder og tilflytterarrangementer, som blev iværksat allerede i 2007, men blev ligesom andre bosætningstiltag lukket pga. den økonomiske krise i 2008. Da man startede op efter krisen, havde man bl.a. på baggrund af en undersøgelse (Nørgaard et al., 2010), som viste at manglende integration var årsag til fraflytning, stort fokus på at fastholde og arbejde med integration og netværk, for at for folk til at blive. Man undersøgte i den sammenhæng, hvad man gjorde i andre kommuner, og hvad erfaringerne var. På den baggrund begyndte man at lave velkomstbreve og fik etableret et korps af frivillige velkomstambassadører. I en del af landsbyerne har der længe været velkomsttiltag, men det er meget forskelligt fra sted til sted. I Ringkøbing-Skjern erfarede man fra andre kommuner, at der ikke var ret mange som benyttede sig af tilbuddet om at blive kontaktet af en velkomstambassadør og så besluttede man, at man skulle fravælge, hvis man ikke ønskede besøg. Det var muligt indtil indførelse af GDPR, som modvirkede, at kommunen kunne kontakte tilflyttere uden samtykke. I to år var det ikke muligt, men velkomstbreve er startet op i 2021, hvor man hver måned sender en velkomsthilsen til tilflyttere med invitation til velkomstarrangementer og bl.a. tilbud om at blive kontaktet af en tilflytterambassadør.

Selvom mange landsbyer er små, har det nogle steder været svært at få overblik over, om nogen er flyttet til, så det har været et stort ønske fra lokale borgere at få en tilflytterliste, som kommunen kan sende under forudsætning af, at tilflytterne giver deres samtykke. Kommunen afholder normalt 3-4 velkomstarrangementer pr. år med deltagelse af mellem 70 til150 tilflyttere hver gang. Velkomstarrangementerne får støtte fra lokale sponsorer til at invitere på fællesspisning, hvor borgmesteren byder velkommen og hvor tilflytterne har mulighed for at mødes med velkomstambassadører og andre tilflyttere samt få information om lokale muligheder. Velkomstarrangementerne sker ofte i sammenhæng med håndbold, som er populært og giver en god stemning. Man havde også i efteråret 2021 et arrangement

målrettet de internationale tilflyttere, som foregik i en udendørs legepark med 130 deltagere og 13 nationaliteter. I arrangementet deltog også nogen fra *Lær dansk undervisning*, jobcenteret samt foreningsrepræsentanter. Til arrangementet var der en meget stor spørgelyst og tydeligt behov for at få svar på spørgsmål. Derudover forsøger man i Ringkøbing-Skjern Kommune at få tilflyttere til at blive en del af eksisterende netværk og en af de lokale unge har desuden taget initiativ til *InWestjylland*, som er målrettet unge voksne dvs. de 20-35årige, som bliver inviteret til netværkets arrangementer, når de flytter til kommunen. Netværket har over 500 medlemmer og holder arrangementer ca. én gang hver måned, hvor 30 til 120 personer deltager.

Undersøgelsen fra 2010 viste, at man på **Bornholm** på daværende tidspunkt havde planer om at tilbyde tilflyttergavekort til lokale fødevarer og nærværende undersøgelse viser, at man ny sender både velkomstmappe samt fribilletter eller gavekort til lokale attraktioner. Kommunen holder også velkomstmøder med borgmesterdeltagelse ca. 4 om året, hvor man kan møde andre tilflyttere, høre om foreninger mv. og hvor mellem 30-50 tilflyttere deltager hver gang. På Bornholm havde man i 2010 en målsætning om at etablere lokale ambassadører fordi man erfarede, at der var udfordringer i forhold til integration af tilflyttere i nogle lokalområder. Man forsøgte derfor at engagere borgerforeningerne til at løfte opgaven, men et egentligt samarbejde med ambassadører, som kan tage imod tilflyttere i lokalområderne, eksisterer ikke. Nogle steder byder lokale borgere velkommen og det fungerer rigtig godt, mens der andre steder ikke sker noget. Tilflytterkonsulenten har dog en tæt kontakt til tilflyttere såvel som et stort netværk og tilflyttere kan ringe til ham, så kan han henvise til, hvem de skal kontakte i forskellige lokalområder. I de større byer på øen; Rønne eller Nexø byder man sjældent tilflyttere velkommen, men i nogle mindre lokalområder gør man og generelt er man er god til at hilse på hinanden på Bornholm.

I **Tønder Kommune** sendte man i 2010 velkomstmappe med praktiske oplysninger, men hverken fribilletter eller gavekort. Man havde i stedet fokus på markedsføringskampagner samt opsøgende indsats med deltagelse i messer og events uden for kommunen.

FIGUR 13. Tønder magasinet med information og velkomst til tilflyttere.

Nærværende undersøgelse viser, at man fortsat ikke tilbyder en velkomstpakke med fribilletter el.lign., men at tilflytterne får en velkomsthilsen fra borgmesteren som e-post. Derudover har man i kommunen, en gang om året enten tilflytterbrunch eller tilflyttermiddag, hvor alle tilflyttede inden for det seneste år bliver inviteret. Det er langt fra alle tilflyttere, som deltager, men den første gang det blev afholdt, deltog 100 tilflyttere. Arrangementerne bliver holdt i den nærmeste by, til hvor tilflytterne bor og gennemføres sammen med lokalrådet, som kan fortælle om praktiske ting. Et af arrangementerne resulterede i, at fem unge par fandt sammen og nu laver arrangementer for andre borgere. Man havde allerede i 2010 etableret samarbejde med lokale borgere, som kan byde tilflyttere velkommen i Tønder Kommune og besvarelserne fra nærværende undersøgelse viser, at man i Tønder har samarbejde med ambassadører, som kan tage imod tilflyttere i lokalområderne. Mange steder bliver man således budt velkommen af lokale borgere, får lille gave og bliver inviteret til fællesspisning med det formål at integrere tilflytterne.

Kommunerne blev, i undersøgelsen fra 2010, ikke direkte spurgt om, hvad man på daværende tidspunkt gjorde for at gøre kommunen attraktiv for bosætning, men nærværende undersøgelse viser, at der sidenhen i mange kommuner er kommet stor opmærksomhed på dette. Dog svarer de fleste, at der ikke er særskilt fokus på tilflytterne, men at man har en række indsatser, som har til formål at understøtte en positiv udvikling i lokalområder. I Tønder kommune samarbejder man med borgere ift. udvikling af bosætningsområder, understøtter lokale initiativer fx ift. foreningsliv, understøtter samarbejde og fællesskaber mellem landsbyer og/eller udvikling af landsbyklynger, etablerer bedre adgang til natur, rekreative områder gennem anlæg af stier og offentlig adgang til private arealer såvel som nedriver tomme forfaldne boliger. På Bornholm såvel som i Ringkøbing-Skjern understøtter man

også lokale initiativer, foreningsliv mv. ligesom man udvikler lokalområder, for at gøre det attraktivt at bo der.

Markedsføringskampagner og deltagelse i messer mv.

I Ringkøbing-Skjern havde man landsdækkende annoncekampagner for mange år siden, mens man nu har fokus på relationel markedsføring, hvor egne borgere herunder tilflyttere fortæller de gode historier med fokus på at tale området op. Man arbejder mest på de sociale medier og bruger bl.a. spotannoncer fra filmoptagelser i Hvide Sande, flotte billeder mv. gennem målrettet annoncering mod tyskere, som kender området i forvejen fra ferieophold. Ca. 80 pct. af turisterne i kommunen kommer fra Tyskland, så mange kender kommunen i forvejen. Man har også målrettede indsatser ift. tyske kvinder og fremhæver, at der i Danmark er mulighed for at have en karriere også som børnefamilie, hvilket er svært i Tyskland pga. begrænsede børnepasningsmuligheder. Der er opmærksomhed på, at det er lettere for en som kender områder at falde til, hvilket er vigtigt især for virksomhederne, hvor det er en stor investering at ansætte og oplære en medarbejder. Man har erfaring fra Familieretscentret, som har fået mange tilflyttere fra Hovedstadsområdet, som ikke er faldet og som er flyttet igen. Udover forskellige former for markedsføring er man også til stede på uddannelsesmesser sammen med kommunens erhvervsråd.

På Bornholm havde man også tidligere markedsføringskampagner i turistsæsonen samt deltog i messer andre steder i landet. Man har også haft avis-indstik i Børsen og i to lokalaviser i København, tv-sport og markedsføringsmateriale i Rønne lufthavne og på Bornholmstrafikkens færger. Tilflytterservice på Bornholm udarbejder fortsat brochurer, som er tilgængelige på færgen og som også gives til sommerferiegæster, som lejer feriebolig. I brochuren fortæller tilflyttere om deres liv på Bornholm og det har vist sig, at en stor del af tilflytterne henviser til brochuren som inspiration til at flytte.

I Tønder Kommune har man ikke haft landsdækkende kampagner, men udgav dengang såvel som nu Tønder Magasinet, som beskriver kvaliteter og muligheder samt indeholder tilflytterportrætter. Den primære markedsføringsindsats i Tønder Kommune er at deltage i messer og arrangementer på virksomheder, skoler mv. Man deltager også i job- og bosætningsmesser i forskellige dele af landet samt på jazzfestival i København og i sammenhæng med Tønder festival. Derudover skriver man avisartikler og søger at skabe synlighed om muligheder i kommunen i fx DSB-magasin.

6.1.2 Udvikling og samarbejde

Det fremgår tydeligt fra besvarelser af spørgeskemaundersøgelsen samt interviews med ansatte, som arbejder med bosætningsindsatser i de tre kommuner, at varighed, omfang, placering og bemanding af indsatserne har ændret sig over tid. Kommunernes bosætningsindsatser er således langt fra en varig indsats og er afhængig af, hvorvidt der er politisk opbakning til og/eller finansiering af indsatserne fra erhvervslivet. De ofte tidsbegrænsede bosætningsindsatser har betydning for, hvorvidt der etableres et varigt samarbejde på tværs af forvaltninger og med eksterne parter. Det har også betydning for hvorvidt og i hvor høj grad, der sker en overlevering af viden fra tidligere medarbejdere, når indsatserne bliver lukket ned efter en kort periode og efter flere år, bliver startet op på ny. Det har dermed også betydning for, hvorvidt det er muligt at måle effekter af indsatserne.

Undersøgelsen fra 2010 belyste ikke spørgsmålet om samarbejdsrelationer i kommunerne, men interview med ansatte på Bornholm og i Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner gav indblik i dette og viste, at deres indsats allerede på daværende tidspunkt var bebegrundet i manglen på arbejdskraft og skete i tæt samarbejde med lokale virksomheder. Besvarelser af spørgeskema for alle de deltagende både land- og yderkommuner i nærværende undersøgelse viser, at for flertallet, går organisering af og samarbejde i forhold til udviklingen af bosætningsstrategier, på tværs af forskellige forvaltninger, fagområder og -

grupper. Mere end halvdelen af yderkommunerne samarbejder desuden med andre kommuner, virksomheder og uddannelsesinstitutioner samt lokale borgere og unge som er fraflyttet.

Undersøgelsen fra 2010 viste, at man Business Center **Bornholm** havde løbende kontakt til forvaltningerne og et godt samarbejde, men savnede et større engagement og ejerskab på tværs af de kommunale forvaltninger i relation til bosætningspolitikken. På daværende tidspunkt ønskede man i højere grad at knytte bosætningspolitikken til en bredere erhvervs- og marketingsindsats. Tilflytterkonsulenten på Bornholm er fortsat en del af Business Center Bornholm, hvor man især samarbejder med virksomheder, uddannelsesinstitutioner og organisationer. Som tidligere nævnt blev bosætningsindsats lukket ned i en længere periode og der var ikke nogen overlevering af erfaringer til den nuværende bosætningskonsulent fra dem, som tidligere havde arbejdet med indsatsen. Den nuværende bosætningskonsulent samarbejder dog både med kommunale forvaltninger, virksomheder såvel som mange andre aktører. Tilflytterindsatsen er som tidligere nævnt rettet mod at tiltrække arbejdskraft og bosætningskonsulenten gør en stor indsats for at give forslag til alternative jobs, hvis der ikke er et præcist match ift. det som tilflytterne er uddannet til. Bosætningskonsulenten tager også kontakt til og sender Cv'er til lokale virksomheder og skriver desuden direkte til potentielle tilflyttere, som han har haft kontakt og som han ved, har de rette kompetencer til ledige jobs. Der er links til ledige jobs på hjemmesiden, ligesom jobs også bliver slået op på Facebook gruppen *Næste stop Bornholm*. En del tilflyttere kommer for at starte noget op fx i fødevareindustrien, hvor bosætningskonsulenten også kan hjælpe med at lave en forretningsplan samt kontakte bank mv. Den tætte og tilpassede kontakt til tilflytterne gør, at virksomheden føler sig mere sikre, for det er en stor investering af ansætte en ny medarbejder. Tilflytterkonsulenten har en meget opsøgende indsats og kontakter folk direkte med stort engagement og brug at et omfattende netværk samt viden om, hvordan man kan løse alle mulige ting som udtrykt her *Vi ved det meste og det vi ikke ved, ved vi, hvem der ved.*

I **Ringkøbing-Skjern Kommune** samarbejder bosætningssekretariatet med andre forvaltninger fordi indsatsen kræver en tværfaglig tilgang og samarbejde med forskellige institutioner. Det er fx et stort og tæt samarbejde med Erhvervsråd, Sundhedsforvaltningen samt Plan og Teknik forvaltningen ift. nye udviklingsområder og grundsalg. Der er også samarbejde med Kulturforvaltningen, hvor man har en strategi for at tiltrække filmprojekter som bliver filmet on location pga. gode erfaringer med et aktuelt projekt, filmen Hvide Sande fra forår 2021. Man har i kommunen fokus på, hvordan man kan udnytte, at der foregår noget spændende i kommunen, som man bruger til at skabe opmærksomhed omkring kommunen ift. bosætningsmuligheder og jobmuligheder. I Ringkøbing-Skjern havde man tidligere en særskilt indsats overfor udenlandske tilflyttere og man havde et samarbejde med et lokalt boligselskab om at give fortrinsret på ventelisten til tilflyttere. Kommunen er med i projekt HEADSTART, som er et samarbejde mellem Business Region Aarhus, Business Region MidtVest and Copenhagen Capacity med fokus på at tiltrække højt uddannet, international arbejdskraft. Kommunen samarbejder også med forskere ved Aarhus Universitet i et projekt om udfordringer ved integration og fastholdelse af internationale arbejdstagere i de danske landdistrikter (GOINGLOBAL) og har planer om en at igangsætte en fortsættelse af projektet for at afprøve en række af projektets anbefalinger. Dette vil i givet fald være en fælles indsats med en lang række kommuner. Kommunen samarbejder også med det lokale erhvervsråd, som har kontakt til virksomheder. Tidligere havde man ægtefællejob ordning for at finde job til partner, som sidenhen er ændret til en tilflytterjob ordning med fokus ikke blot på ægtefælle, men på tilflyttere som gerne vil flytte til kommunen og dermed kan få hjælp til at finde et arbejde. Dette fremgår på kommunens hjemmeside *Flyt mod vest: job og karriere*, hvorigennem man få sendt sit CV til mere end 700 lokale virksomheder. Kommunen har desuden et samarbejde med Syddansk Universitet i relation til et Ph.d.-projekt om samspillet

mellem ungdomskultur, geografisk (im)mobilitet og videregående uddannelse for unge. Politisk er der forståelse for, at det handler om det seje træk og en længerevarende indsats og ikke blot puljebaserede og kortvarige indsatser, men har meget fokus på effekter. Bosætningssekretariatet en placeret i en udviklingsafdeling og det har givet ro, at de er blevet en del af den faste kommunale stab der sidder sammen med andre, som har fokus på udvikling ift. turisme og at højne uddannelsesniveau mv. Indsatsen er meget udviklingsorienteret med bl.a. temadage målrettet det politiske niveau med fokus på kommunens fremtidige bosætning.

I **Tønder Kommune** har man for nylig afholdt den første workshop vedr. udvikling af bosætningsstrategi i bosætnings- og landdistriktsudvalget for at finde du af, hvor man skal satse og udvikle. Man har også sendt en invitation til en yderligere workshop, hvor erhvervsliv og virksomheder, ejendomsmæglere, politikere samt unge er inviteret. Her vil man fremlægge hvad man nåede frem til på den første workshop samt invitere til input og ideer til videreudvikling. Man arbejder i kommunen med at gøre det attraktivt for de unge eller yngre at bo i kommunen og har udviklet et netværk med unge mennesker *Southern Young People,* rettet mod yngre som arbejder i kommunen og som mødes en gang om ugen. Derudover tager lokale borgere initiativ til mange forskellige ting. Undersøgelsen fra 2010 viste, at man på daværende tidspunkt havde etableret et samarbejde med unge som Tønder ambassadører, men nærværende undersøgelse viser, at det ikke et aktivt for øjeblikket. I stedet samarbejder man med 6 ambassadører fra en efterskole, som tager ud sammen med bosætningskonsulenten og inviterer de unge på tur i kommunen, til spisning og besøg hos en af de lokale virksomheder fx Ecco. Erfaringen er her, at de unge vender tilbage og er positivt indstillet i forhold til, hvad der foregår i området. Det er en indsats som har været i gang i en del år og derudover har Destination Sønderjylland været på Rådhuspladsen flere gange for at synliggøre Sønderjylland som samlet område og har i den sammenhæng uddelt materiale.

Der er som tidligere nævnt en samlet indsats for Syddanmark og samarbejde mellem fem kommuner med tilflytterkonsulenter i forskelle sønderjyske kommuner og lokalområder. I Tønder kommune er bosætningskonsulenten placeret i Borgerservice, men samarbejder med andre forvaltninger mv. Der er desuden samarbejde mellem tilflytterkonsulenterne i Sønderjylland, som mødes ca. en gang i kvartalet for at udveksle erfaringer med indsatser. Erfaringen er, at det er et velfungerende netværk, hvor man bl.a. samarbejder med at finde job til en ægtefælle, hvis en tilflytterfamilie er kommet for at begynde at arbejde i kommunen, men mangler job til en ægtefælle eller partner, hvor der henvises til jobmuligheder i andre kommuner, idet der kun er 45 min kørsel mellem kommunerne. De samarbejdende bosætningskonsulenter og kommuner har også netværk omkring programmet *work-live-stay* og inviterer ofte til netværksmøder. Derudover mødes man i netværket af og til også med andre kommuner som fx Varde, Esbjerg, Billund.

Ligesom i Ringkøbing-Skjern og på Bornholm samarbejder man desuden med andre forvaltninger i kommunen og man samarbejder også med boligselskaber/foreninger samt ejendomsmæglere, men dog ikke private boligudlejere. I Tønder kommune havde man tidligere et samarbejde med lokale boligselskaber om, at tilflyttere blev tilbudt en bolig uden om køen og at se erhvervsforhold og bosætning i en sammenhæng. Man har ikke længere aftaler om fortrinsret til boliger for tilflyttere, for det er der ikke behov for i Tønder. Der har været en indsats, hvor man har revet boliger ned bl.a. en hel boligblok i Tønder by, men der er fortsat mange tomme og forfaldne boliger i kommunen. Bosætningskonsulenten har indtryk af, at man i kommunen forholder sig til og prioriterer, hvor udviklingen bør fremadrettet bl.a. er den politiske melding, at man ikke vil lukke skoler i den næste borgmesterperiode. Ligesom i de to øvrige kommuner har man opmærksomhed på, at det er vigtigt at tilflytterne falder til og bliver en del af lokalsamfundet. Her er erfaringen, at børnefamilierne nemt får et netværk gennem daginstitutioner og skole, mens det er lidt sværere for dem som er singler. Man har

således ligesom i Ringkøbing-Skjern Kommune opmærksomhed på grupper af tilflyttere, som fraflytter igen og her er erfaringen, at det særligt er de tilflyttere, som kommer alene, der flytter igen i løbet af 1 til 2 år, fordi de bliver ensomme, hvis de ikke har et netværk. Kendskab til lokalområdernes styrker, potentialer og udfordringer ligger mest hos landdistriktskoordinator og lokalråd, hvor der udvikles lokale udviklingsplaner, men bosætningskonsulenten har indtryk af, at man i højere grad nu en tidligere, arbejder med og har fokus på, hvad man er god til og hvad man kan og hvem man realistisk kan tiltrække. Kommunen samskaber og udvikler sammen med borgerne og der er fx. en klynge med tre landsbyer som samarbejder og vurderingen er, at flere landsbyborgere er indstillet på at samarbejde fordi man kan mere, når man gør det sammen. Selvom lokalområder er forskellige, peger bosætningskonsulenten ikke på særlige områder i forhold til bosætning, men foreslår potentielle tilflyttere, at man kommer i en sommerferie og undersøger eller lejer en bolig for at se stedet an og undersøge, hvor man føler sig hjemme. Det er langt fra alle tilflyttere, som kontakter bosætningskonsulenterne og mange tilflyttere finder selv et sted at bo – især dem som har fået job, afsøger og finder typisk en bolig i nærheden til arbejdspladsen.

Ligesom i undersøgelsen fra 2010, er kommunerne blevet spurgt om de samarbejder eller har kontakt til, unge som er fraflyttet. Denne indsats var mere udbredt i den tidligere undersøgelse, som viste, at det var et fælles træk i de tre kommuners indsatser over for de unge fraflyttere at danne netværk, holde dem orienterede om udviklingen i kommunen, invitere dem tilbage til arrangementer og få dem til at 'reklamere' for kommunen over for andre. På Bornholm havde man opbygget et netværk med ’Baglandet’ – eksilbornholmere i København og afholdt løbende møder med foreningen. I Ringkøbing-Skjern kommune havde man etableret et 'Fraflytternetværk', bestående af unge som forlader området for at studere, men kan tænkes at vende hjem igen. Netværket blev bl.a. inviteret til en årlig sammenkomst i kommunen for at holde kontakt til de unge. I Tønder arbejdede man med 'Tønder-ambassadører'; et antal unge som værges blandt unge, før de forlader kommunen for at studere / arbejde, og blandt nyuddannede 'Tønder-unge' i Ålborg, Århus og Odense. Kommunen sendte informationer og nyhedsbreve til ambassadørerne, som kan dele i egne netværk og som blev inviteret til arrangementer gennem en Facebook gruppe. Som tidligere nævnt, har man fortsat et samarbejde med fraflyttede unge, mens man pt. Ikke har dette i Tønder eller Bornholm kommuner.

6.1.3 Erfaringer med indsatserne

Som tidligere beskrevet har forankring og varig finansiering af bosætningsindsatserne betydning for, hvorvidt der er kontinuitet og mulighed for at måle effekter. Som tidligere nævnt er bosætningsindsatserne ofte kortvarige puljebevillinger, hvilket gør det vanskeligt at måle effekter, men kommunerne har samlet forskellige erfaringer. Som beskrevet i det foregående afsnit, er tilflytterindsatsen på **Bornholm** tilpasset de enkelte tilflyttere i forhold til deres baggrund, ønsker og behov. Erfaringen er, at hovedparten af tilflytterne kommer fra Hovedstaden og at der særligt i forbindelse med Covid 19 har været en tilflytning især af børnefamilier, som har fundet frem til, at det ikke var værd at bo i København. Erfaringen er også, at mange er begyndt at tage deres job med især ifm. Covid 19, hvor en stor del af arbejdet foregår hjemme og hvor det kun er nødvendigt at arbejde et par dage om ugen i København. Omkring 10 pct. af tilflytterne kommer fra udlandet, hvor hovedparten er tyskere og svenskere, men også nordmænd såvel som nogle østeuropæere. Omkring halvdelen af de indenlandske tilflyttere er vokset op eller har boet på Bornholm tidligere og erfaringen er, at de som flytter tilbage til Bornholm, trækker andre med sig. Man har, som tidligere nævnt, ikke så meget samarbejde med unge, som fraflytter, men en del flytter alligevel tilbage.

Bosætningskonsulenten har en meget opsøgende indsats og arbejder systematisk med opfølgning af møder og kontakt til tilflyttere. Han slår også ledige stillinger op på sociale

medier og sender stillingsopslag til de mennesker, som han tidligere har holdt møde med. Erfaringen er, at der er en del henvendelser fra potentielle tilflyttere, som ringer efter at de er kommet hjem fra sommerferie på Bornholm for at spørge til, hvordan det er at bo der, hvilke muligheder der er mv. Her tilbyder bosætningskonsulenten at mødes i København eller andre steder, afholde et online møde eller fortsætte mailkorrespondance. Han tager også kontakt til tilflytterne umiddelbart inden de skal flytte med en mail, hvor der spørges om, der er styr på det hele og om der er noget som, han kan hjælpe med. Nogle tilflyttere har brug for hjælp til almindelige praktikaliteter, mens andre planlægger over lang tid og påtænker at flytte flere år efter, at der er taget kontakt til bosætningskonsulenten. For nogle tilflyttere er der brug for begrænset hjælp og en mindre indsats, mens det for andre kan strække sig over lang tid og være en omfattende indsats Man har tidligere haft en del tilflytterne, som var kontanthjælpsmodtager, men antallet er efterhånden begrænset bl.a. fordi der ikke er ledige lejeboliger. I stedet har et stigende antal tilflyttere et godt arbejde og også flere, som kan tage deres arbejde med. Erfaringen er, at bosætningskonsulentens tid er givet godt ud, for siden 2016 har han hjulpet næsten 3.000 mennesker til Bornholm. I 2020 havde bosætningskonsulenten 588 kontakter og Bornholm fik 455 tilflyttere. Udover de personlige møder er afholdes webinar med en del tilmeldinger.

Bosætningen er spredt over hele øen og det er kun enkelte småbyer, som ikke trækker nogen til. Man har tidligere haft udfordringer med slidte byer og landsbyer, men der har ikke tidligere været mulighed for at iværksætte fornyelse fordi kommunen mangler penge. Nu er der efterhånden også efterspørgsel i nogle områder, hvor der ikke tidligere var søgning, hvilket skyldes lave boligpriser og muligheden for at kunne klare sig med en indtægt. Mange københavnere har købt et hus fordi der ikke er bopælspligt i flere af byerne. Også i boliger med bopælspligt er der ifølge boligreguleringsloven mulighed for at have bopæl på Bornholm i 180 dage om året og resten af året i København. Dette giver desuden mulighed for fradrag for pendlerudgifter. Husene bliver renoveret og der er generelt ikke mange forfaldne byer, men kun få huse hér og dér. Ligesom i Ringkøbing-Skjern er naturen det største aktiv på Bornholm, bosætningskonsulenten fremhæver hvor adgang til naturen i modsætning til i andre kommuner, vurderes at være uproblematisk og over halvdelen af befolkningen bor mindre end 1 km fra kysten og 75 pct. bor mindre end 3 km fra kysten. Mange vil gerne bo i nærheden af klipperne og kysten, hvor Svaneke tiltrækker 20-25 pct. af alle tilflytterne. Rønne by er størst med ca. 14.000 indbyggere og har det største omsætning af boliger. Nogle steder fx i Øster Marie lukkede skolen og huspriserne faldt til det halve under finanskrisen, men nu er priserne igen oppe på sammen niveau som før finanskrisen og bliver solgt på 14 dage. På Bornholm har man etableret Bornholmerbanken, som er en del af projektet Bornholms Fremtid. Projektet er støttet af kampagnen Yderområder på forkant, der er et partnerskab mellem blandt andet Realdania, Kommunernes Landsforening og Naturstyrelsen. Der udarbejdes en lang række analyser for så vidt angår til- og fraflytning, aldersprofil på sogneniveau, bosætning mv. Der er også etableret Bornholmerpanelet bestående af tilflyttere, som bidrager med input til udfordringer og muligheder ift. at flytte til og bo på øen. Aktive lokalsamfund er et stort trækplaster for tilflyttere, og bosætningskonsulenten tager desuden kontakt til tilflyttere, efter at de er flyttet til for at høre om, hvordan det går, om de er faldet til mv.

I **Ringkøbing-Skjern** Kommune er man som tidligere nævnt opmærksom på, at forskellige steder har forskellige kvaliteter. Ca. halvdelen af befolkningen bor i landsbyer/landdistrikter og den anden halvdel bor i kommunens centerbyer. I kommunen gør man en stor indsats for at skabe adgang og stisystemer ud i naturen bl.a. i et samskabelsesprojekt, hvor en skovfoged sammen med kommunen arbejder ed borgerinddragelse. Erfaringen er, at i Hvide Sande er det vandsporten der trækker med hav og fjord, Ringkøbing er en hyggelig by tæt fjorden og forholdsvis tæt på Vesterhavet, hvor der desuden er en række statslige

arbejdspladser (Gældsstyrelsen, Skattestyrelsen, Familieret styrelsen). Byen har også en god placering ift. pendling til jobs andre steder. Det samme gør sig gældende for Skjern altså nærhed til andre områder med jobmuligheder (Herning, Varde, Holstebro, Billund mv). Borris har oplevet et babyboom og i Hvide Sande er der mangel på muligheder for børnepasning. Stauning blev årets landsby og her bosætter mange unge sig, hvilket fremhæves i fortællingen om dén landsby. I området omkring Stadil-Vedersø, er det naturen der trækker og dem som har drømmen om at bo på landet. Det har mange tilflyttere og ønsker at være tæt på natur fx på et nedlagt landbrug, men man kan ikke udstykke storparceller i landzone. Erfaringen er, at mange ønsker netop det. Andre søger til landsbyerne i ønsket om fællesskab, det nære miljø mv. og generelt er det drømmen at bo tæt på naturen og at have plads, som trækker tilflyttere til kommunen. Mange tilflytterne ønsker ikke at bo i et hus på en lille parcel, men en bolig midt i naturen med nogle fælles haver med blomster, bær mv., men man mangler både lejeboliger og seniorbofælleskaber i Ringkøbing-Skjern Kommune. Realdania By & Byg er medudvikler af en naturbydel *Ringkøbing K* i et partnerskab med kommunen. Naturbydelen ligger ved fjorden og indeholder ejerboliger, almene boliger og bofællesskab, hvor de første flyttede ind i efteråret 2020. Udbuddet af lejeboliger er begrænset, men der er rift om dem og der bliver bygget nye boliger andre steder i kommunen. Mulighederne for at leje en lejebolig afhængig af, hvor man flytter hen og pt. er det svært at finde en lejebolig i Hvide Sande og Ringkøbing samt i nogle af landsbyerne fx Kloster der ligger mellem Søndervig og Ringkøbing. Det er også en udfordring i Fjeldstedvang, som ligger tæt på Herning. Der er ikke store problemer med tomme huse i kommunen, men enkelte steder er der nogle Laasby-Svendsen typer, som opkøber og lader det stå og forfalde. Gennem brug af byfornyelsesmidler udvikler man flere steder og har fx ombygget den gamle stationsbygning i Tarm til et samlingssted med street food og lokalt egnsmuseum.

Man prioriteter ikke politisk eller melder ud, hvad man forestiller sig i den fremtidige udvikling ift. nedskæringer og lukning af kommunale institutioner og services. På skoleområdet var der ifm. kommunesammenlægning mange problemer og her har man meldt ud, at der skal være minimum 60 elever for at opretholde en skole. Der er efterhånden også en forståelse hos borgerne af, at man ikke kan have alt, alle steder og der er fx tre landsbyklynger i kommunen hvoraf de to landsbyklynger er et samarbejde mellem de lokale borgere, DGI, kommunens Landdistriktskoordinator samt Landdistriktsrådet. Her arbejder man med helhedsplaner, som sikrer en fælles retning.

Som nævnt har man politisk prioriteret tilflytterarbejdet som en varig indsats og man er samtidig meget optaget af effekter. Der skal hvert år afrapporteres til det politiske niveau og der gennemføres interne og eksterne analyser i kommunen. Bosætningssekretariatet udarbejder således en lang række analyser herunder til- og fraflytning, andel af tilflyttere som flytter efter en kortere periode i kommunen og som viser, at andelen er faldende. Man gennemfører desuden vurdering af forskellige indsatser bl.a. besøgende på sociale medier, omdømmeanalyse og opsøgende indsatser ift. at sende kommunens nyhedsbrev til forskellige kontakter, hvis de ønskede at høre mere om mulighederne for at flytte til kommunen. I sammenhæng med at sende nyhedsbrev bad man bad udfylde et mini-CV, som er grundlag for at søge efter bestemte kvalifikationer. Antallet af modtagere af nyhedsbrevet er steget væsentligt gennem de senere år og interessen blandt modtagerne er vedholdende. Mere end 900 modtager det tyske nyhedsbrev og bosætningskoordinator har gennemsnitligt et møde om ugen med nogle tyskere, som ønsker at flytte til kommunen. I omdømmeanalysen fandt man frem til, at der er mange der ikke hvad, hvor Ringkøbing-Skjern er, hvilket er problematisk fordi kendskab er afgørende for at overveje at flytte til et område. Kommunens undersøgelser viser, at kendskabsgraden er øget gennem de senere år og at andelen der ser Ringkøbing-Skjern som et udkantsområde er faldet meget. Dette begrundes i samarbejde med kommunikationsafdelingen, hvor man formidler de gode historier og løbende arbejder med at nedbryde fordomme om det mørke Vestjylland. Man har samarbejde med virksomheder

for at matche ift. jobs for tyske tilflyttere og har også en tysk tilflytterguide. Som tidligere nævnt har kommunen etableret et netværk *Eksil vestjydere* med 1.400 medlemmer, hvoraf 103 personer og flere også med ledsager, og nogle også med børn, er flyttet tilbage siden indsatsen blev startet og kommunens analyser viser, at halvdelen af tilflytterne tidligere havde boet i kommunen. Den største tilflyttergruppe er 20-29årige fordelt på forskellige nationaliteter. For så vidt angår østeuropæere er erfaringen, at nogle kommer med familien fra starten af, mens andre - som i første omgang flyttede til for at tjene nogle penge og havde planer om at flytte tilbage – undervejs finder de ud af, at Danmark er et godt land med gode opvækstvilkår for børn og så trækker de familien med. For mange af de udenlandske tilflyttere som i første omgang regnede med at blive i kort tid, forsømmes danskundervisningen og når de efter nogen tid beslutter sig for at blive i Danmark, er det for sent at få gratis dansk undervisning. For at rette op på det er der afsat ½ mio. kr. for at kunne tilbyde sprogundervisning for denne gruppe fordi det er en vigtig forudsætning for at blive integreret. De østeuropæiske indvandrere køber ofte hus i landdistrikterne fordi de er billige og har dermed også været med til at opretholde skolerne i landsbyerne.

Besvarelserne fra alle land- og yderkommuner viser, at en del kommuner (Kalundborg, Esbjerg, Sønderborg, Jammerbugt, Guldborgssund, Haderslev, Randers, Skive og Bornholm angiver, at de løbende evaluerer og vurderer deres indsatser. Flere angiver dog også, at det at det er svært at måle og det fremgår også af besvarelserne, at der er forskelligt hvad og hvor meget kommunerne gør ift. evaluering af indsatser. Både nærværende og den tidligere undersøgelse om kommunernes arbejde med at tiltrække tilflyttere viser, at der er forskel på, hvorvidt og hvordan man i kommunerne har nyttiggjort erfaringerne med bosætningstiltag. Et eksempel er Ringkøbing-Skjern, hvor man for flere år siden arrangerede en tilflytterdag med kulturelle indslag samt besøg af borgmesteren. Disse arrangementer var velbesøgte i en længere periode, men ved det seneste arrangement deltog kun 10 personer ud af 300 mulige, hvorfor man valgte at nytænke konceptet.

I både Tønder og Ringkøbing-Skjern kommuner søger man inspiration til udvikling af en bosætningsstrategi i andre kommuner. I Tønder har man fx været på besøg hos andre kommuner, men man har ikke har lavet vurdering af enkeltindsatser. På Bornholm har man en løbende indsats med måling af antallet af kontakter til potentielle tilflyttere set i forhold til, hvor mange der kommer. Som tidligere nævnt, har omfang og bemanding af tilflytterindsatserne ændret sig over tid og kommunernes bosætningsindsatser er således langt fra en varig indsats. De ofte tidsbegrænsede bosætningsindsatser har betydning for, hvorvidt der etableres et varigt samarbejde på tværs af forvaltninger og med eksterne parter. Det har også betydning for hvorvidt og i hvor høj grad, der sker en overlevering af viden fra tidligere medarbejdere, når indsatserne bliver lukket ned efter en kort periode og efter flere år, bliver startet op på ny. Det har dermed også betydning for, hvorvidt det er muligt at måle effekter af indsatserne. I Ringkøbing-Skjern Kommune har man trods dette en omfattende og i Tønder en stor indsats for at tiltrække tilflyttere. På Bornholm har man øget antallet af tilflytterindsatser i perioden fra 2010 til nu.

6.1.4 Indsatser og omfang af tilflytning

Det svært at vurdere, hvorvidt konkrete indsatser er årsag til tilflytning eller om tilflytterne ville være flyttet til de pågældende kommuner uanset indsatserne. Udvikling i og omfang af tilflytning i de tre udvalgte kommuner Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder vil dog i det følgende sammenlignes med de øvrige yderkommuner for at undersøge, hvorvidt de adskiller sig fra hinanden eller følger samme forløb. Som beskrevet i Afsnit 1, er andelen af tilflyttere er beregnet i forhold til det gennemsnitlige antal borgere i kommunen i to forudgående år. Figur 14 viser, at det overordnede mønster i andelen af tilflyttere for de tre kommuner er sammenfaldende med de øvrige yderkommuner

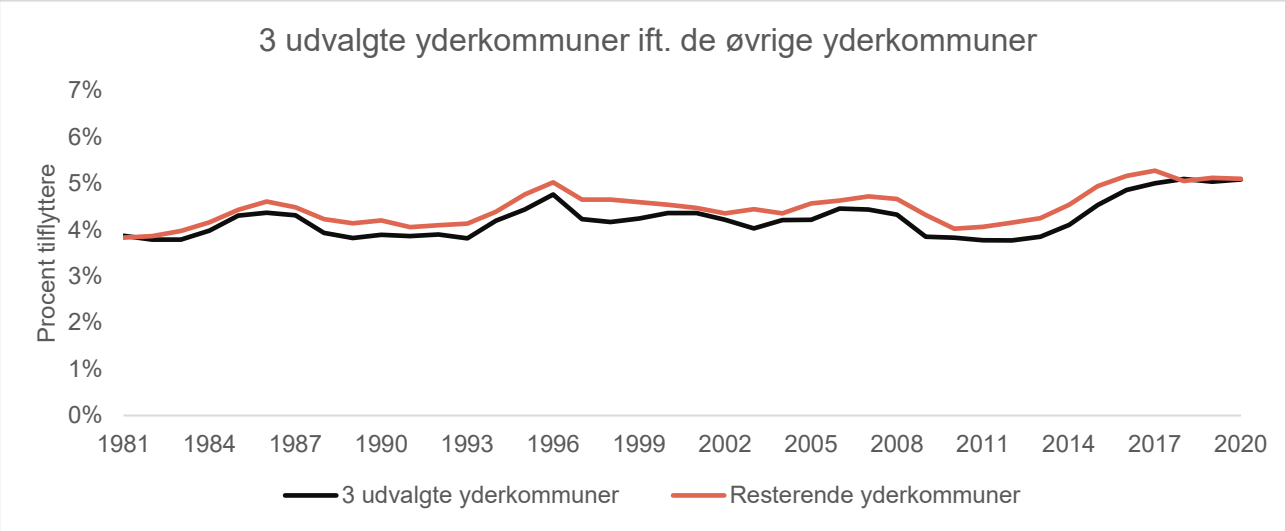

FIGUR 14. Samlet andel tilflyttere i Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner sammenlignet med de øvrige yderkommuner

Figuren viser dog, at den samlede andel af tilflyttere til de tre kommuner er lidt mindre end i de øvrige yderkommuner. Alle kommunerne har dog samme andel tilflyttere fra 2018 til 2020. Dette dækker imidlertid over forskelle mellem de enkelte kommuner, som illustreret i Figur 15. Ser man på de tre udvalgte kommuner hver for sig, er det tydeligt at særligt Bornholm afviger fra Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner såvel som fra de resterende yderkommuner for så vidt angår andelen af tilflyttere. Således er andelen af tilflyttere til Bornholm en til to procentpoint under andelen af tilflyttere i de resterende yderkommuner, som dog reduceres fra omkring 2015 og især fra 2019.

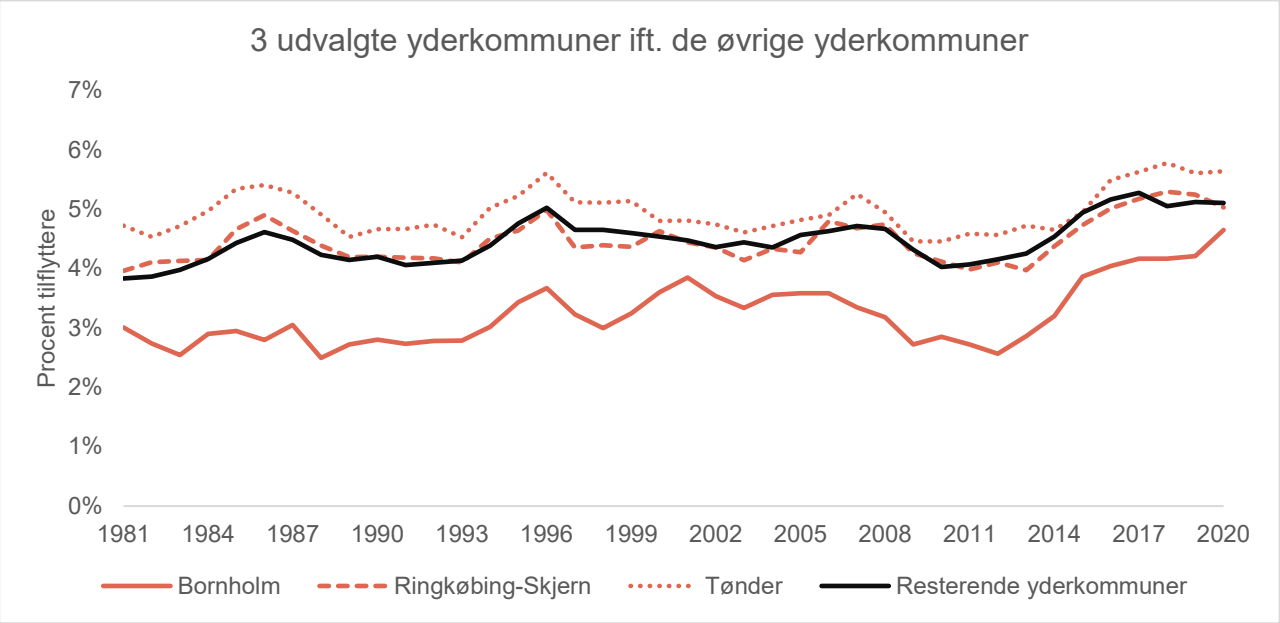

FIGUR 15. Andel tilflyttere i Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner sammenlignet med de øvrige yderkommuner

Tilflytningen til Tønder ligger gennemgående over de resterende yderkommuner, mens Ringkøbing-Skjern ligger på niveau med de øvrige yderkommuner. Udover tilflytning fra andre dele af landet, udgør indvandring et væsentligt aspekt ift. befolkningsudviklingen i både land- og yderkommuner. Figur 16 viser antallet af indvandre såvel som antal indenlandske

tilflyttere til Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommune. Som det ses af figuren, er antallet af tilflyttere såvel som indvandrere væsentligt højere i Ringkøbing-Skjern Kommune sammenlignet med både Bornholm og Tønder kommuner. Fælles for de tre kommuner er, at antallet af indvandrere var højest, i 2015 som for de fleste kommuner var et tidspunkt med tilflytning af et stort antal indvandrere grundet flygtningekrise i Syrien mv.

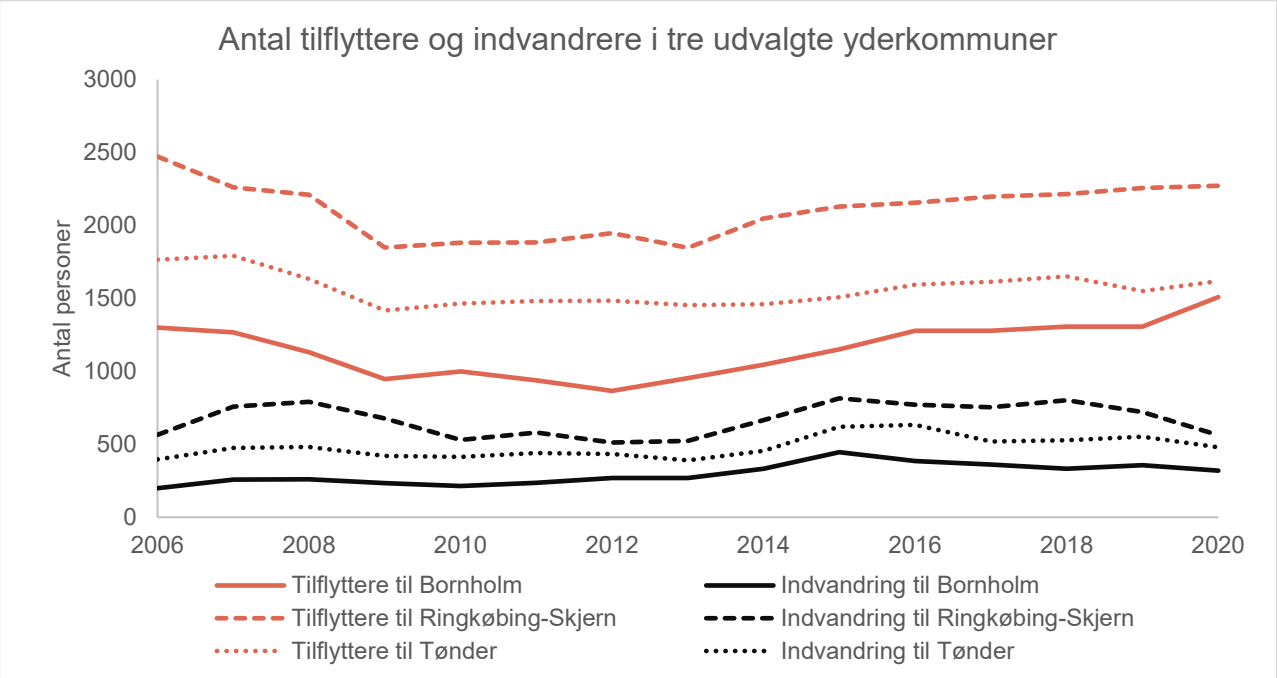

FIGUR 16. Udvikling i antallet af tilflyttere i Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner fra 2006 til 2021.

Et andet fællestræk er, at antallet af tilflyttere er steget gennem de senere år. Det gælder især Bornholm, som næsten har fordoblet antallet af tilflyttere fra 2012, hvor der er registreret det laveste antal tilflyttere nemlig 866 personer i den undersøgte periode til i 2020, hvor der var en tilflytning på 1.619 personer. I Tønder Kommune havde man det højeste antal tilflyttere i 2007 (1.792 personer) og det laveste antal i 2009 (1.417 personer), men antallet af tilflyttere er sidenhen steget til 1.619 personer i 2020. I Ringkøbing-Skjern Kommune har antallet af tilflyttere gennem hele perioden været højere end i Bornholm og Tønder kommuner. I Ringkøbing-Skjern Kommune er antallet af tilflyttere faldet fra 2006 (2.472 personer) til det laveste antal tilflyttere i 2009 med 1.848 personer, men herefter et stigende antal på 2.273 personer i 2020, I perioden fra 2006 til 2020 har antallet af indvandrere til Ringkøbing-Skjern Kommune varieret fra 512 personer i 2012 til det højeste antal i 2015 med 815 personer, hvorefter antallet – ligesom i de to øvrige kommuner - er faldet. Således var der 199 indvandrere til Bornholm i 2006 og 446 personer i 2015, hvorefter at antallet har været faldende. I Tønder Kommune er antallet af indvandrere lavere end i Ringkøbing-Skjern Kommune, men højere end på Bornholm. Således var der 210 indvandrere i 2012 og 633 indvandrere i 2016, hvorefter antallet er faldet. For alle tre kommuner er antallet af tilflyttere overordnet set steget, mens antallet af indvandrere er faldet gennem de senere år til et niveau svarende til tiden inden flygtningekrisen i 2015.

7

ERFARINGER MED BOSÆTNINGSTILTAG

7 ERFARINGER MED BOSÆTNINGSTILTAG

Som beskrevet indledningsvist, synes der at være en grundlæggende forventning til, at bosætningsindsatser resulterer i tilflytning, til trods for, at viden om effekten af indsatserne er meget begrænset. En vurdering af effekt eller økonomisk udbytte at bosætningsindsatserne kunne sammenholde udgifter ift. disse med de indtægter, som måtte følge med flere borgere i kommunen. Det ligger dog uden for rammerne for nærværende undersøgelse at kortlægge udgifterne forbundet med kommunernes bosætningstiltag og indtægter forbundet med tilflytning. Der er i undersøgelsen i stedet fokus på at sammenholde de kommunale bosætningsindsatser med udvikling i og omfang af tilflytning til kommunerne. I det følgende beskrives besvarelser fra kommunerne på spørgsmålet om, kommunernes egen vurdering og evaluering af indsatserne. Herefter vurderes, på baggrund af data fra Danmarks Statistik, hvorvidt der kan ses en sammenhæng mellem tilflytning til kommunerne ift. konkrete bosætningsindsatser.

7.1 Kommunernes erfaringer

I spørgeskemaundersøgelsen er kommunerne blevet spurgt om, hvorvidt de har samlet op på erfaringer med kommunale bosætningsindsatser eller andre tiltag i forhold til at tiltrække tilflyttere og øge bosætningen i kommunen. Besvarelserne viser, at mere end 60 pct. af både land- og yderkommuner har samlet op på deres erfaringer med bosætningsindsatser. Det er en større andel sammenlignet med en tidligere undersøgelse (Nørgaard et al., 2010) som viste, at ca. 33 pct. af yderkommunerne havde samlet op på erfaringer med tiltag ift. tilflyttere og bosætning. I det foregående afsnit blev gjort rede for hvilke bosætningstiltag, som kommunerne gør brug af. Her viste besvarelserne, at en stor del af både land- og yderkommuner har iværksat markedsføringskampagner nemlig i 19 ud af 27 landkommuner og i 10 ud af 15 yderkommuner. Enkelte af disse er regionale kampagner, men de fleste er landsdækkende. Et andet bosætningstiltag som mange kommuner anvender er tilflytterkonsulenter, hvor besvarelserne viser at der i næsten 75 pct. af både land- og yderkommunerne har ansat en eller flere bosætningskonsulenter. Et tredje tiltag er velkomstmapper med nyttige informationer til tilflyttere samt evt. fribilletter til lokale attraktioner mv. I 55 pct. af landkommunerne og 60 pct. af yderkommunerne tilsender eller tilbyder man en velkomstmappe, mens 50 pct. af landkommunerne og 33 pct. af yderkommunerne tilbyder fribilletter til lokale attraktioner mv.

Besvarelserne viser, at der er forskel på, hvorvidt og hvordan man i kommunerne har nyttiggjort erfaringerne med bosætningstiltag. Flere kommuner har samlet op på erfaringerne med velkomstmapperne, som viste sig at være overflødige fordi tilflytterne søger information på nettet eller spørger deres naboer, kollegaer mv. Andre tilflyttere kender kommunen godt fordi de arbejder dér eller tidligere har boet i kommunen og har derfor ikke har brug for velkomstmappen. Man har således i flere kommuner evalueret denne indsats og frem for at tilsende en tilflyttermappe, tilbyder man at denne fx kan afhentes på det lokale bibliotek. Som tidligere nævnt har man i mange kommuner ansat bosætningskonsulenter eller andre kommunalt ansatte, som tilbyder en mere 'håndholdt' service, hvor tilflyttere kan få oplysning om og hjælp ift. bolig, institutionsplads, job mv. I enkelte kommuner som Esbjerg har man spurgt tilflytterne om deres vurdering af indsatserne og i en kommune har man fx brugt

tilbagemeldinger fra tilflyttere til at have øget fokus på udvikling at det lokale by- og kulturliv for at forbedre mulighederne i kommunen.

Flere kommuner har indhentet erfaringer og inspiration fra andre kommuner såvel som fra undersøgelser som grundlag for udvikling af indsatserne og nogle kommuner angiver, som tidligere beskrevet, at de løbende evaluerer og vurderer deres indsatser. Nogle har systematisk nedskrevet erfaringer, mens andre har opsamlet uden at udarbejde en samlet skriftlig evaluering. Flere kommuner angiver at de følger udviklingen, men ikke laver egentlige analyser eller evalueringer. I en enkelt kommune (Lolland) beskrives det, at man ikke er klar over, hvad som virker ift. at tiltrække tilflyttere, mens andre oplyser, at man kun har samlet op på erfaringer med enkelttiltag (Samsø). I besvarelsen fra Læsø angives, at man har evalueret bosætningsindsatser om end ikke på en videnskabelig facon. Det samlede indtryk er således, at kommunerne kun sporadisk har vurderet effekten af bosætningsindsatserne. Besvarelserne fra spørgeskemaundersøgelsen såvel som interviews med udvalgte kommuner viser, at bosætningsindsatser nogle steder er nye, mens de i andre kommuner har været kortvarige og sporadiske. Dette angives i flere tilfælde som årsag til, at man ikke har evalueret eller vurderet effekten af bosætningsindsatserne. Derimod samarbejder en række kommuner, som beskrevet i et tidligere afsnit, hvor de udveksler erfaringer, sammen tilrettelægger nye bosætningstiltag og hvor nogle kommuner har udviklet et fælles bosætningsinitiativ. Uanset erfaringer og vurdering af en eventuel effekt af indsatserne, har kommunerne grundlæggende opmærksomhed på antallet af tilflyttere og i flere kommuner laver man en systematisk måling på antallet af personer, der flytter til måned for måned.

7.1.1 Sammenhæng mellem tilflytning og bosætningsindsatser

Eftersom målet for de kommunale bosætningsindsatser er at tiltrække tilflyttere redegøres, på baggrund af data fra Danmarks Statistik, for hvorvidt der er sammenfald mellem forskellige former for bosætningsindsatser og omfanget af tilflytning til de kommuner, som har iværksat de pågældende indsatser. Som beskrevet i Afsnit 4 er stor forskel på, hvor mange og hvilke bosætningstiltag, som kommunerne har iværksat og hvad kommunerne i øvrigt gør for at skabe udvikling. De indsatser som har til formål at tiltrække tilflyttere fremgår af Tabel 3.

TABEL 3. Oversigt over de kommunale bosætningsindsatser

Hjemmeside med informationer til potentielle indenlandske tilflyttere
Hjemmeside med informationer til potentielle udenlandske tilflyttere
Bosætningskonsulent(er)
Tilflytter/prøvebolig
Markedsføringskampagner
Deltagelse i uddannelsesmesser mv.

Ligesom det er forskelligt, hvilke og hvor mange indsatser man har i de enkelte kommuner, er det også forskelligt hvornår, man har igangsat disse. I det følgende vises andelen af tilflyttere fordelt på land- og yderkommuner i perioden fra 1981 til 2020 for at illustrere udviklingen forud for den tid, hvor kommunerne har haft tilflytterindsatser. Som beskrevet i Afsnit 1, er andelen af tilflyttere er beregnet i forhold til det gennemsnitlige antal borgere i kommunen i to forudgående år. I Figur 17 ses det, at andelen af tilflyttere i hele perioden er større i landkommuner i forhold til yderkommuner, hvilket kan være begrundet i, at yderkommunerne er særligt udfordret ift. økonomisk omstrukturering og tilbagegang i beskæftigelsesmuligheder, geografisk beliggenhed mv. Figuren viser desuden, at perioder med tilflytning varierer under påvirkning af økonomiske konjunkturer. Således ses en lavere andel af

tilflyttere i perioder præget af økonomisk krise og en tilbagegang under krisen i 2007/08, mens der fra 2010 ses en stigning i antallet af tilflyttere, der – med få udsving – er øget siden da.

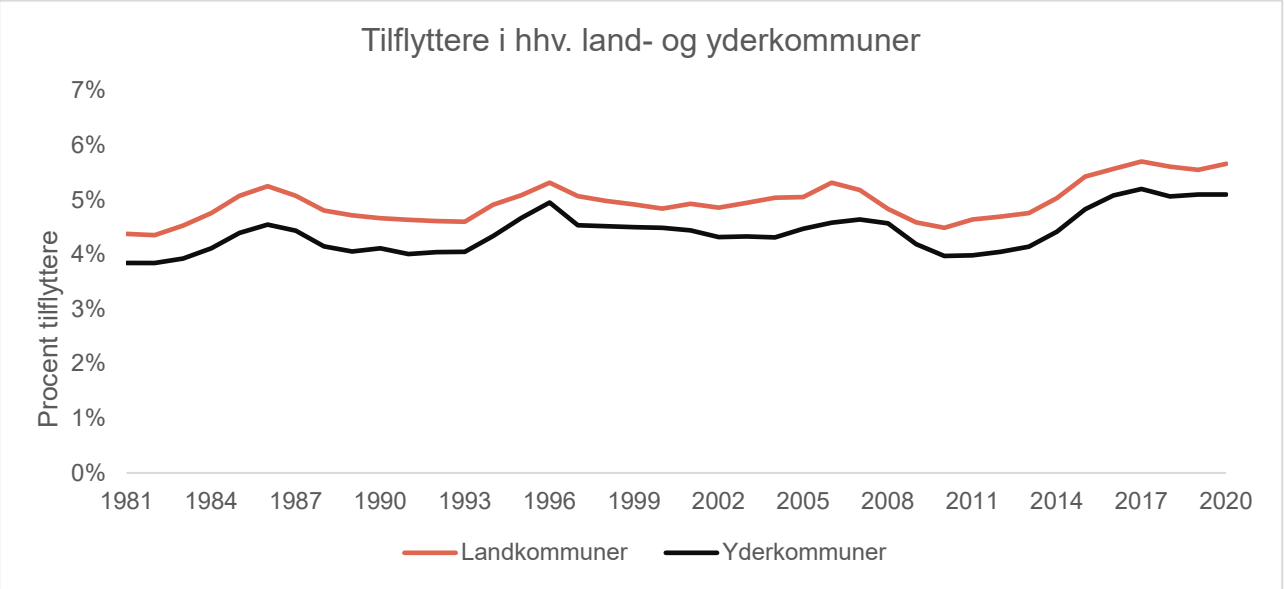

FIGUR 17. Andel tilflyttere fordelt på land- og yderkommuner (30 landkommuner og 16 yderkommuner).

I det følgende redegøres for tilflytning set i forhold til tilflytterindsatserne nemlig dansk hhv. udenlandsk hjemmeside, bosætningskonsulent, tilflytterbolig, markedsføringskampagner samt deltagelse i uddannelsesmesser mv. Det vides ikke, hvornår indsatserne er iværksat i forskellige kommuner, men der er generelt sket en intensivering af tilflytterindsatsen gennem de senere år. Kommunernes indsatser er systematiseret og inddelt i tre kategorier nemlig kommuner med a) én til to indsatser b) tre til fire og c) fem til seks bosætningsindsatser. Optælling af kommunernes indsatser viser, at kun tre kommuner nemlig Hjørring, Ringkøbing-Skjern og Skive har iværksat samtlige af disse tiltag, mens et fåtal af kommunerne nemlig Langeland, Rebild og Mariagerfjord har iværksat et enkelt tiltag.

Figur 18 viser, i lighed med Figur 17, at andelen af tilflyttere er større i landkommuner ift. yderkommuner. Figuren viser desuden andelen af tilflyttere i forhold til antallet af kommunernes bosætningsindsatser og her ses det, at for så vidt angår landkommunerne har de kommuner, som har få bosætningsindsatser en større andel tilflyttere end de kommuner, som har en større indsats. Forskellen er særlig markant for de landkommuner som kun har 1-2 bosætningsindsatser og de landkommuner, som 5-6 indsatser. Andelen af tilflyttere til de landkommuner, hvor man har en lille indsats (1-2 tiltag) og mellem indsats (3-4 tiltag) følger omtrent samme forløb, mens de landkommuner hvor man har en stor indsats i hele perioden har en mindre andel af tilflyttere. Som angivet i figurteksten, er der fem landkommuner med 5-6 bosætningstiltag nemlig Esbjerg, Frederikshavn, Hjørring, Sønderborg og Billund. Syv landkommuner har kun 1-2 bosætningsindsatser (Brønderslev, Holstebro, Mariagerfjord, Odsherred, Rebild, Syddjurs og Viborg), mens de resterende 15 landkommuner har iværksat 3-4 tiltag for at tiltrække tilflyttere.

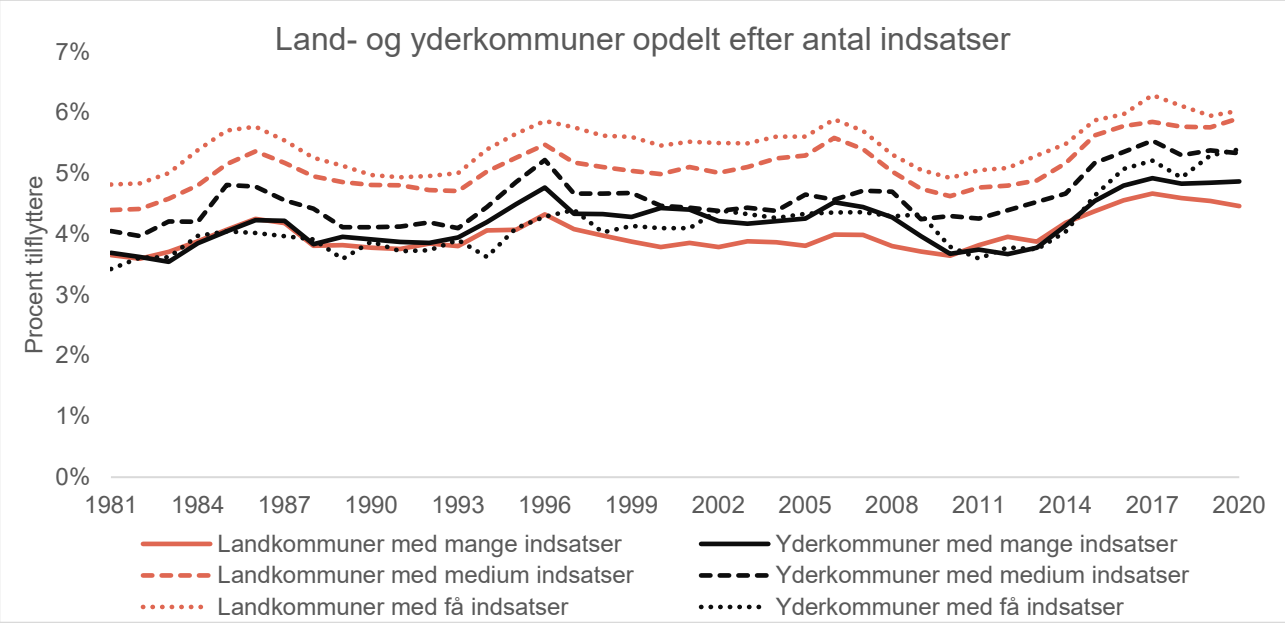

FIGUR 18. Antal indsatser i land- og yderkommuner (7 land- & 2 yderkommuner med 1 til 2 indsatser, 15 land- & 6 yderkommuner med 3 til 4 indsatser og 5 land- & 6 yderkommuner med 5 til 6 indsatser).

Figur 18 viser desuden, at der gennemgående er en større andel tilflyttere til yderkommunerne sammenlignet med de landkommuner, som har mange tilflytterindsatser. Sammenligning mellem yderkommunerne viser, at de kommuner som har færrest indsatser, også har den mindste andel af tilflyttere. Det ses dog også, at kommunerne med en medium indsats har en større andel af tilflyttere sammenlignet med de yderkommuner, som har mange indsatser. Figuren viser bl.a., at de to yderkommuner (Langeland og Læsø) med en lille indsats (1-2 tiltag) er præget af flere udsving end de kommuner med flere indsatser. Dette skyldes formodentlig, at der er tale om få personer. Figuren viser desuden, at de kommuner med en stor indsats på 5-6 tiltag (Bornholm, Lemvig, Lolland, Ringkøbing-Skjern, Skive og Struer) på flere tidspunkter, havde en større andel tilflyttere sammenlignet med de yderkommuner, som har en lille indsats. Figuren viser dog også, at det er de resterende yderkommuner med 3-4 bosætningsindsatser, som gennem hele perioden har den største andel tilflyttere sammenlignet med de øvrige yderkommuner. Der er som beskrevet forskel på omfang af og antal bosætningsindsatser i både land- og yderkommuner, men der er også forskel på hvilke konkrete indsatser, som kommunerne har iværksat. Både land- og yderkommuner har det til fælles, at der omkring 2011 har været et stigende andel tilflyttere. I det følgende undersøges, sammenhænge mellem udvalgte bosætningsindsatser og tilflytning til kommunerne.

Stort set alle af de deltagende kommuner nemlig 24 land- og 12 yderkommuner, har en hjemmeside med information til potentielle tilflyttere, mens de resterende 3 land- og 2 yderkommuner ikke har denne indsats.

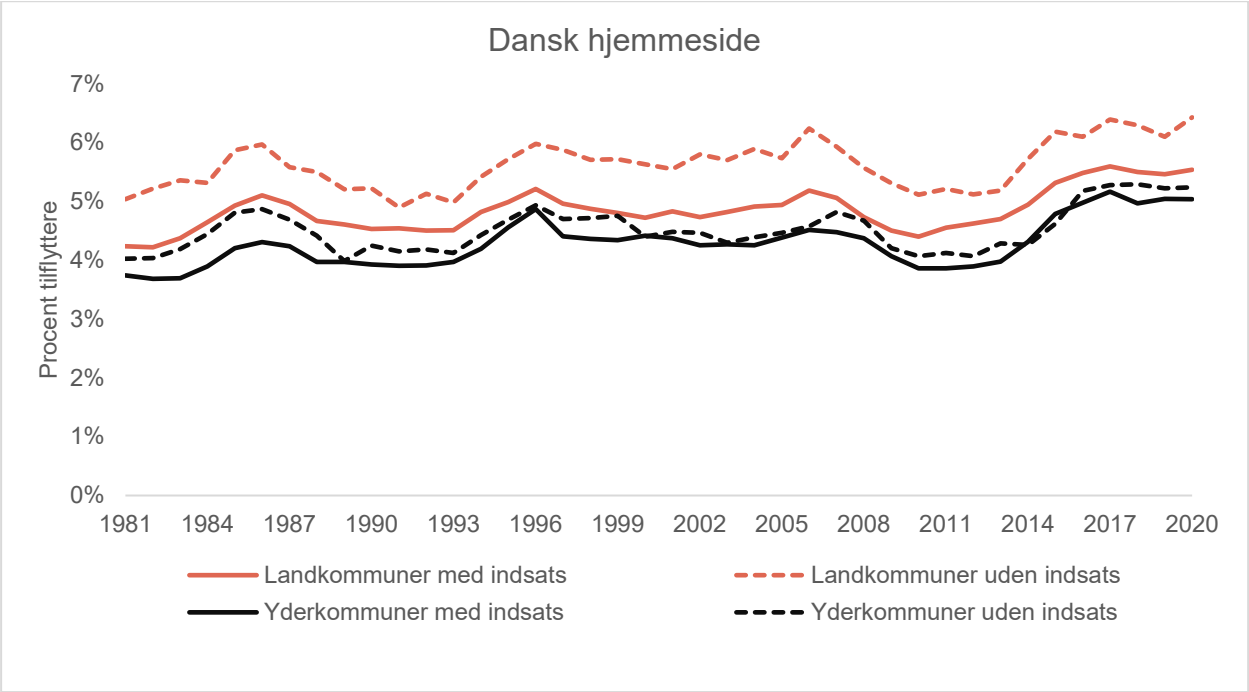

FIGUR 19. 24 land- & 12 yderkommuner med dansk hjemmeside og 3 land- & 2 yderkommuner uden.

I nogle kommuner har man målrettet informationer til forskellige målgrupper (familier, singler og seniorer), som typisk vil have forskellige behov og spørgsmål relateret til en mulig flytning. Der er desuden information om boligudbud med links til boligselskaber, ejendomsmæglere mv. Der er også eksempler på kommuner, hvor der er information om og beskrivelser af forskellige lokalområder, information om muligheder og aktiviteter ift. fritid, natur og kultur samt links til lokale foreninger, tilbud om tilflytterarrangementer som fællesspisning mv. samt video med tilflyttere til og arrangementer afholdt i kommunen. På kommunernes hjemmesider er der desuden, i flere tilfælde, kontaktinformationer til tilflytter/bosætningsguides med særligt kendskab til kommunernes lokalområder ligesom der også flere steder er information om og links til ledige jobs. Som det ses af Figur 19, har de kommuner som ikke har en hjemmeside med information til potentielle tilflyttere (5 kommuner) en større andel af tilflyttere sammenlignet med de kommuner, som har en hjemmeside (36 kommuner). Det gælder dog i højere grad for landkommuner end for yderkommuner og som nævnt har hovedparten af de kommuner, som har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, en hjemmeside med information til potentielle tilflyttere.

Der er færre kommuner, som har en hjemmeside med information til udenlandske tilflyttere nemlig i alt 19 kommuner (11 land- og 8 yderkommuner), mens 22 kommuner (16 land- & 6 yderkommuner) ikke har en hjemmeside, som er målrettet potentielle tilflyttere fra udlandet. Af de kommuner som har en hjemmeside med information målrettet udenlandske og ikkedansktalende tilflyttere, har nogle kommuner bl.a. Ringkøbing-Skjern tilsvarende information som beskrevet ovenfor, på både engelsk og tysk. Figur 20 tegner det samme billede, som for kommuner med en danske hjemmeside nemlig at tilflytningen til de kommuner uden en hjemmeside med information til potentielle tilflyttere har haft en større tilflytning sammenlignet med de kommuner, som har en udenlandsk hjemmeside.

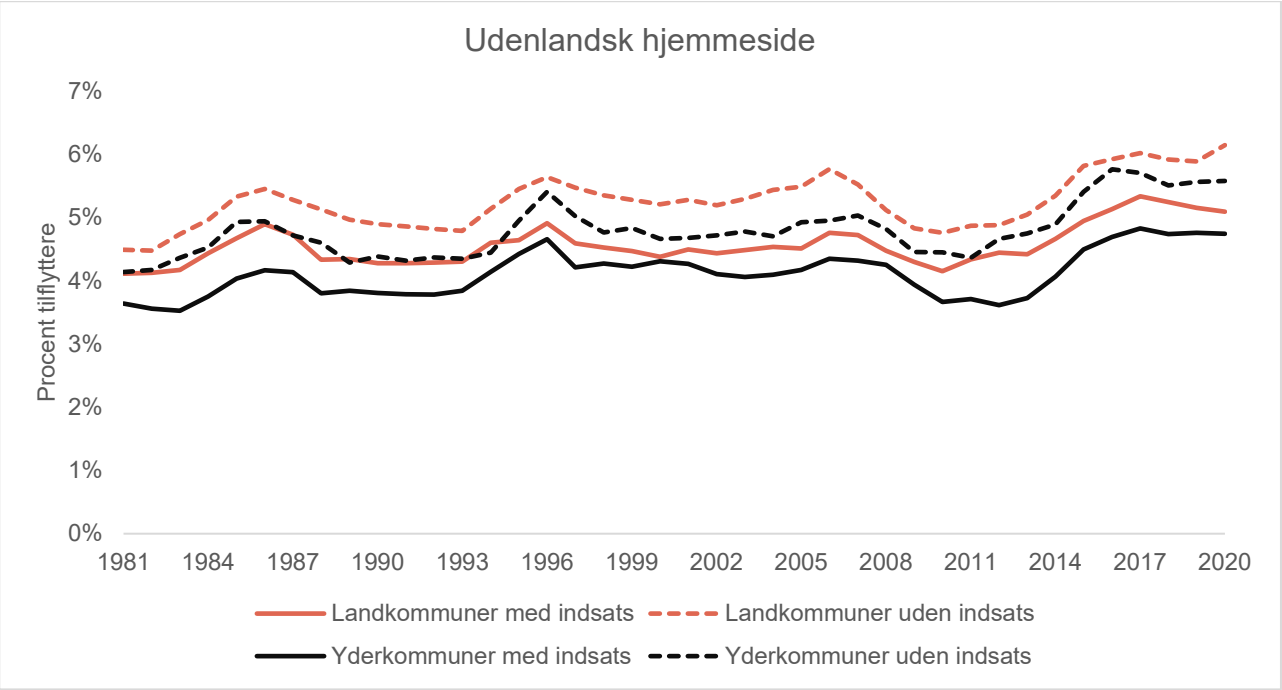

FIGUR 20. 11 land- & 8 yderkommuner med og 16 land- & 6 yderkommuner uden udenlandsk hjemmeside.

Der blev ikke i den tidligere undersøgelse fra 2010 spurgt om, kommunerne havde ansat bosætningskonsulenter men, som tidligere nævnt, har en stadig større andel af både land- og yderkommuner ansat en eller flere tilflytterguides eller bosætningskonsulenter. Besvarelserne af spørgeskema i nærværende undersøgelse viser, at hovedparten af yderkommunerne og at næsten halvdelen af landkommunerne nu har dette tiltag. Mens potentielle tilflyttere fra både ind- og udland kan finde information om forhold relateret til job- og boligmuligheder, skoler og børnepasning, muligheder ift. kultur og fritid og dermed kendskab til praktiske forhold samt muligheder, attraktioner og lokalområde, vil en direkte kontakt til bosætningskonsulenter kunne besvare spørgsmål relateret til den enkelte person eller families forhold, ønsker og behov. Der er flere eksempler på, at disse indsatser er 'håndholdte' og hjælper tilflyttere på vej med afklaring af konkrete spørgsmål ift. jobmuligheder og kontakt til potentielle arbejdsgivere, børnepasning, skoler og foreningstilbud samt særlige karakteristika i forskellige lokalområder. Bosætningskonsulentens arbejde handler således, om at hjælpe potentielle tilflyttere på vej og finde det bedst match ift. bosted og de særlige kvaliteter der er og søges fx en landsby, hvor borgerne har særligt fokus på ´bæredygtig energi. Som tidligere illustreret har landkommunerne en større tilflytning end yderkommuner. Dette billede går igen ift. bosætningskonsulenter og det ses af Figur 21, at de landkommuner uden en bosætningskonsulent har en større andel tilflyttere sammenlignet med kommuner med bosætningskonsulenter.

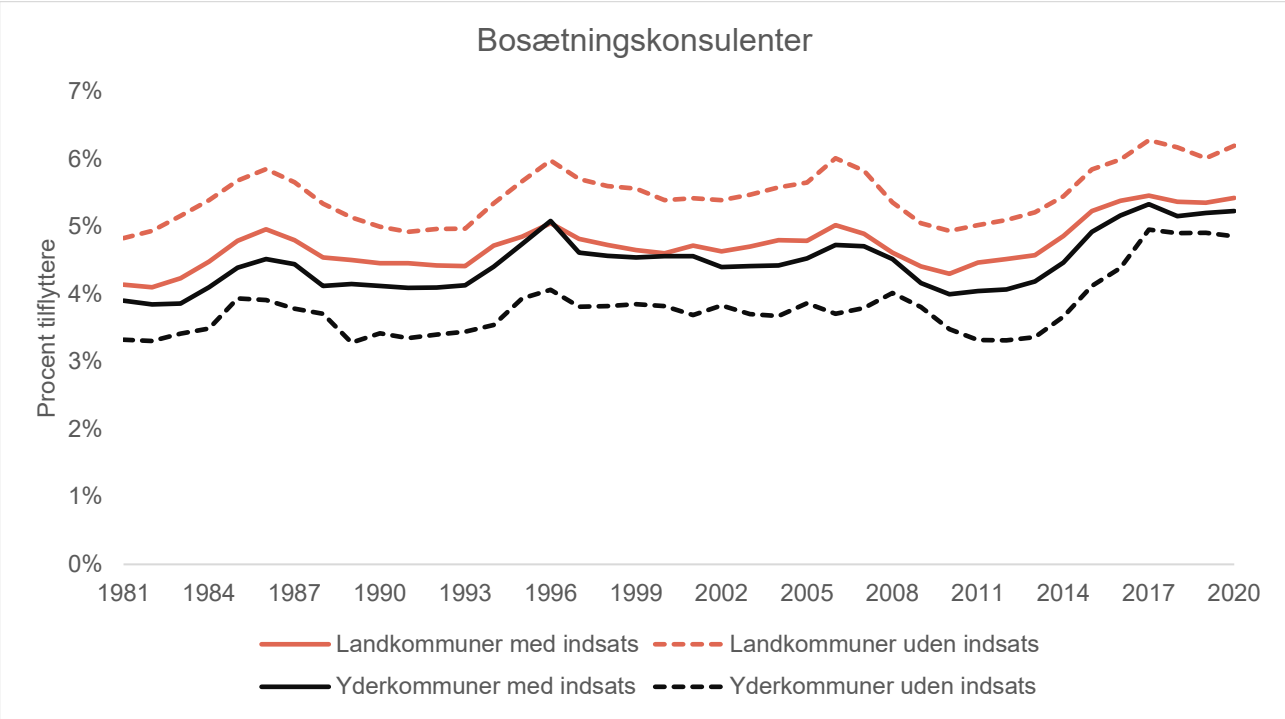

FIGUR 21. 19 land- & 11 yderkommuner med og 8 land- & 3 yderkommuner uden bosætningskonsulent.

For yderkommunerne er situationen imidlertid anderledes, idet de yderkommuner som har bosætningskonsulenter (11 yderkommuner) har haft en større tilflytning sammenlignet med de yderkommuner som ikke har (3 yderkommuner). Figuren viser desuden, at i de yderkommuner, hvor man har bosætningskonsulenter, ligger andelen af tilflyttere tæt på de landkommuner som ikke har indsats, til trods for at landkommunerne generelt har en større andel tilflyttere end yderkommunerne.

Det er i højere grad i yderkommunerne, at potentielle tilflyttere har mulighed for at bo i en tilflytterbolig sammenlignet med landkommuner. Figur 22 viser, at der i landkommuner uden tilbud om tilflytterbolig (1 kommune) er den største andel af tilflyttere og dernæst i yderkommuner, hvor der er mulighed for at bo i en midlertidig bolig (6 kommuner). Mens tilflytningen overordnet set er større i land- end i yderkommuner, viser figuren, at yderkommunerne med tilflytterhuse i flere perioder, har omtrent samme andel tilflyttere som i landkommunerne.

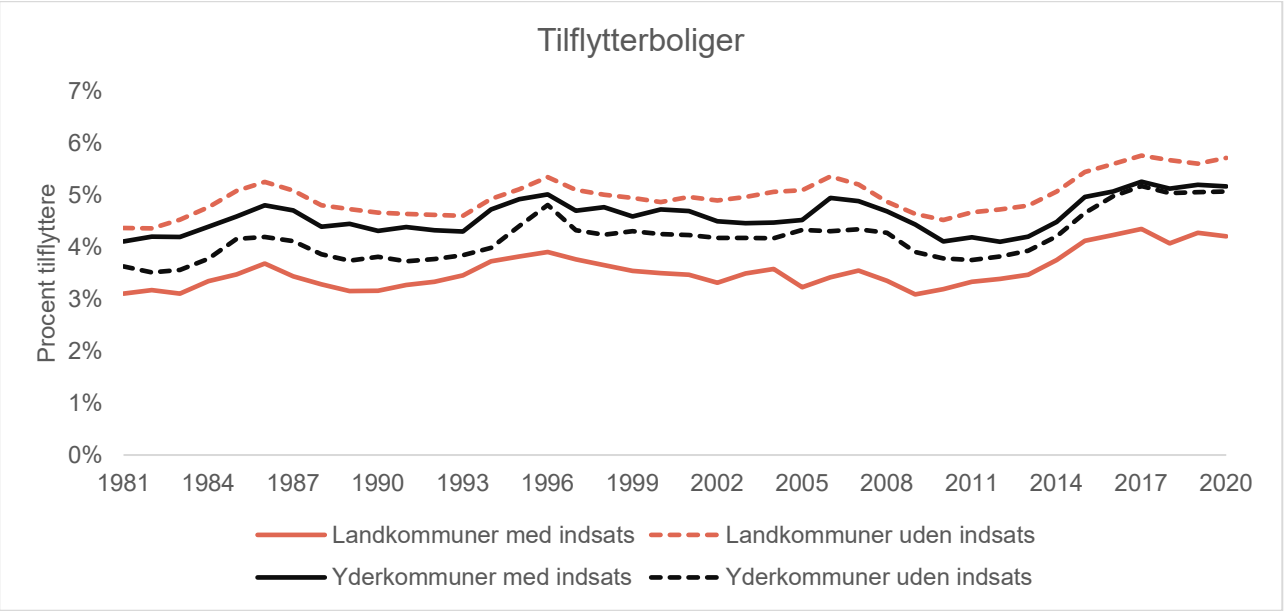

FIGUR 22. 1 land- & 6 yderkommuner med og 26 land- & 8 yder kommuner uden tilflytterboliger.

Her er det også tydeligt, at de yderkommuner med tilflytterbolig har en større andel tilflyttere end yderkommuner uden tilflytterbolig, om end forskellen mindskes gennem de senere år. Det indikerer, at der netop i de yderkommuner, hvor der er mulighed for at 'prøve stedet af' er en positiv gevinst i form af øget tilflytning. Som tidligere nævnt, har der været kommunale forsøg med at finansiere tilflytterboliger, fx har man på Ærø siden 2012 haft en fuldt møbleret prøvebolig, som blev stillet til rådighed for potentielle tilflyttere. I 2020 vurderede Social- og Indenrigsministeriet imidlertid, at kommunerne ikke har hjemmel til at udleje bosætningshus/e med henblik på at tiltrække potentielle tilflyttere. Der er dog i flere kommuner eksempler på, at lokale borgere med private midler har investeret i istandsættelse af en tilflytter- eller prøvebolig, som er udlejet/udlånt til potentielle tilflyttere. Der er også flere eksempler på, at lokale borgere i kortere perioder har stillet deres egen bolig til rådighed for potentielle tilflyttere, så de kan prøve, hvordan det er at bo i området og ideelt set finde frem til en ny og permanent bolig.

Indsæt afsnit om Ærøs vurdering af prøvebolig Det gælder bl.a. i Ærø Kommune, hvor man gennem længere tid havde et tilflytterhus til borgere, der ønsker at prøve at bo på øen samt tilflyttere, som kan bruge huset som afsæt for at finde den rette bopæl. I den sammenhæng lavede man opgørelser over, hvor mange der har boet i tilflytterhuset og som efterfølgende bosatte sig, ligesom man undersøger, hvor mange som bosætter sig, uden at have boet i tilflytterhuset, for at vurdere effekten af dette tilbud, som vurderes at være positiv.

Hovedparten af både land- og yderkommuner har ifølge spørgeskemaundersøgelsen iværksat markedsføringskampagner nemlig 17 land- og 10 yderkommuner, mens de resterende 10 landkommuner samt 4 yderkommuner ikke har iværksat kampagner til at markedsføre kommunerne. Som tidligere beskrevet er de fleste af kampagnerne landsdækkende, mens andre er regionale.

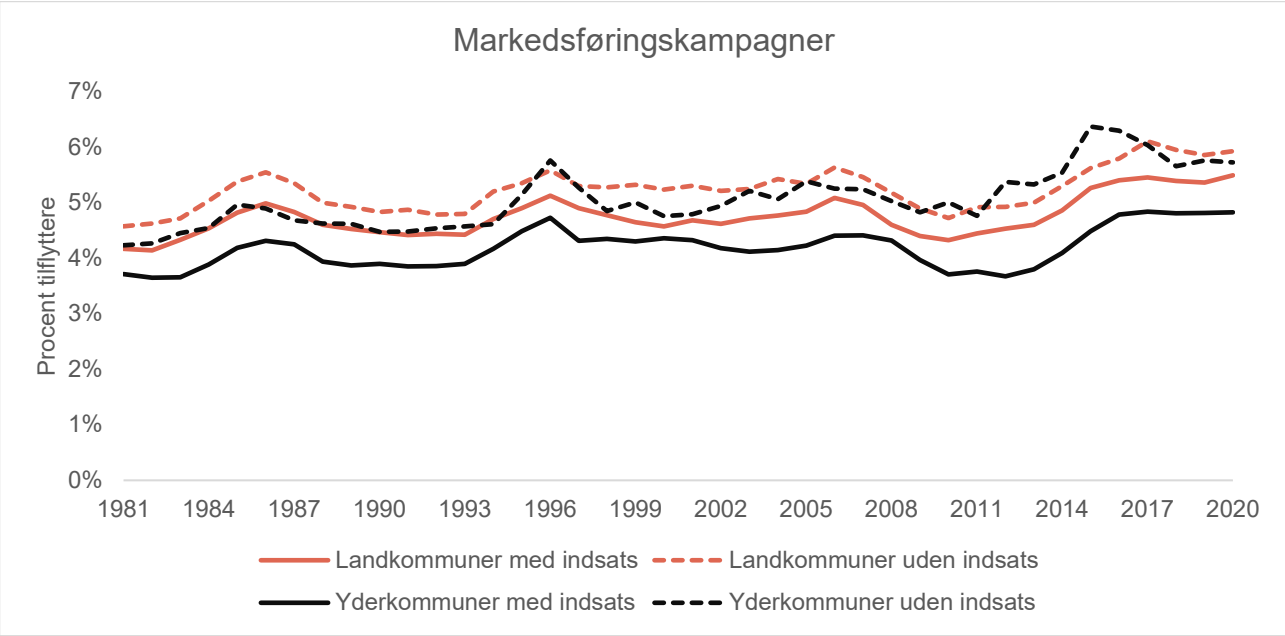

FIGUR 23. 17 land- & 10 yderkommuner med og 10 land- & 4 yderkommuner uden markedsføringskampagner

Figur 23 viser, at både land- og yderkommunerne uden markedsføringskampagner har en højere andel af tilflyttere end land- og yderkommunerne med markedsføringskampagner. Andelen af tilflyttere i yderkommunerne uden markedsføringskampagner afviger i særlig grad fra yderkommunerne med sådanne tiltag fra 2007 og frem til 2017, hvorefter de igen nærmer sig hinanden igen. Der er således ikke sammenfald mellem de kommuner, som har markedsføringskampagner og tilflytning. Det samme billede tegner sig ift. kommunernes deltagelse i messer og andre markedsføringstiltag nemlig at land- og yderkommunerne som ikke deltager i messer mv., har en højere tilflytningsandel end land- og yderkommunerne som søger at informere om og markedsføre kommunen på denne måde.

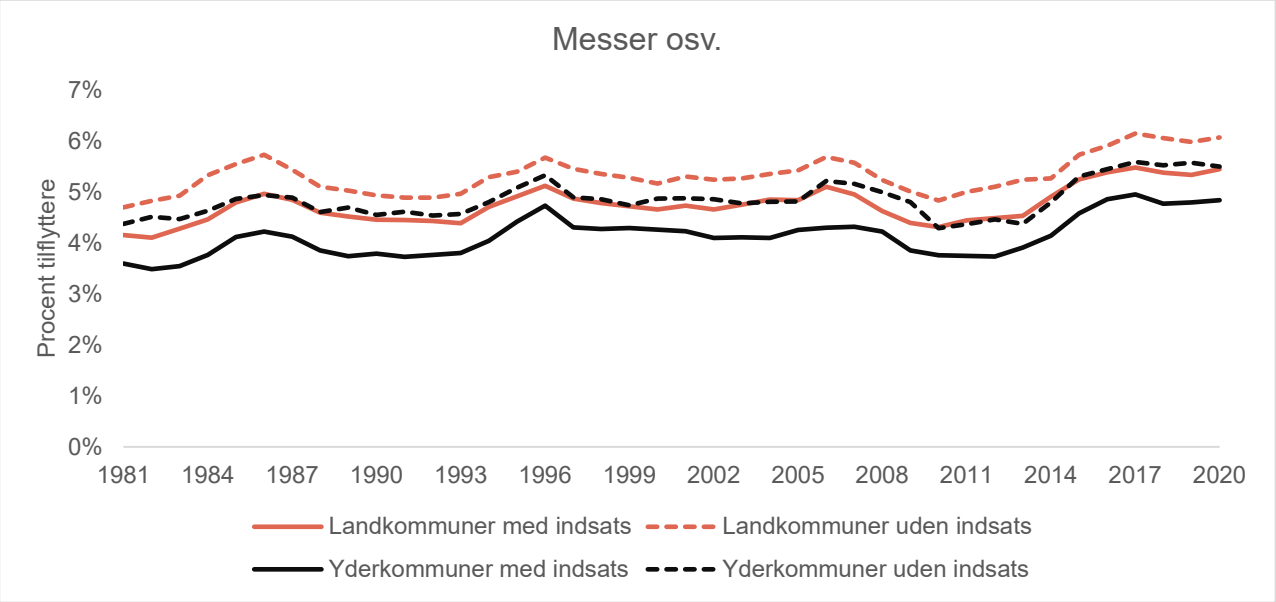

FIGUR 24. 19 land- & 9 yderkommuner som deltager i messer mv. og 8 land- & 5 yderkommuner som ikke deltager.

Som det ses af Figur 24, er forskellen mellem kommunerne, som deltager hhv. ikke deltager i disse messer forholdsvist stabil i hele perioden fra 1981 til 2020. Som det fremgår af figuren, er der lidt flere landkommuner, som deltager i messer sammenlignet med

landkommuner, der har iværksat markedsføringskampagner, mens det omvendte gør sig gældende for yderkommuner. Der er enkelte udsving mellem kommuner med hhv. uden deltagelse i messer mv, men figuren viser, at kommunerne uden en indsats på dette område og med enkelte undtagelser, har en større andel tilflyttere sammenlignet med kommuner med en indsats. Dette viser i lighed med markedsføringskampagner, at der ikke er sammenfald mellem kommunernes deltagelse i messer mv. og tilflytning.

I dette afsnit er undersøgt, hvorvidt der kan ses en sammenhæng mellem tilflytning til kommunerne ift. konkrete bosætningsindsatser. Som tidligere nævnt, kan man ikke svare på, hvorvidt tilflytningen er et direkte resultat af bosætningsindsatserne, men analyse af de enkelte indsatser viser nogle interessante forskelle. Analyserne peger således på, at tilflytningen i de kommuner, hvor man har ansat bosætningskonsulenter og hvor man har tilflytterhuse, er større end i de kommuner, hvor man ikke har disse indsatser. Det modsatte gør sig gældende for de kommuner, hvor man har iværksat markedsføringskampagner og deltager i jobmesser mv. For så vidt angår hjemmesider kan der ikke ses nogen klar sammenhæng med tilflytning eller forskelle mellem kommunerne.

8

KONKLUSION

8 KONKLUSION

Der har gennem længere tid været en befolkningsmæssig tilbagegang i land- og yderkommuner. Samtidig stiger antallet af især ældre, mens mange unge fraflytter. Land- og yderkommuner har således gennem en årrække været udfordret på baggrund af længerevarende befolkningstilbagegang samt en 'skæv' demografisk profil. Det antages ofte, at forskydningen fra land til by vil blive forstærket over tid, og at der er tale om en strukturel og uafvendelig udvikling. En række undersøgelser viser imidlertid, at flyttebevægelserne ikke er entydige, og at en stor del af flytningerne er relateret til økonomiske konjunkturer. Mens krisen i 2008 gav anledning til befolkningstab i mange land- og yderkommuner, viser data, at flytteunderskuddet er blevet stadigt mindre fra den begyndende økonomiske vækst i 2012, og at tilflytningen siden 2014/15 har nærmet sig fraflytningen. Omvendt viser de seneste opgørelser over til- og fraflytning til f.eks. København, at der har været en større fraflytning end tilflytning siden 2015, og at især børnefamilier flytter fra storbyerne. I alle kommuner er det især de unge, som flytter væk, mens flytteretningen for de 25-29-årige er anderledes. Således har næsten alle kommuner, bortset fra de fem storbykommuner, mistet unge i alderen 18-24 år, mens lands- og yderkommuner - med et par undtagelser – har overskud på flyttebalancen for personer over 25 år, herunder børnefamilierne. Flytningernes retning er således forskellig for forskellige aldersgrupper og skal desuden ses i sammenhæng med økonomiske konjunkturer og andre samfundsmæssige forandringer.

Italesættelse af et liv i byen eller på landet har også ændret sig gennem de senere år. Der har i en længere periode været overvejende positiv omtale af storbylivet, men negativ omtale i medierne af områder uden for de store byer. Disse blev italesat som 'den rådne banan', 'udkantsdanmark' og steder uden en fremtid. Der er er fortsat stor opmærksomhed på de unge som fraflytter land- og yderområder, men begrænset opmærksomhed på, at det gør sig gældende i alle kommuner, ligesom der i alle kommuner er både til- og fraflytning, som i mange tilfælde er nogenlunde lige store i antal. Et andet generelt aspekt ift. befolkningsudviklingen er indvandring, som bidrager positivt til befolkningsantal og som påvirker befolkningens sammensætning i storbyerne, men som i stigende grad også bidrager til befolkningsudviklingen i land- og yderkommuner. Derudover iværksættes der fra politisk side en række tiltag for at skabe bedre udviklingsvilkår uden for de store byer.

Udover strukturelle og økonomiske forhold er flyttebevægelserne også relateret til bolig- og bosætningspræferencer, som ændrer sig over tid og er påvirket af forskellige forhold, sociale konventioner og normer. Selvom livsforløb tidligere var mere fastlagte, sammenlignet med nutiden, er flytninger fortsat relateret til centrale begivenheder i relation til livsfaser som at flytte hjemmefra, flytte i forbindelse med par- og familiedannelse, skilsmisse, pensionering mv. Mens nogle flytninger kræver få overvejelser, er andre svære, og der er ofte tale om sammensatte og komplekse forklaringer, hvor ikke blot økonomiske overvejelser men også værdier, prioriteringer og individuelle forhold har afgørende betydning for, hvorvidt og hvorfor man flytter, og hvor man flytter hen. Således er der også mange forskellige baggrunde for *på landet flytninger* og forklaringer på et stigende antal tilflyttere til land- og yderkommuner gennem de senere år.

8.1 Kommunernes bosætningsindsatser

Der har gennem de senere år været stor opmærksomhed, både i kommunerne og medier, på hvad kommunerne kan gøre for at tiltrække nye borgere, men et fravær af undersøgelser, som belyser dette udover, hvad man gør i enkeltkommuner for at tiltrække tilflyttere. Formålet for nærværende undersøgelse var derfor at redegøre for, hvorvidt og hvordan man i land- og yderkommuner arbejder med at tiltrække tilflyttere. Undersøgelsen viser, at næsten alle land- og yderkommuner har en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere. Analyser af til- og fraflytning for så vidt angår tilflytternes alder, køn, familiestatus mv. er vigtig information i forhold til at målrette indsatserne. Undersøgelsen viser, at næsten alle landkommuner har gennemført analyser for tilflytningen til kommunerne, mens kun halvdelen af yderkommunerne har lavet tilsvarende analyser. Yderkommunerne gennemfører i højere grad analyser af fraflyttere. I både land- og yderkommuner undersøges og kortlægges potentielle tilflyttere gennem omdømme- og kendskabsanalyser. Derudover undersøges boligudbud såvel som boligefterspørgsel i 2/3 af både land- og yderkommuner, hvor der i flere tilfælde vurderes at være mangel på lejeboliger.

Kommunerne er blevet spurgt, om man søger at tiltrække bestemte målgrupper og besvarelserne viser, at der er sket en udvikling ift. målgrupper. Dette ses ved, at kommunerne ikke blot har fokus på at tiltrække børnefamilier, men også har opmærksomhed på, at andre grupper som aktive seniorer og ældre par på vej til pensionisttilværelsen, kan være attraktive ift. bosætning og udvikling i kommunen. Det er dog fortsat børnefamilierne, som står højt på kommunernes ønskeliste samtidig med, at der er stor opmærksomhed på at tiltrække arbejdskraft til lokale virksomheder. Hvor der tidligere primært var fokus på at tiltrække flere indbyggere til kommunerne, er fokus nu i højere grad begrundet i ønske om at tiltrække arbejdskraft. Undersøgelsen viser, at kommunerne i den sammenhæng samarbejder med eksterne parter som virksomheder, uddannelsesinstitutioner og boligselskaber mv.

Redskaberne som bruges for at tiltrække tilflyttere, spænder vidt. Undersøgelsen viser, at næsten alle; mere end 95 pct. af de deltagende kommuner har en hjemmeside med informationer til potentielle tilflyttere. Langt færre kommuner har en hjemmeside målrettet udenlandske og ikke-dansktalende tilflyttere. Det drejer sig om mindre end 50 pct., men flere yderkommuner end landkommuner. Undersøgelse af tre udvalgte kommuner; Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner viser, at der er stor variation ift. omfanget af information, hvilket formodentlig også er tilfældet for andre kommuner. Udover hjemmesider med information til potentielle tilflyttere er bosætningskonsulenter også udbredt i kommunerne. Undersøgelsen viser, at der i næsten 75 pct. af kommunerne er ansatte, som har til opgave at besvare spørgsmål fra potentielle tilflyttere med nogenlunde lige store andele i land- og yderkommuner. Eksempler fra de tre udvalgte kommuner; Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommune viser, at man har både dansk og tysk samt planer om at ansætte en polsk, ukrainsk og rumænsk tilflytterguide. Der er også eksempler på en udpræget 'håndholdt' indsats ift. potentielle tilflyttere baseret på personligt tilpassede løsninger, hjælp og rådgivning.

Der er ganske få kommuner, hvor potentielle tilflyttere har mulighed for at bo i kommunen i en tilflytterbolig, men i højere grad i yderkommuner end i landkommuner. Det er ikke længere lovligt for kommunerne at finansiere tilflytterboliger, men i de fleste tilfælde er det lokale borgere, som har investeret i en bolig, der stilles til rådighed for dem, som overvejer at flytte til kommunen. Derudover samarbejder flere kommuner med boligselskaber og private udlejere og søger ad den vej at hjælpe med at finde en lejebolig, så man kan *prøve stedet af* uden at forpligtige sig til at købe bolig. I mange kommuner har man iværksat

markedsføringskampagner nemlig i 10 ud af 14 deltagende yderkommuner og i 19 ud af 27 landkommuner. Hvor mange markedsføringskampagner tidligere fremstod generiske og uden en særlig profil, er der nu flere kommuner, som søger at udvikle en særlig profil og identitet og derved tiltrække specifikke målgrupper. Omtrent det samme antal kommuner deltager i job- og uddannelsesmesser, som antallet der har markedsføringskampagner. Undersøgelsen viser, at der i sammenligning med tidligere, er flere kommuner, som gør brug af markedsføringskampagner. Undersøgelse af tre udvalgte kommuner; Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner viser, at man ikke længere har landsdækkende markedsføringskampagner, men at man i stedet laver målrettede kampagner primært på sociale medier med tilflytterhistorier, som giver potentielle tilflyttere mulighed for at spejle sig i dem, som allerede har bosat sig i kommunen. Man bruger også relationel markedsføring, hvor egne borgere herunder tilflyttere fortæller de gode historier og *taler området op.* For så vidt angår de øvrige kommuner, må der forventes at være forskel på kommunerne og eksempler på, at nogle fortsat har kampagner, som tager afsæt i udvikling af et brand fremfor mere målrettede indsatser.

Kommunerne har en række tiltag for at byde tilflyttere velkommen, og undersøgelsen viser, at hovedparten af både land- og yderkommuner gør en stor indsats for at byde tilflyttere velkommen ved at sende en velkomstmappe til nye borgere og fribilletter til lokale attraktioner mv. Flere kommuner har dog erfaring med, at velkomstmapperne ikke bliver anvendt og har derfor igangsat andre tiltag; inviterer til velkomstmøder og har samarbejde med lokale borgere, der som tilflytterambassadører tager i mod og søger at integrere tilflyttere. Undersøgelsen viser således, at mange kommuner ikke blot søger at tiltrække tilflyttere, men også har opmærksomhed på at få tilflyttere til at føle sig velkommen og blive boende i kommunen. Selvom der er stor opmærksomhed på tilflytternes trivsel, ligger den primære indsats hos kommunerne dog i at tiltrække og byde tilflyttere velkommen, og grundlæggende anses fastholdelse af tilflyttere ikke som en særlig indsats, men som led i arbejdet med at gøre kommunen attraktiv for alle borgere. En stor del af kommunernes økonomiske grundlag består af skatteindtægter fra egne borgere, som dermed har betydning for den service og de tilbud, man kan tilbyde. Kommunerne har dermed økonomiske incitamenter til at iværksætte tiltag for at tiltrække tilflyttere. I tillæg til dette er der afledte effekter af tilflytningen herunder boligkøb og renovering af huse, forbedret grundlag for elever i de lokale skoler, i forenings- og sportsaktiviteter og som signal om, at det er et attraktivt sted at bo.

Undersøgelsen viser, at der er stor forskel i omfang og typer af indsatser, og at der er både land- og yderkommuner, hvor man først for nylig er gået i gang med at udvikle en bosætningsstrategi og indsatser. Mens der samlet set var relativt få kommunale bosætningsstrategier eller –indsatser for 10 år siden, er de sidenhen blevet langt mere udbredte, og der er bl.a. kommet fokus på ikke blot at tiltrække, men også at fastholde tilflyttere. Sammenligning mellem kommunernes indsatser for ca. 10 år siden viser, at flere kommuner gør en større indsats, at de er blevet mere målrettede, hvor dog yderkommunerne generelt har en mere flerstrenget indsats sammenlignet med landkommunerne.

8.1.1 Indsatsernes 'effekt'

Der synes at være en grundlæggende forventning til, at bosætningsindsatser resulterer i tilflytning, til trods for, at viden om effekten af indsatserne er meget begrænset. Undersøgelsen har derfor haft til formål at belyse, hvorvidt der kan ses en sammenhæng mellem tilflytning til kommunerne og omfang samt typer af indsatser. Som tidligere nævnt viser undersøgelsen, at hovedparten af både land- og yderkommuner har udviklet hjemmesider målrettet potentielle tilflyttere, mens mindre end halvdelen af kommunerne har en særskilt hjemmeside målrettet potentielle udenlandske tilflyttere. Også bosætningskonsulenter er udbredt

hos kommunerne, men der er få kommuner, som tilbyder tilflytterboliger. En stor del af kommunerne har eller har haft kampagner for at tiltrække tilflyttere, og omtrent samme andel deltager desuden i job- eller uddannelsesmesser, afholder karriere arrangementer eller har en opsøgende indsats på uddannelsesinstitutioner i andre dele af landet med henblik på at tiltrække tilflyttere

Man kan ikke entydigt svare på, hvorvidt tilflytningen er et direkte resultat af bosætningsindsatserne, men gennemgangen af de enkelte indsatser viser nogle interessante forskelle: Tilflytningen i de kommuner, hvor man har ansat bosætningskonsulenter og har tilflytterhuse, er større end i de kommuner, hvor man ikke har disse indsatser. Det modsatte gør sig gældende for de kommuner, hvor man har iværksat markedsføringskampagner, og hvor man deltager i jobmesser mv., her ses der ikke en positiv sammenhæng med tilflytning i de pågældende kommuner. For så vidt angår hjemmesider, kan der ikke ses nogen klar sammenhæng med tilflytning eller forskelle mellem kommunerne. De anvendte data kan dog ikke entydigt sige noget om, hvorvidt der er effekt af bosætningstiltag. Fravær af sammenhænge mellem tilflytning og de nævnte indsatser er således ikke nødvendigvis udtryk for, at de ikke virker. Derudover afdækker undersøgelsen ikke, om tilflyttere ville have bosat sig uanset indsatser.

Undersøgelsen viser, at kommunerne kun i begrænset omfang har evalueret på 'effekten' af deres bosætningsindsatser, og at dette primært er begrundet i, at varighed, omfang, placering og bemanding af indsatserne har ændret sig over tid. Kommunernes bosætningsindsatser er således langt fra en varig indsats og er afhængig af, hvorvidt der er politisk opbakning til og/eller finansiering af indsatserne fra erhvervslivet. De ofte tidsbegrænsede bosætningsindsatser har betydning for, hvorvidt der etableres et varigt samarbejde på tværs af forvaltninger og med eksterne parter. Det har også betydning for hvorvidt og i hvor høj grad, der sker en overlevering af viden fra tidligere medarbejdere, når indsatserne bliver lukket ned efter en kort periode og efter flere år, bliver startet op på ny. Der er dog eksempler på, at bosætningsindsatsen prioriteres højere nu end tidligere og enkelte eksempler på, at indsatsen gøres permanent ved at blive en del af den kommunale drift. Her har man netop fokus på at evaluere de kommunale indsatser for at tiltrække tilflyttere.

En lang række undersøgelser af *på landet flytninger* viser, at tilflytterne har forskellig baggrund, ønsker og behov, men at tilflytning er begrundet i *ønsket om det gode liv*. Dette er selvsagt forskelligt for forskellige mennesker. Som nævnt ændres bosætningspræferencer over tid og er påvirket af individuelle forhold, men også af sociale konventioner og normer. Det drejer sig fx om diskursen om livet uden for de store byers betydning og den måde, hvorpå man snakker om disse områder. Det handler også om økonomiske konjunkturer, hvor flytninger generelt er stigende under økonomisk gunstige forhold. Her kan der være muligheden for et nyt job kombineret med en billig bolig i naturskønne omgivelser samt gode vilkår for familielivet. Det kan også være jobbet, som tiltrækker en enkelt person, hvor familien sidenhen også flytter til. Uanset tilflytternes baggrund vil der ofte være tale om sammensatte og komplekse forklaringer.

Mens mange af kommunerne har nyttig og målrettet information for tilflyttere på deres hjemmesider og hvor der også i flere kommuner er tilsvarende oplysninger målrettet udenlandske tilflyttere, ses ikke nogen klar sammenhæng med tilflytning eller forskelle mellem kommunerne. Dette kan dog give potentielle tilflyttere indblik i vigtige forhold og muligheder i kommunen, men undersøgelsen peger på, at den personlige kontakt til en bosætningskonsulent, som kan besvare spørgsmål fra potentielle tilflyttere, er vigtig ift. deres bosætningsvalg. Undersøgelse af tre udvalgte kommuner; Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder

viser, at der netop er behov for individuelt tilpassede løsninger og undersøgelse af sammenhæng mellem tilflytning og de kommuner, som har ansat bosætningskonsulenter, indikerer at disse indsatser har en positiv effekt. Tilsvarende peger undersøgelsen på, at der er en positiv sammenhæng mellem tilflytning i kommuner, hvor der er tilflyttehuse eller prøveboliger, som giver potentielle tilflyttere mulighed for at *prøve stedet an.* Undersøgelsen viser, at der i sammenligning med tidligere, er en større andel af kommunerne, som har iværksat markedsføringskampagner. Men undersøgelse af sammenhæng mellem tilflytning og de kommuner, hvor man har iværksat markedsføringskampagner, arrangerer markedsføringsarrangementer eller deltager i messer, viser - i modsætning til kommuner som har bosætningskonsulenter og tilflytterhuse - ikke nogen positiv sammenhæng.

Anbefalinger

På baggrund af undersøgelsen om kommunernes arbejde med at tiltrække tilflyttere anbefales, at man i kommunerne har bosætningskonsulenter, som kan svare på spørgsmål samt give råd og vejledning ift. praktiske forhold relateret til potentielle tilflyttere. Undersøgelsen viser, at mange kommuner oplever, at det er vigtigt at have et udbud af lejeboliger, som er populære hos jobtilflyttere, men at langt fra alle kommuner har et overblik over boligudbud og boligernes fysiske stand eller beliggenhed. Det anbefales, at man i kommunerne søger at opnå overblik over dette, ligesom det på baggrund af undersøgelsen anbefales, at man søger at tilvejebringe tilflytterboliger. Dette giver mulighed for, at tilflytterne kan finde frem til det rette sted at bo og reducere den usikkerhed, der er forbundet med at flytte til et nyt sted og købe bolig uden forudgående kendskab.

Selvom der har været en øget tilflytning til land- og yderkommuner gennem de senere år, er mange kommuner fortsat udfordrede ift. befolkningsantal og demografisk profil. Det indebærer, at kommunerne har en opgave ift. at prioritere service og udvikling i lokalområder. Undersøgelsen viser, at kommunerne har et overordnet kendskab til, hvor tilflytterne bosætter sig; nogle til større byer i kommunen, andre til landsbyer såvel som i landdistrikterne. Undersøgelsen viser, at mere end halvdelen af kommunerne har kendskab til forskellige lokaliteter og stedernes styrker, svagheder, karakter, potentialer og indbyrdes sammenhæng, men også at der er fravær af politisk prioritering i udvikling af enkeltområder. Den spredte bosætning kan udfordre kommunerne i prioritering af enkeltområder, og undersøgelsen viser, at kun 25 pct. af kommunerne prioriterer og understøtter kommunal service i udvalgte byer og landsbyer for at sikre tilstrækkeligt brugergrundlag. Som tilflytter har man behov for en slags investeringssikkerhed, når man køber bolig, og for børnefamilier har det stor betydning, om der på længere sigt er daginstitutioner, skoler mv. i enkeltområder. Her kan fx uventede skolelukninger give anledning til fraflytning. Det anbefales derfor, at man politisk forholder sig til og træffer beslutning om, hvor udviklingen kan og bør foregå.

Undersøgelsen viser, at hovedparten af kommunerne samarbejder med virksomheder og uddannelsesinstitutioner mv., og at næsten halvdelen af kommunerne også samarbejder med andre kommuner. I mange kommuner har man tværfaglige samarbejder og derudover har flere kommuner en fælles tilflytterindsats og mange samarbejder og søger inspiration hos hinanden. Undersøgelsen viser dog også, at bosætningsindsatserne typisk har et omskifteligt liv baseret på kortvarige bevillinger, og at megen viden går tabt. Det anbefales derfor, at man i kommunerne har varige, koordinerede og forankrede indsatser for at tiltrække såvel som for at fastholde tilflyttere. En varig indsats vil desuden forbedre grundlaget for at undersøge effekt og udbytte af de enkelte indsatser samt undersøge, hvorvidt man kan opnå bedre resultater ved nogle indsatser frem for andre.

Nærværende undersøgelse viser, at der - i sammenligning med en tidligere undersøgelse af kommunernes indsatser for at tiltrække tilflyttere - er sket meget. Mens der samlet set var relativt få kommunale bosætningsstrategier eller –indsatser for 10 år siden, er de

sidenhen blevet langt mere udbredte, og der er bl.a. kommet fokus på ikke blot at tiltrække, men også at fastholde tilflyttere. Der er fortsat stor forskel i omfang og typer af indsatser i både land- og yderkommuner, men flere kommuner gør en større indsats, er blevet mere målrettede, hvor dog yderkommunerne generelt har en mere flerstrenget indsats sammenlignet med landkommunerne. I undersøgelsen er de enkelte indsatser, som anvendes for at tiltrække tilflyttere, sammenholdt med tilflytning og viser en positiv sammenhæng for så vidt angår de kommuner, som har bosætningskonsulenter og tilflytterboliger. Det kan dog ikke med sikkerhed konkluderes, at indsatserne virker efter hensigten. Det kan i stedet konkluderes, at bolig- og bosætningspræferencer ændrer sig over tid og er påvirket af individuelle forhold, men også sociale konventioner og normer. Således er der mange forskellige baggrunde for og forklaringer på, at der har været et stigende antal tilflyttere til land- og yderkommuner gennem de senere år.

9

LITTERATURLISTE

9 LITTERATURLISTE

Andersen, H.T. (2021). Danmarks regionale befolkningsudvikling efter 2008. Redy working papers . Center for forskning i regional dynamik og ulighed, Aalborg Universitet. https://www.redy.aau.dk/workingpapers/

Andersen, H. T., & Nørgaard, H. (2018a). Bosætning og flyttemønstre i Danmark – en oversigt. *Økonomi og Politik*, *91*(4), 7-19. https://www.djoef-forlag.dk/openaccess/oep/files/2018/4_2018/4_2018_3.pdf

Andersen, H. T. & Nørgaard, H. (2018). To myter om den regionale befolkningsudvikling, s. 153-164. I Svendsen, Gunnar Lind Sørensen, Jens Fyhn Lykke Sørensen og Egon Noe (red), Vækst og vilkår på landet: Viden, Visioner og Virkemidler. Syddansk Universitetsforlag.

Andersen, H. S., Nørgaard, H., Jensen, J. O., & Simon, C. (2010). *Yderområderne og deres til- og fraflytning: Baggrundsrapport til SBi 2010 52: Tilflyttere til yderområder: Forandring, integration og strategier.* SBi forlag. SBi 2010 53 http://www.sbi.dk/boligforhold/boliger/yderomraderne-og-deres-til-og-fraflytning/yderomraderne-og-deres-til-og-fraflytning/

Balance-Danmark (2019). Forsøgsprojekt tilflytterbolig. http://balance-danmark.dk/wp-content/uploads/2018/05/Fors%C3%B8gsprojektTilflytterbolig.pdf

Boyle, P. & Halfacree, K. (red.) (1998). Migration into Rural Areas. Theories and issues. West Sussex: John Wiley & Sons.

Boyle, P., Halfacree, K. & Robinson, V. (2014). Exploring contemporary migration. Longman Harlow.

Dalsgaard-Pedersen, H. (2018). Touched by place. Ph.d. afhandling, Det Humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet. https://aauforlag.dk/shop/phd-udgivelse/phd-by-helle-dalsgaard-pedersen.aspx

Danske Kommuner (2014). Kunsten at tiltrække nye borgere. Jens Christensen. Nyhedsmagasinet Danske Kommuner nr. 16/2014.

Duncan, C., Chappell, R., Smith, J., Clark, L. & Ambrose, F. (2002). Rebasing the annual mid-year population estimates for England and Wales. Population Trends. Autumn 2002;(109), 9-14.

Elder, G. H. (1977). Family History and the Life Course. Journal of Family History, 2(4):279-304.

Geomatic a/s (2016). Bosætningsindsatser i danske kommuner: kommer børnefamilierne nu? Analyse af bosætningsstrategier- og indsatser i danske kommuner. docplayer.dk/26664630-Bosaetningsindsatser-i-danske-kommuner-kommer-boernefamilierne-nu-analyse-af-bosaetningsstrategier-og-indsatser-i-danske-kommuner.html

Gottschalk, G., Ærø, T., & Rasmussen, M. (2007). Dårlige boliger i landets yderområder: Om omfanget og betydningen af boliger i særlig ringe stand. SBI forlag. SBI Nr. 2007:08

Grigg. D.B. (1977). E. G. Ravenstein and the “laws of migration”. Journal of Historical Geography, Volume 3, Issue 1, January 1977, Pages 41-54.

Halfacree, K.H. & Boyle, P. (1993). The Challenge facing migration research: The case for a biographical approach. Progress in Human Geography, 17, 3: 333-348.

Herslund, L. & Fertner, C. (2011). Hvem kan Udkantskommuner Tiltrække? Byplan. 63. 12-16.

Illeris, S. (1988). 'Counterurbanizations revisited: the new map of population distribution in Central and Northwestern Europe' in M. Bannon, L. Bourne and R. Sinclair (eds.), *Urbanization and urban development*, University College Press, Dublin, p. 1-16.

Illeris, S. (2010). *Regional Udvikling. Regionplanlægning og regionalpolitik i Danmark og Europa.* Bogværket.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Fødevareministeriet (2011). Landdistriktsredegørelse 2011 – regeringens redegørelse til Folketinget. København.

Jensen, B. & Levinsen, M. Vektorbaseret bosætningsmodel for bosætning i fremtiden. https://www.fremforsk.dk/media/vektorbaseret-bosaetningsmodel.pdf

Jensen, J. O., Andersen, H. S., Staunstrup, J. K., & Holm, K., (2019). Kortlægning af nedrivningsegnede huse.

Jensen, J. O., Nørgaard, H., Broen, C., & Højgaard Jensen, E. (2014). *Servicetilpasning og lokaludvikling i yderkommuner*. SBi forlag. SBI Bind 2014:22 http://www.sbi.dk/byudvikling/generelt/servicetilpasning-og-lokaludvikling-i-yderkommuner/servicetilpasning-og-lokaludvikling-i-yderkommuner-1

Johansen, P. H., & Thuesen, A. A. (2011). Det, der betyder noget for livet på landet ... - en undersøgelse af positiv landdistriktsudvikling i form af befolkningsfremgang i et landsogn i hver af de fem regioners yderområder. Syddansk Universitet. Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter.

Johansen, P.H., Nielsen, S.P.P. & Larsen, J.P.H. (2014). Mangfoldighed på landet – En undersøgelse af indvandreres bidrag til udviklingen i 7 danske landdistrikter. Esbjerg: Center for Landdistriktsforskning, Syddansk Universitet.

Johansen, P. H. (2014). 68 landsbyer fem år efter. Center for Landdistriktsforskning. CLF Report series Bind 30 http://www.livogland.dk/sites/livogland.dk/files/dokumenter/publikationer/clf_report_30_-_68_landsbyer_fem_aar_efter.pdf

Kommunernes Landsforening (2014a & 2014b). Kommunernes Landsforening (2014a), Analyserapport Danmark i forandring. KL. København.

Kommunernes Landsforening (2014b). Dobbelturbanisering – overordnet trend og lokale befolkningsforskydninger. Analyse Notat fra KL. København.

Kommunernes Landsforening (2018). Flygtninge og indvandreres bosætning. Niels Henning Bjørn & Signe Frees Nissen. 31 maj 2018.

Kristensen, I.T., Kjeldsen, C. & Dalgaard, T. (2006). Landdistriktskommuner – indikatorer for landdistrikt. Danmarks Jordbrugsforskning. Afdeling for Jordbrugsproduktionen og Miljø: http://pure.au.dk/portal/files/4594133/RapLanddistrikt2007_20070201.pdf Tilgået 22.11.2017.

Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. Demography. Vol. 3, No. 1 (1966), pp. 47-57. Published by: Springer on behalf of the Population Association of America.

Levinsen, M. (2019). Danske kommuner bør sats på strategier for bosætning lige nu! FremForsk.dk https://www.fremforsk.dk/blogs/danske-kommuner-boer-satse-paa-strategier-for-bosaetning-lige-nu/

Matthiessen, C.W. (1985). Danske byers vækst. Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, i kommission hos C.A. Reitzel. Atlas over Danmark. Serie 2, bind 3.

Momentum (2017). De største provinsbyer er groet stærkere end København, 13.02.17.

Momentum (2018). De unge bysbørn kan lokkes hjem igen. Jens Baes-Jørgensen, https://www.kl.dk/nyheder/momentum/2018/de-unge-bysboern-kan-lokkes-hjem-igen/

Momentum (2021). Hver syvende flytter tilbage til deres barndomskommune som voksne. Rasmus Giese Jakobsen 9.10. 2021.

Mærsk, E., Sørensen, J. F. L., Thuesen, A. A., & Haartsen, T. (2021). Staying for the benefits: Location-specific insider advantages for geographically immobile students in higher education. *Population, Space and Place*, *27*(4), [e2442]. https://doi.org/10.1002/psp.2442

Møller, M.H. (2017). Boliger som ikke bliver brugt. Parcel og stuehuse. Boligøkonomisk videncenter, Realdania.

Nielsen, B. (2006). Det danske system 1960-2000, s. 309-27 i Christensen, S. B: (red): Den moderne by. Århus Universitetsforlag, Århus.

Nørgaard, H. (2018). Hvorfor vælger indvandrere at bosætte sig på landet, hvordan oplever de at bo der, og bidrager de til udviklingen i en kommune med demografiske udfordringer? Et casestudie fra Hjørring Kommune, s. 165-176. I Svendsen, Gunnar L.H., Jens F.L. Sørensen og Egon Noe (red), Vækst og vilkår på landet: Viden, Visioner og Virkemidler. Syddansk Universitetsforlag.

Nørgaard, H., & Ærø, T. (2006). Bosætning i yderområder. *Byplan*, *58* (4), 156-161.

Nørgaard, H. (2009a). Diskurser, indsatser og muligheder i udkants- og yderområder. *Byplan*, *61*(03), 36-41.

Nørgaard, H. (2009b). Hvordan ligger landet i yderområderne? Strategier, redskaber og virkemidler i forhold til at tiltrække og fastholde tilflyttere. *Byplan*, (04), 39-41.

Nørgaard, H., Jensen, J. O., Simon, C., & Andersen, H. S. (2010). *Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier*. SBi forlag. SBi 2010 Nr. 52 http://www.sbi.dk/boligforhold/boliger/tilflyttere-til-yderomrader/tilflyttere-til-yderomrader-forandring-integration-og-strategier/

Nørgaard, H. (2011). Futures of rural and peripheral areas: Challenges, strategies and policies. Landinspektøren. Tidsskrift for kortlægning og Arealforvaltning., Vol. 46, Nr. 1, 2011, s. 81-95.

Nørgaard, H. (2013). Tilflyttere til yderområder - flyttemotiver, sociale relationer og hjemfølelse. I Svendsen, G. L. H. (red.) *Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet: Viden, cases, teorier* (s. 208-215). Syddansk Universitetsforlag. http://www.universitypress.dk/shop/livsvilkaar-og-udviklingsmuligheder-3202p.html

Nørgaard, H. (2015). Fraflytning er ikke en naturlov. *Altinget.dk*. http://www.altinget.dk/by/artikel/forsker-fraflytning-er-ikke-en-naturlov

Rossi, P. H. (1955). Why Families Move. Beverly Hills: Sage Publications.

Sjaastad, L. A. (1962). The Costs and Returns of Human Migration. Journal of Political Economy.

Skifter Andersen, H. (2017). Udviklingen i unges fraflytning fra yderområder og den geografiske centralisering af uddannelserne (1 udg.) Polyteknisk Boghandel og Forlag. SBi Forskning, Nr. 09, Bind.

Skifter Andersen, H., Nørgaard, H., Jensen, J.O. og Simon, C. (2010). Yderområderne og deres til- og fraflytning: Baggrundsrapport til SBi 2010 52: Tilflyttere til yderområder: Forandring, integration og strategier. Hørsholm: SBI Rapport 2010:53.

Oxford Research (2019). Alsidigt arbejdsmarked i danske yderkommuner – tiltrækning, fastholdelse og uddannelse af arbejdskraft i yderområder. https://oxfordresearch.dk/publications/alsidigt-arbejdsmarked-i-danske-yderomrader/

Regional- og Landdistriktspolitisk redegørelse 2012 – regeringens redegørelse til Folketinget https://landdistrikterne.dk/wp-content/uploads/2011/10/Regional-og-Landdistriktspolitisk-Redeg%C3%B8relse-2012.pdf

Rysgaard, K.K. (2014). Indvandrere bremser affolkningen af landet. Ugebrevet A4. København. Mandag den 17. november 2014.

Svendsen, G. L. H. (2018). Between belonging and longing: Why do young rural-urban migrants leave their places of birth, what do they leave behind, and do they consider moving back? Journal of Cultural Analysis and Social Change, 3(1), [02]. https://doi.org/10.20897/jcasc/2671

Svendsen, G. L. H. (2007). Hvorfor klarer nogle udkantssamfund sig bedre end andre? En analyse af udnyttelsen af stedbundne ressourcer i to danske udkantssamfund. Syddansk Universitet. Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter. IFUL Reports Bind 2007 Nr. 2 https://www.sdu.dk/-/media/files/om_sdu/institutter/iful/udgivelser/iful_report_2_2007.pdf

Sørensen, E. S. (2020). Unges uddannelsesvalg og regionale flyttemønstre. I G. Jørgensen, L. Winther, E. Højgaard Jensen, M. Nørgaard, K. S. Møller, & S. Folvig (red.), Gentænk Byen (s. 29-34). Dansk Byplanlaboratorium. https://www.byplanlab.dk/gentaenk_byen

Todaro, M. P. (1976). Migration and economic development: a review of theory, evidence, methodology and research priorities. Occasional Paper 18, Nairobi: Institute for Development Studies, University of Nairobi. Vol. 70, No. 5, Part 2: Investment in Human Beings (Oct, 1962), pp. 80-93.

Wingens, M., Aybek, C., de Valk, H., & Windzio, M. A Life-Course Perspective on Migration and Integration (2011). Springer Netherlands.

Ærø, T., Andersen, H. S., & Suenson, V. (2005). *Bosætning i yderområder*. SBi forlag. SBi Nr. 2005:03.

Ærø, T., & Andersen, H. T. (2017). Bosætning som strategisk omdrejningspunkt. I E. KL. R. BARK. R. AS. (red.), *Kommuner på forkant* (s. 62-71). På Forkant. http://www.paaforkant.dk/viden/25-kommuner-paa-forkant

10

APPENDIX SURVEYSPØRGSMÅL OG BESVARELSER

10 APPENDIX SURVEYSPØRGSMÅL OG BESVARELSER

I dette afsnit fremgår hvilke spørgsmål kommunerne er blevet stillet i spørgeskemaundersøgelsen såvel som kommunernes besvarelse af spørgsmålene. Alle 30 landkommuner og 16 yderkommuner har fået tilsendt spørgeskema med en række spørgsmål til belysning af kommunerne bosætningstiltag- og strategier og er gennemført 14 yderkommuner og 27 landkommuner med svar på spørgsmål og uddybende kommentarer vedrørende bosætningsindsatser. I spørgeskemaundersøgelsen stilles en række spørgsmål til belysning af kommunernes indsatser for at tiltrække tilflyttere. Det drejer sig først og fremmest om, hvorvidt og i givet fald hvor længe, kommunen har arbejdet med bosætningstiltag, hvilke elementer der indgår i indsatsen, hvilke målgrupper man arbejder med og hvordan man søger at tiltrække, modtage og fastholde tilflyttere. Der spørges også til, om man har kendskab til, hvor tilflytterne bosætter sig, hvordan man arbejder med udvikling af lokalområder og hvad man i øvrigt gør for at være attraktiv ift. bosætning. Derudover spørges til, hvordan bosætningsindsatsen er forankret, hvem man samarbejder med og hvorvidt man har samlet op på kommunale tiltag, der er iværksat for at tiltrække tilflyttere.

Spørgeskemaundersøgelsen er sendt til relevante forvaltninger i land- og yderkommunerne, men bosætningsindsatsen er i nogle tilfælde placeret udenfor kommunen. Det betyder, at besvarelser ikke nødvendigvis er dækkende, i forhold til hvad de enkelte kommuner eller erhvervsforeninger faktisk gør. Derudover er bosætningsindsatserne i mange kommuner tidsbegrænsede og bemanding af indsatserne har ændret sig over tid, hvilket også kan resultere i, at besvarelserne ikke er dækkende for, hvad kommunerne gør eller har gjort.

Spørgsmål 1: Har kommunen udarbejdet en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere?	Har arbejdet med bosætningsstrategi i længere tid.	Er i gang med at forberede en bosætningsstrategi el. lig	Nej kommunen arbejder ikke med en bosætningsstrategi el. lign.	Uddyb gerne:
Landkommuner				
Herning	X			
Kalundborg	X			Bosætningsstrategi er politisk godkendt i september 2015, og danner rammen for vores arbejde.
Frederikshavn	X			
Vejen	X			Vejen Kommune har arbejdet med en bosætningskampagne målrettet 'unge kloge hænder' – faglærte og ufaglærte mellem 18-34 år siden 2017.
Billund	X			Billund Kommune besluttede i 2014 at ansætte en bosætningskoordinator i 2015, der skulle have fokus på den håndholdte service overfor såvel mulige tilflyttere som virksomheder. Ofte henviser virksomhederne deres nye medarbejdere til bosætningskoordinatoren, som bliver den første og ene indgang til løsningen på alle mulige spørgsmål.
Assens				Vi har pt. ikke en strategi, men arbejder med forskellige tiltag.
Aabenraa		X		
Ikast-Brande		X		Indbyggertallet vokser i kommunen, så der er endnu ikke negativ befolkningstilvækst. Befolkningsprognosen viser stigning i +60-indbyggere. Der er pr. januar ansat en bosætningsguide. Samtidig blev der nedsat et politisk underudvalg med ekstern repræsentation til at give input til en bosætningsstrategi. Det har mødtes tre gange i foråret og er nu nedlagt. Bosætningsstrategien er nu i forløb og forventes godkendt i Byrådet 24. juni. Referater fra underudvalgsmøderne inkl. præsentationer findes her: http://www.ikast-brande.dk/politik/dagsordener-og-referater/pct.C2pct.A717,4-udvalg
Brønderslev		X		Arbejder med bosætning i forbindelse med strategisk planlægning (planstrategi og kommuneplan) og har tiltag som nye boligudstykninger og byrumsprojekter i bykernerne.
Esbjerg	X			Vores bosætningsstrategi er indbygget i vores VISION 2020 og den helt nye vision 2025. Derudover fik vi i 2015/2016 lavet en bosætningsanalyse med fokus på HVORFOR folk flytter til og fra Esbjerg Kommune, hvad der kunne have holdt på fraflytterne og hvad der skal til for at de nye tilflyttere får lyst til at blive her fortsat, og hvad deres syn på Kommunen er inden og efter flytning m.m. Denne er blevet fulgt op med en ny tilsvarende analyse i 2019.
Sønderborg	X			Vi har i 2018 revideret vores forhenværende bosætningsstrategi. Den nye handleplan for bosætning fokuserer på 10 nye, konkrete handlinger. Tiltrækning er en del af handleplanen.
Vordingborg	X			Kommunen har haft en bosætningsstrategi af flere omgange men har ikke realiseret større målsætninger historisk set.
Jammerbugt	X			
Odsherred		X		
Holstebro	X			
Faaborg-Midtfyn	X			FMK har både i den tidligere udviklingsstrategi fra 2012 og den nye fra 2019 haft bosætning som et omdrejningspunkt. I kommunens nuværende udviklingsstrategi Sammen skaber vi det bedste sted, er bosætning et af de to overordnede målsætninger og lyder " Der skal være 3000 flere borgere i kommunen i 2030. så vi følger den forventede befolkningstilvækst på landsplan.
Hedensted	X			Vores Brandingstrategi blev vedtaget 2014 og der arbejdes forsats aktivt med den.
Hjørring	X			
Nyborg	X			
Guldborgsund	X			Guldborgsund kommune har arbejdet med en bosætningsstrategi siden 2015, hvor den første strategi blev vedtaget i byrådet. Strategien opsummerede samtlige input fra fagudvalgene der kunne have en relation til bosætning, og bragte dermed ikke noget nyt og samlende til torvs. Opbygningen af strategien grupperede emner og indsatsområder inden for fem temaer som har været det alle bosætningsindsatser efterfølgende har talt ind i. Vi er i øjeblikket i proces med en ny strategi, og det er denne jeg vil tage udgangspunkt i til besvarelse af resten af skemaet.
Mariagerfjord				Mariagerfjord Kommune har ikke en egentlig bosætningsstrategi. Men vi er i gang med det indledende arbejde. Vi har desuden udarbejdet en udviklingsstrategi for vores 4 hovedbyer -

				Arden, Hadsund, Hobro og Mariager. Den beskriver byernes roller og potentialer. Men den er endnu ikke omsat til faktiske bosætningshandlinger.
Haderslev	X			
Rebild	X			
Viborg		X		Arbejdet er i sit meget indledende stadie
Nordfyn	X			
Syddjurs	X			
Randers	X			
Yderkommuner				
Tønder		X		Vi er så småt begyndt at arbejde på en
Langeland		X		
Thisted				Der er udarbejdet en række analyser/notater, som beskriver området og problemstillingerne ganske nøje, men det er ikke udmøntet i en egentlig samlet strategi. Kompetencerne på området er fordelt på flere personer/afdelinger og dermed er der flere "små" strategier for de forskellige delområder – formelle såvel som uformelle
Lolland	X			Lolland Kommune har siden 2018 aktivt arbejdet med en bosætning og rekrutteringsindsats for at tiltrække nye tilflyttere. Med en bevilling fra byrådet på 2 millioner er der i igangsat en række tiltag. blandt andet en kampagne på sociale medier, hjemmeside etc. Kampagnen handler især om at gøre os synlige, fortælle de gode historier om Lolland.
Norddjurs	X			
Lemvig	X	X		Man har gennem længere tid arbejdet med bosætningstiltag, som en del af alle kommunens strategier. Så tiltagene har været forankret forskellige steder i kommunen. Der er lige vedtaget en selvstændig Bosætningsstrategi.
Ærø	X			Ærø Kommune har siden 2011 haft en bosætningsmedarbejder der har været placeret i Turist- og Erhvervsregi / kontor. Siden 1. februar 2017 har kommunen hjemtaget opgaven og medarbejderen har fysisk siddet på Rådhuset. Det har været meningen at udarbejde en strategi og handleplan vedrørende bosætning. Den 27. marts 2019 er disse blevet godkendt af Ærø Kommunalbestyrelse https://www.aeroekommune.dk/borger/flyt-til-aeroe/bosaetningsstrategi-og-handleplan
Ringkøbing-Skjern	X			
Samsø	X			
Struer	X			
Læsø		X		Jeg er ansat ved Læsøs Turist og Erhvervsforening med et tilskud fra Læsø Kommune. For omtrent 3 år siden forsøgte man sig også med en tilflytningskonsulent, men valgte så at holde en pause hermed indtil 01.10.2018, hvor jeg tiltrådte stillingen. Jeg har selv måttet finde ud af hvad der skulle til og startede derfor med at lave en hjemmeside, brochurer m.m. I dag arbejder jeg meget med "klynger" dvs. hvordan jeg kan samarbejde med andre for at stå stærkere og være mere synlig. Det er et samarbejde med kommunen, med færgen, skoler etc.
Morsø	X	X		Vi har i juni 2019 ansat en udviklingskonsulent, der har særlig fokus på bosætning. Derudover arbejder kommunen lige nu med udviklingsplan 2030 hvor en af de 5 hovedtemaer er bosætning.
Skive	X			Vi har en bosætningsstrategi, men er i øjeblikket i gang med at lave en ny.
Vesthimmerland		X		

Spørgsmål 2: Hvilke elementer indgår i strategien?	Analyser af flyttemønstre til kommunen (alder, køn, familiestatus mv).	Analyser af flytte-mønstre fra kommunen (alder, køn, familie-status mv).	Undersøgelser og kortlægning af potentielle tilflyttere.	Analyser af det lokale boligmarked (bestand, ejerform, størrelse, kvalitet mv.).	Uddyb gerne:
Landkommuner					
Herning	X	X	X	x	
Kalundborg	X	X	X	x	Strategien blev udarbejdet på baggrund af både politiske ønsker samt et større analysearbejde under titlen 'Øget bosætning gennem synlig velfærd'. Analysen er en rapport, der beskriver flyttemønstre, boligbehov, arbejdsmarked, potentielle målgrupper og baseline ift. eksisterende borgere. Rapporten blev udarbejdet i foråret 2015.
Frederikshavn	X	X	X		
Vejen	X	X	X	delvist	Der er lavet nulpunktsanalyse mhp. både kendskab til kommunen og interesse for bosætning med deltagelse af 500 respondenter fra nabokommunerne i 2017. Nulpunktsanalysen forventes gentages ultimo 2019 efter udfoldelse af div kampagneelementer. Derudover: Sommer – efterår 2019 gennemføres dybdeinterviews med særligt fokus på udenlandsk arbejdskraft/indpendlere.
Billund	X				Der udarbejdes årligt en rapport KONTUR på tværs af hele Region Sydjylland.
Assens	X	X	X	x	
Aabenraa	X	X	X	x	
Ikast-Brande	X	X	X	x	Vi har set på statistik for til- og fraflytning og demografisk udvikling. Med afsæt i at være erhvervskommune har vi et stort fokus på at bidrage til virksomhedernes vækst ift. rekruttering og fastholdelse af medarbejdere. Målgrupperne er derfor blandt andet indpendlere, unge fraflyttere, stort fokus på internationale højtuddannede med kontrakter i kommunens virksomheder og særligt deres ægtefæller samt profiler, som virksomhederne særligt mangler. Vi har også et særligt fokus på boligmarkedet, og vi skal have udviklet tilbud, så vi sikrer, at vi møder efterspørgslen fra alle målgrupper. De internationale borgere søger ofte bolig i kommunen, men vælger ofte pga. kort frist og ventelister at bosætte sig i omegnskommuner (Herning eller Vejle).
Brønderslev	X			x	Tager udgangspunkt i den efterspørgsel og de mønstre, som vi oplever lokalt
Esbjerg	X til dels	X til dels	x		Vi har strategi som også skal FASTHOLDE og handler om hverdagslivet Det gode hverdagsliv, som gør at man trives og har lyst til at blive boende (fx infrastruktur, boligmuligheder og boligområder, skoler, fritidstilbud osv.– Energi i hverdagslivet Udvikling af kulturmuligheder og naturoplevelser (fx events, parker, kultursteder og kulturtilbud) som gør det spændende at blive her - Kulturlivet i by og natur Internationalisering af Esbjerg By (så vi får et brand som International by) - det skal også afspejles i tilbud og være synligt i Esbjerg byliv. Derudover fællesskaber og mangfoldighed i hele kommunen. Grønt liv og bæredygtighed – at være forgangs kommune på klimaløsninger og bæredygtighed (det kan også være med til at udvikle vores brand) Vi har strategi for UDVIKLING, som både skal fastholde og Tiltrække og Brande Vi arbejder målrettet på befolkningsvækst, men har valgt ikke at sætte et mål for hvad vi vil nå i befolkningsvækst per år. Vores strategi indeholder elementer til udvikling af Esbjerg som attraktiv uddannelses by, både med tilbud til studerende (og fastholdelse efter endt uddannelse gennem studiejobs og ved at arbejde på at få flere studerende og flere uddannelser.) Kvalificeret arbejdskraft til Erhvervslivet, herunder understøttelse af rekruttering og fastholdelse af medarbejdere til kommunens virksomheder (både danske og international arbejdskraft.) Medarbejdere til kommunens virksomheder er et af vores helt store fokusområder og målgrupper ift. bosætning, og vi gør meget for at sikre god modtagelse og fastholdelse af arbejdstagere og deres familier.

					Branding af Esbjerg som Bæredygtig EnergiMetropol – med strategisk fokus på branding inden for bæredygtig energi og anvendelse samt som EnergiMetropol (også et element i branding) Vækst inden for IT-området og Nordeuropas Digitale knudepunkt – vi får den nye fiberkabel forbindelse fra Nordamerika og vi arbejder på at udnytte vækstpotentialet inden for IT-området. Vi har strategi for at arbejde med turisme og herunder indirekte også påvirke vores brand og opfattelsen af hele området. Ribe, Esbjerg og hele området som turistdestination ved vadehavet. Optimale vilkår for iværksættere. Både for at støtte lokale ildsjæle (som potentielt kan føre til nye stillinger og dermed potentielle nye ansatte tilflyttere OG job til herboende), og vi arbejder på at tiltrække nye iværksættere.
Sønderborg	X	X			I den daglige drift har vi også fokus på potentielle tilflyttere. De bliver dog ikke nævnt specifikt i den nye handleplan.
Vordingborg	X	X	X	x	
Jammerbugt	X	X		x	Det indgår typisk i forbindelse med vores planstrategi – og kommuneplan arbejde. Der følges op årligt med byggeboligprogram, befolkningsprognose mv. Detaljerede GIS-analyser foretaget internt
Odsherred	X	X	X		
Holstebro	X	X	X	x	
Faaborg-Midtfyn	X	X	X	x	Følgende analyser er udarbejdet eller er undervejs: En boligstrategisk analyse er udarbejdet En omdømmeanalyse er udarbejdet En flytteanalyse er undervejs En handleplan for øerne er undervejs En Landsbyanalyse er undervejs
Hedensted	X	X	X	x	
Hjørring	X		X	x	
Nyborg	X				
Guldborgsund	X	X	X	x	Vi har allerede i forbindelse med kommuneplanstrategien fået et godt overblik over boligmassen, og med en ekstra analyse af flyttemønstre her til efteråret kommer vi også rundt om de punkter. De potentielle tilflyttere og viden om disse behandles i begge analyser.
Mariagerfjord					Ingen overblik over den kommende strategi
Haderslev	X				
Rebild	X	x	X	x	Potentielle tilflyttere: Vi fik i 2014 også lavet en kendskabsanalyse. Lokalt boligmarked: Vi har ikke direkte lavet analyser af det lokale boligmarked, men vores planlæggere i Plan, Byg og Vej har for eksempel kortlagt byerne i kommunen og set på deres udviklingspotentialer. Vi arbejder også med at nedrive faldefærdige huse der skæmmer i bymiljøerne. En større bosætningsundersøgelse i 2016 kortlagde også tilflytteres, fraflytteres og interne flytteres præferencer i forhold til bolig og boligområde.
Viborg	X	X	X		
Nordfyn	X	X	X	x	
Syddjurs	X		X		
Randers	X	X		x	
Yderkommuner					
Tønder					Svarer ikke
Langeland	X	X	X	x	Det hele indgår.
Thisted					de nævnte elementer er alle noget vi arbejder med, men de indgår ikke i en samlet strategi
Lolland		X	X		Kampagnen som nævnt ovenover handler især om at gøre os synlige, fortælle de gode historier om Lolland.
Norddjurs					?
Lemvig	X	X	X	x	

Ærø					Ingen af disse elementer indgår i strategien. Ærø Kommune har efterfølgende fået udarbejdet en bolig- og potentialevurdering i forhold til boligmangel på Ærø https://www.aeroekommune.dk/borger/flyt-til-aeroe/bosaetningsstrategi-og-handleplan
Ringkøbing-Skjern	X	X	X	x	
Samsø	X	X	X	x	
Struer	X	X	X	x	Bosætningsstrategien er mere hands-on – altså at udgøre en tilflytterservice m. god velkomst mv., og håndholdt opsøge og tiltrække potentielle tilflyttere. Analyse arbejdet ang. Boligmarkedet ligger i vores planafdeling. Her er der bestilt en undersøgelse af Exometric Flyttemønstre – og årsager til tilflytning bruger jeg som redskab til mine indsatser. Her har jeg selv lavet en undersøgelse blandt tilflyttere de sidste 3 år. Potentielle tilflyttere – og vores beslutning vedr. målgruppen – er selvfølgelig også på baggrund af research og undersøgelser – men primært i allerede eksisterende undersøgelser. Her har vi ikke selv i gang sat en undersøgelse.
Læsø	X	X	X	x	I et samarbejde med kommunen bliver der kortlagt hvor mange der flytter til og fra kommunen samt deres alder og om de kommer fra andre lande eller rejser til andre lande. Selv prøver jeg at holde styr på potentielle tilflyttere ved hjælp af et Excel ark, hvor jeg skriver hvad de arbejder med og hvad de vil arbejde med i vores kommune. Hvornår de kontaktede mig første gang og om det var via telefon, Facebook, sms eller Messenger. Da folk skal have noget at bo i, er det vigtigt at jeg har en god dialog med ejendomsmæglerne samt boligselskaberne.
Morsø			X	x	
Skive	X	x	X	x	Bosætningsstrategien er udarbejdet dels på baggrund af en bosætningsanalyse for kommunen, og dels på baggrund af en lang række nationale, regionale og lokale undersøgelser, forskning og analyser, der vedrører bosætning.
Vesthimmerland	X	x		x	
Bornholm		x	X	x	

Spørgsmål 3: Hvordan søger kommunen at tiltrække tilflyttere?	Har etableret hjemmeside med oplysning på dansk.	Har etableret hjemmeside med oplysning på andre sprog end dansk.	Har ansat en eller flere bosætnings-konsulenter, som kan besvare spørgsmål fra potentielle tilflyttere.	Har kommunalt boligtilbud, hvor potentielle tilflyttere kan prøve at bo i kommunen	Har gennemført markedsførings-kampagner i landsdækkende aviser, tv-spots mv.	Har en opsøgende indsats med deltagelse i messer, afholdelse af events uden for kommunen mv.	Uddyb gerne:
Landkommuner							
Herning	X	x	x			(x)	Ad pind 4: Vi har "pendlerfortrin" så tilflyttere (med job) eller studerende der flytter mere end 30 km kommer foran i køen til almene familie eller studieboliger Ad pind 5: Vi fokuserer ikke landsdækkende med fortrinsvis i regionen eller radius 100 km, og fortrinsvis online Ad pind 6: Hvor det giver mening, sætter vi et bosætningsbudskab ind ved vores events i byen der tiltrækker gæster ude fra. Vi afholder karrierearrangementer uden for kommunen og i kommunen med deltager udefra (Aarhus)
Kalundborg	X	x	x			x	Vi har siden 2015 deltaget på karrieremesser for primært naturvidenskabelige, idet det er den professionsgruppe, som vores virksomheder efterspørger. Mange dele af landet søger ingeniører, men ved aktivt at stille op på messerne og får lejlighed til at tale med de studerende, har vi konkret oplevet at betyde en forskel ift. hvor de søger deres første arbejde.
Frederikshavn	X	x	x		X	x	
Vejen	X	X engelsk	Ikke som selvstændig arbejdsopgave – fuldtids landdistrikts-konsulent har fået opgaven som 'ekstra' samtidig med, der arbejdes med kampagnen i projekt-organisering på tværs af kommunens afdelinger.		Ikke landsdelt kun regionalt		Ja – f.eks. 'Fagenes Fest' i Esbjerg.
Billund	X	x	x		X	x	I 2016 lavede vi en brandingkampagne med syv lokalt optagede film distribueret via Facebook og LinkedIn. Dog uden før og efterfølgende analyser.
Assens	X		x			x	Vi annoncerer på forskellige platforme, men kun regionalt.

Aabenraa	X	x	x		Dette har vi tidligere gjort, og skal have fundet ud af, i forbindelse med den strategi vi er ved at skrive, om vi skal til det igen.	x	
Ikast-Brande	X	x	x				Vi er stadig i opstartsfasen og arbejder på en tilflytterhjemmeside på dansk og engelsk og har ansat har en bosætningsguide. Vi tilbyder i samarbejde med boligforeninger en pendlergaranti, hvor tilflyttere til kommunen har fortrinsret til udvalgte lejeboliger. Vi planlægger på sigt at deltage i fx studie- og karrieremesser mv. og skal lave kommunikationsstrategi og strategi for sociale medier med høj vægt på samarbejde med ambassadører.
Brønderslev	X				X		
Esbjerg	X	x	x		X til dels	x	Vi afholder en del præ-besøg for potentielle nye medarbejdere til kommunens virksomheder, til folk som de gerne vil ansætte eller som de ønsker rykker med til Esbjerg til en stilling. Dette gælder også til de statslige styrelser. Og vi deltager på messer. Derudover hjælper vi tilflyttere og potentielle tilflyttere med information om området, indgang til boligsøgning, information om skoler, børnepasning, fritidstilbud, netværk, hjælp til jobsøgning for medflyttende partnere med mere. Vi kører det i samarbejde med kommunens virksomheder, så de sætter nye potentielle ansatte og nye ansatte fra andre kommuner i kontakt med os. Vi har kørt nogle mindre kampagner herunder har Business Esbjerg kørt kampagnen FLYT Danmark Flyt til Esbjerg, vores kommunikationsafdeling har kørt kampagnen PRAL for Esbjerg og Tilflytterservice har kørt kampagne på sociale medier og med fysiske postkort som hed Postkort fra en ven i Esbjerg (Mulighedernes by/Det vilde vest) og Postkort fra en ven I Ribe (Danmarks ældste by). Der køres en ny kampagne fra Business Esbjerg her i efteråret med videoklip.
Sønderborg	X	x	x		x	x	Vi deltager på jobmesser i DK og Nordtyskland samt på events som fx ”Sønderjylland på Rådhuspladsen” (særlig fokus på at tiltrække sønderjyder, som er flyttet fra Sønderjylland.

Vordingborg	X		x		x	x	Herudover styrket fokus på lokaldemokrati og sammenhængskraft i landområder.
Jammerbugt	X		x			x	Under navnet "derfor Jammerbugt" er der lavet en del. Busstoppesteder med reklamer, film på sociale medier, forårsmesse tidligere år og workshop med lokalsamfund, der støttes i at tiltrække borgere, lave tiltag mv.
Odsherred	X		x	nej	nej	Kun begrænset	
Holstebro	X				x		Vi har etableret *landing pagen* flyttilholstebro.dk – denne er også udgangspunktet for vores brandingstrategi
Faaborg-Midtfyn			x		x	x	Vi benytter os af ambassadører, og bruger ressourcer på at aktivere lokale borgere som gode ambassadører for kommune. Vi arbejder således aktivt med borgerstolthed. Et virkelig godt eksempel på hvordan vi forsøger at tiltrække tilflyttere er via vores ambassade på Heartland Festivalen. Se her! https://www.youtube.com/watch?v=H-UTXs25yoQ
Hedensted	X				x	x	Vi har i perioden siden 2014 haft gang i en meget lang liste af forskellige initiativer.
Hjørring	X	x	x	X fra sept. 2019	X fra okt. 2019	x	
Nyborg	X		x		x	x	
Guldborgsund	X		x		x	x	Vi har et tilbud på vej med såkaldte tilflytterboliger. Det er dog ikke politisk vedtaget endnu. Boligerne skal drives lokalt men delfinansieres kommunalt.
Mariagerfjord							Vi deltager i den årlige forårsmesse i Aalborgkongres og kulturcenter
Haderslev	X		x		x	x	
Rebild	(x)				(x)		Hjemmeside på dansk: Vi har ikke et selvstændigt site til tilflytning, men en del af rebild.dk er viet til formålet. Markedsføringskampagner: Vi har kørt bosætningskampagner de seneste par år – primært på sociale medier (Facebook og Instagram), men har også annonceret i regionale magasiner. Vi går sjældent landsdækkende, da vores målgruppe primært er i det nord- og midtjyske.
Viborg	X	x					
Nordfyn	X		(x)		x	x	Landdistriktskoordinatoren udfylder pt. rollen
Syddjurs	X				x		Vedtaget en brandingstrategi der definerer målgrupper samt kanaler
Randers	X		x		x	x	

Yderkommuner							
Tønder	X		x	X	x	x	Vi skal i gang med en hjemmeside med oplysninger til potentielle og tilflyttere. Og mener at synlighed uden for kommunegrænsen er enormt vigtig. Desuden er man i Landdistrikt og bosætningsudvalget i gang med at etablere tilflytterhuse (prøv at bo i kommunen)
Langeland	X						
Thisted	X	x			x	x	Der er en række lokalt forankrede initiativer vedr. bosætning og tilflytning, som understøttes af kommunen.
Lolland		X Er på vej	x		x	X Er på vej	Vi har en kampagne på sociale medier, hjemmeside etc. Kampagnen handler især om at gøre os synlige, fortælle de gode historier om Lolland.
Norddjurs	X		x			x	
Lemvig	X	x	x		x	x	
Ærø	X	x	x	X			Ærø Kommune har ikke dissideret en hjemmeside for tilflytning, men har på kommunens hjemmeside et afsnit "flyt til Ærø" her er enkelte af siderne oversat til engelsk. I løbet af efteråret 2019, skal vi som et led i handleplanen have en uafhængig hjemmeside til bosætning og det at bo på Ærø. Vi har siden 1. februar 2017 haft en bosætningsmedarbejder på 15 timer (mig). Ydermere har vi fået tildelt en stilling i to år med et ugentligt timeantal på 30 timer. I landsbyen Bregninge på Ærø har vi et tilflytterhus. Dette har eksisteret siden 2011. Her har potentielle tilflyttere mulighed for at prøvebo Ærø i en periode på fire måneder. Som en del af handleplanen skal der laves markedsføringskampagner, små teser og brug af de sociale medier osv.
Ringkøbing-Skjern	X	x	x	X og pendlerhus i Tarm	X delvis	x	
Samsø	X		x	X	x		Primært presseomtale
Struer	X	x	x	X delvist	x		Opsøgende indsats er ikke i gang sat endnu – men det er planen Kommunalt boligtilbud: Drejer sig om de tilflyttere, som er en del af projektet "SoundHub Denmark" – altså iværksættere omkring lyd, som bosætter sig i kommunen i kortere eller længere tid – dem finder vi bolig til og understøtter deres husleje i en begrænset periode. Men vi lige pt. Ikke et decideret prøve-hus, ligesom Ringkøbing-Skjern eller KIS-huset i Skive.

Læsø	X	ønskeligt	x	X		x	Pt. er hjemmesiden kun på dansk, men det ville være dejligt at få den oversat til tysk, engelsk, norsk og svensk. Via private er det nu muligt at leje en lejlighed over en periode på 4-6 måneder. Vi har først lige fået lavet en radio-reklame der er at høre på radio nordjyske Jeg har deltaget på messer og events uden for kommunens grænser for at fange de mennesker der i forvejen er pro Læsø.
Morsø					(x) tidligere	x	Vi arbejder lige nu på at lave en Facebook til unge fraflyttere mellem 20-35år. Med henblik på at fortælle om events, attraktive jobs, boliger, historier fra kommunen mm.
Skive	x	x	x	X	x	x	
Vesthimmerland							Vi har endnu ikke udarbejdet en bosætningsstrategi, men kan fra ovenstående valgmuligheder se at der er flere af punkterne som vil blive aktuelle i vores arbejde.
Bornholm	x	x	x		x	x	Er meget udadvendt med tilflyttermøder mange steder i landet

Spørgsmål 4: Har man kendskab til, hvor tilflytterne bosætter sig fx i landsby, mindre by, ved kysten?	Beskriv gerne:
Landkommuner	
Herning	Ved kysten
Kalundborg	Ja, vi har mulighed for at følge tilflytning til de forskellige egne af Kalundborg. Som mange andre områder kan vi se, at byerne trækker primært ift. den gruppe af tilflyttere, der har søgt og fået arbejde i en af de store virksomheder, primært i Kalundborg By.
Frederikshavn	Svarer ikke
Vejen	Tilflytningen til Vejen Kommune sker primært til hovedbyen Vejen, sekundært til hovedbyerne: Rødding, Holsted, Brørup – pt. en del til Andst (landsby nær kommunegrænsen til Kolding). Der er ikke stor bosætning til landdistriktsområderne og landsbyerne
Billund	Primært Billund by, specielt internationale tilflyttere.
Assens	Ja, der arbejdes med tilflyttermønstrene.
Aabenraa	Svarer ikke
Ikast-Brande	Ikast trækker flest borgere, Brande er også med, og så særligt de byer og landsbyer med stærke sociale fællesskaber, f.eks. Gludsted. Der er også meget intern flytning, så borgere fra byer og landsbyer trækker mod Ikast for at være tættere på større by. Der har indtil for nyligt været generel vækst i de fleste byer og landsbyer over 200 indbyggere. Der skal dog ikke meget til at knække kurven både positivt og negativt, se til eksempel (taget fra referatet fra 30.1). De internationale tilflyttere, der kommer hertil pga. job, bosætter sig ofte i enten Brande, tæt på job, eller i Ikast pga. den internationale skole. Kommunalt udstykkede boliggrunde sælges typisk til nuværende borgere, der bygger selv og sælger deres huse til tilflyttere til kommunen.
Brønderslev	Har delvist kendskab til det. Ved nybyggeri gennem de byggegrunde kommunen sælger og de byggetilladelser der ansøges om. Har også noget statistik over befolkningstilvæksten.
Esbjerg	Til dels – vi har bosætningstal på hvor mange der tilflytter og fraflytter hver by/lokalområde, men vi er ved at lave en analyse for at få flere tal på hvem der flytter til og fra hver by/lokalområde (alder, uddannelse indkomst, familietype, boligtype samt hvor længe de bliver boende m.m.)
Sønderborg	Ja, men kun ud fra antallet – ikke ud fra køn, familiestatus m.m.
Vordingborg	Ja vores centerbyer og nær og i købstad(er) og nær Præstø fjord.
Jammerbugt	Vi følger udviklingen i de enkelte byer – og det indgår i ledelsesinformation. Det skifter meget mellem lokalsamfundene – der er særlig god udvikling i byer tæt ved Aalborg - - men også et fokus på ældre, der flytter til kystområder.
Odsherred	Svarer ikke
Holstebro	Ja, vi analyserer meget detaljeret på netop dette. I udgangspunktet er der en vandring fra de små byer til de større. Det er der også internt i kommunen. Det samme gør sig gældende ift. eks. tilflytning fra mindre kommuner omkring os.
Faaborg-Midtfyn	Ja vi kan se at vi har flest tilflyttere til vores nordlige byer Årslev og Nr. Lyndelse. Men og så Ringe tiltrækker tilflyttere.
Hedensted	Ja – til dels
Hjørring	Svarer ikke
Nyborg	nej
Guldborgsund	Vi har sporadisk og ikke evidensbaseret viden om flyttemønstrene. Dog først et samlet overblik historisk fra efteråret.
Mariagerfjord	vi har i andre sammenhænge lavet analyser af flyttemønstre fra og til kommunen, men det er først og fremmest for at udlægge de rigtige byområder til efterspørgslen og ikke for at påvirke efterspørgslen. I denne analyse har vi inddelt kommunen i skoledistrikter og kan se, hvor bosætningen sker.
Haderslev	Ja, vi ved hvilke byer, der vækster og hvilke der ikke gør
Rebild	Vores hovedby Støvring trækker de fleste af tilflytterne. Men vi oplever at væksten i Støvring trækker andre områder med og vi sælger således flere byggegrunde i nogle af de mindre byer end vi har gjort i flere år.
Viborg	Tilflyttere bosætter sig primært i Viborg by.
Nordfyn	Vores analyser giver et bud på det.
Syddjurs	Ja, vi har demografi data, byer tættest på Aarhus har størst vækst.
Randers	Ja, vi kan jo se hvor der er tilflytning. Kommunens største by trækker flest tilflyttere, men flere landsbyer er også attraktive på grund af kvaliteter som natur, fællesskab osv.
Yderkommuner	
Tønder	Ja, det trækker vi analyser på
Langeland	Svarer ikke.

Thisted	ja, via surveys kommunen selv har foretaget (delvist i samarbejde med sociologistuderende) som f.eks. afdækker hvor ny-tilflyttere bosætter sig, hvorfor de kom m.v.
Lolland	Vi har et mindre kendskab og formodning om at tilflytterne som oftest bosætter sig i de større byer på Lolland dvs. Nakskov og Maribo.
Norddjurs	?
Lemvig	Hovedsagelig er det hovedbyen Lemvig. Men mange af vores tilflyttere har en relation til området og flytter derfor til det område, som de har en relation til.
Ærø	På Ærø er det meget forskelligt. Selvfølgelig vil der være mere koncentration omkring byerne, hvor der er institutioner, hvis det er børnefamilier der søger Ærø. På Ærø er afstandene ikke så store, så folk vælger forskellige former for bosted.
Ringkøbing-Skjern	Ja vi holder løbende øje med hvor tilflytterne bosætter sig i Ringkøbing-Skjern Kommune gennem vores analyse og effektafdeling.
Samsø	Ja, det er spredt rundt på øen.
Struer	De fleste bosætter sig i Struer By.
Læsø	Det kommer meget an på om det er familier med børn eller ej. Når det er familier med børn, bosætter de sig typisk i Byrum nær Børnehuset og skolen. De andre foretrækker en af vores to havnebyer.
Morsø	Vi arbejder på det.
Skive	Vi har overblik over, hvordan de forskellige dele af kommunen udvikler sig ift. til- og fraflytning.
Vesthimmerland	Mange tilflyttere til kommunen bosætter sig i byerne.
Bornholm	Svarer ikke

Spørgsmål 5: Hvordan modtager kommunen tilflyttere?	Sender en velkomstmappe med oplysninger om kommunen.	Sender tilflytterguide, fribilletter til lokale attraktioner el. lign.	Inviterer til velkomstmøde.	Lokale ambassadører i lokalområdet tager imod tilflyttere.	Uddyb gerne:
Landkommuner					
Herning	X	x		x	Ad pind 1 og 2: tilflyttere skal selv hente en velkomstpose med 1+2 på et af bibliotekerne. Inviteres til dette via brev i e-Boks Ad pind 4: Dette varetages af borgerforeninger, forskelligt rundt om i kommunen
Kalundborg			x		I Kalundborg ydes indsatsen omkring bosætning i samspil med uddannelsesinstitutioner og erhvervslivet, hvilket betyder at vi tilbyder 'håndholdt service' til de tilflyttere, der enten igennem studiekontor eller arbejdsgiver bliver henvist til de medarbejdere i Kalundborg Kommune, der arbejder med direkte bosætning. Håndholdt service kan både være velkomstmapper eller det personlige møde bl.a. med hjælp til at finde bolig el.lign. Vi har tidligere talt om velkomstpakker/mapper til alle tilflyttere, men fra samtaler i erfagruppe med andre kommuner har vi udledt, at for mange simpelthen ikke er interesserede, og mapperne derfor ryger for hurtigt til skraldespanden.
Frederikshavn	X				
Vejen				der arbejdes dog på et samarbejde med lokalrådene (frivillige borgere i lokalområderne).	
Billund			x	x	I de mindre byer er der frivillige tilflytterambassadører, som kommer ud og hilser på de nye i byen. Medbringer ofte en kurv med lokale tilbud og info.
Assens		x		x	
Aabenraa	X	x	x Ligger i støbeskeen, mangler blot at sende invitationer ud	x Ligger ligeledes i støbeskeen	
Ikast-Brande	X	x			Der sendes brev til tilflyttere med henvisning til, at man kan afhente kommunal velkomstmappe på biblioteket. Handelsstandsforeningerne i Brande og Ikast tilbyder også egne velkomstpakker til lokale tilflyttere. Der arbejdes på koncept for velkomstmøder og etablering af ambassadørkorps i lokalområderne. Flere byer modtager tilflyttere via Lokalrådet. Vi skal fortælle de gode historier om de enkelte byer og åbne op, så det er lettere at finde netværk og blive fastholdt. Ambassadørerne får en stor rolle her. Der er stort fokus på tilflyttercases på den kommende hjemmeside med deltagere, der afspejler vores målgrupper.
Brønderslev				x	Opgaven varetages af lokalforeninger og variere fra by til by. Kommune har ikke en store rolle.
Esbjerg	X	x	x	X når tilflytter ønsker det	Vi sender en velkomstmappe med oplysninger og et magasin som er lavet til tilflyttere, med oversigt over det der er godt at vide – kulturtilbud, parker, legepladser, naturområder, årlige events, netværk og hvor man holder sig opdateret om hvad der sker osv. Vi har et magasin på dansk (Den gode start) og et på engelsk (boost your life). Der er også fribilletter til lokale kulturoplevelser m.m. med i mappen og information om Tilflytterservice og at man kan få hjælp til fx jobsøgning for medflyttende partner, til at finde babysitter, til at finde netværk og fritidstilbud, information om events for tilflyttere (herunder byvandringer, velkomstmøde, tilflyttercafe, udflugter, fællesspisning, sociale events, events om dansk system og kultur for internationale tilflyttere og events hvor man kan møde lokale fx kaffe med en lokal osv.) og en oversigt over vores lokale velkomstambassadører (hver by/lokalområde har én)

Sønderborg	x	x	x	x	
Vordingborg			x	x	
Jammerbugt			x	x	Der inviteres til bustur med tilflyttere – den afholdes nogle gange om året, med borgmesteren som guide. Hver deltagende familie får en velkomstkurv med specialiteter og gavekort fra forretninger i kommunen. Der er også kampagne og aktiviteter i forhold til lokalområderne. Enkelte lokalområder laver arrangementer med modtagelse af tilflyttere.
Odsherred	X Uddeles ved velkomstmøder	X Uddeles ved velkomstmøder	X ja	X ja	
Holstebro	x	x	x	x	Der afholdes årligt en egentlig tilflytterfest. I lokalsamfundene er det oftest egne lokale initiativer.
Faaborg-Midtfyn	x		x	x	
Hedensted	x	x	x	x	
Hjørring	Har haft	Har haft		x	
Nyborg	x	x	x		
Guldborgsund			x	x	De lokale ambassadører er ikke i alle områder, og er ikke initieret af kommunen mere. Det er derfor ikke en samlet indsats men tiltag med ambassadører findes i foreningsregi i dele af kommunen. Vi uddeler fribilletter og lignende til vores velkomstarrangementer.
Mariagerfjord					Ingen særlig indsats
Haderslev	x		x	x	Der er lokale ambassadører, men det er noget lokalsamfundene selv står for
Rebild	(x)	(x)		(x)	Velkomstpakke/guide: Alle tilflyttere modtager et velkomstbrev med digital post hvor der er links til generel information om kommunen samt to gaver 1) en valgfri guidet tur for familien med RebildGuiderne 2) et sundhedstjek for alle i familien på vores sundhedscenter. Lokale ambassadører: vi ved at flere af vores lokalsamfund gør meget for at tiltrække nye borgere og de er rigtig gode til at tage imod nye. Men det er ikke noget kommunen er en del af.
Viborg			x		
Nordfyn	Er i tvivl om vi gør det		x	x	Tilflyttere inviteres på bustur hvor borgmesteren altid deltager og viser kommunens aktiver mv. frem.
Syddjurs	x	x		x	
Randers		x			Der er tidligere blevet holdt velkomstmøder, men dette tilbud er ophørt. Vi oplever at flere tilflyttere eller potentielle tilflytter forhøre sig på landsbyernes facebooksider fx hvor kan jeg finde bolig? Hvad skal jeg vide? Hvor er den bedste skole?
Yderkommuner					
Tønder			x	x	
Langeland	x		x		
Thisted	x		x	x	en del af de lokale ambassadører er ”selvbestaltede” f.eks. borgerforeninger eller andre netværk, som ikke er initieret eller støttet af kommunen.
Lolland	X Er på vej		x	x	Et ambassadørnetværk er etableret for nyligt, men det er svært at få det aktiveret.
Norddjurs	x	x	x		Der fremsendes tilflytterbrev ved flytning til kommunen, hvori der gøres opmærksom på velkomstmappe/tilflytterguide samt velkomstarrangement.
Lemvig	x	x	x	x	

Ærø			x		Hvert kvartal holder Ærø Kommune velkomstmøde for nye borgere. Her er der mulighed for at møde borgmester, os bosætningsmedarbejdere, Turist og erhvervschefen, Teknisk afdeling og forskellige repræsentanter fra nogle af vores 180 foreninger. Vi har ikke lokale ambassadører i lokalområderne. Men hvis en potentiel borger henvender sig allerede i den tidlige fase, kan de få en ambassadør, som kan hjælpe en på vej. Både før og under besøg på Ærø og efterfølgende når man flytter til.
Ringkøbing-Skjern	Vi sender et velkomstbrev	Det kører via en webshop hos os tilflytterne køber med en personlig kode de får tilsendt	Vi holder både velkomst arrangementer og uformelle velkomstcafeer ca. én gang hver måned i vores fem centerbyer.	Jeps MEN det blev slået i stykker da GDPR blev indført. Da måtte vi ikke længere sende lister til vores frivillige velkomstambassadører uden tilflytternes samtykke. Før opsøgte vi alle. Siden indførelsen af GDPR har fire takket ja til tilbuddet. Før opsøgte vi alle medmindre de afslog tilbuddet. Det har der gennem fire år kun været under 10 der har gjort.	
Samsø	x		x		Velkomstmappe fås på velkomstmøde eller besøg på bosætningskonsulentens kontor
Struer					Der har i længere tid ingenting været – men alle fire muligheder er ved at blive igangsat i kraft af min ansættelse. Det sidste år er der blevet sendt en velkomstbuket til alle tilflyttere. Velkomstmiddage i lokalområderne bliver iværksat her i efteråret. Velkomstbrev sendes ud til alle tilflyttere – og hvis de samtykker, kommer en lokal ambassadør forbi med en velkomstpakke med både kommunale og lokale rabatter, informationer og gaver.
Læsø	planlagt	ønskeligt	planlagt	planlagt	Pt. tager man ikke helt så godt imod tilflyttere, men det er dog noget vi har talt om at der skal laves om på bl.a. ved en velkomstmappe og et velkomstmøde samt nogle lokale ambassadører, der åbner døre for dem.
Morsø	x Vi sender et brev til alle tilflyttere med fribilletter til Museerne under Museum Mors. Derudover står det i brevet at der er 2 fribilletter til Jesperhus Blomsterpark til	X Vi sender et brev til alle tilflyttere med fribilletter til Museerne under Museum Mors. Derudover står		x Ude på Mors - i landdistriktsområderne er der en del beboerforeninger som er rigtig gode til at tage imod tilflyttere. Både mht. at give dem en velkomstgave og oplysninger om lokalområde. De er mange steder også gode til at invitere tilflytterne med når	Der er lige blevet ansat en Udviklingskonsulent med særlig fokus på bosætningsområdet. Hun er ved at undersøge hvad de seneste tilflyttere har af ønsker til en optimal velkomst samt hvad best practice (i de enkelte beboerforeninger) i forhold til at byde tilflyttere velkomne.

	afhentning på Morsø kommune. Der er også links til relevante websites i brevet.	det i brevet at der er 2 fribilletter til Jesperhus Blomsterpark til afhentning på Morsø kommune. Der er også links til relevante websites i brevet.		der sker noget så som Sankt Hans bålfest ol.	
Skive			x		Vi er pt. ved at gentænke vores modtagelse af nye borgere.
Vesthimmerland					På nuværende tidspunkt gøres der ikke noget fra kommunal side, der er enkelte lokale initiativer som byder velkommen lokal i nogle byer.
Bornholm	x	x	x		Startet i 2019

Spørgsmål 6: Hvordan arbejder kommunen med at fastholde tilflyttere?	Kommunen har arrangeret tilflytternetværk.	Kommunen afholder tilbagevendende events, udflugter og kulturelle arrangementer for tilflyttere.	Kommunen samarbejder med lokale ambassadører om integrering af tilflyttere.	Kommunen arbejder ikke med at fastholde tilflyttere.	Uddyb gerne:
Landkommuner					
Herning					Fastholdelsen sker via et attraktivt udbud af boligsammensætning, skoler og pasningstilbud, uddannelse, kultur og fritid – samt engagement i de mindre samfund.
Kalundborg	x	x	x		Der er eksempelvis etableret en gruppe af unge jobtilflyttere mlm 25-35. De arrangerer min. 2 events hver måned. Alt fra brætspilaften over pubquiz til større arrangementer i havneparken. Derudover er der etableret 'Internationals in Kalundborg'. Endelig arbejder vi sammen med en nyligt stiftet forening 'familiehjørnet', der henvender sig småbørnsfamilier, der alle er tilflyttere, og som har brug for netværk. Derudover har vi tidligere arbejdet med lokalambassadører, men ønsket om at oprette et sådant korps var større end efterspørgslen fra tilflyttere. Julecafé for årets tilflyttere, som tilbagevendende events. Vi har tidligere tilbudt 'tilflytterkøkken', men måtte lukke pga. manglende interesse. Specifikt udenlandske studerende, hvor vi har et 'host a student'-program, et samarbejde med lokale ambassadører omkring integrering af tilflyttere.
Frederikshavn	x	x	x		
Vejen	Ideer i proces		delvist	tja	
Billund					Svarer ikke
Assens			x		
Aabenraa	x	x			
Ikast-Brande	X Erhvervsrådet Herning & Ikast-Brande projektleder International Village Brande for at sluse internationale medarbejdere ind i netværk. De henvises til International Society, der udbyder netværk og arrangementer på engelsk.			X Ikke endnu - Men er meget bevidste om, at det er en vigtig del af opgaven, da tilflytterne fraflytter igen, hvis de ikke falder til. Der tænkes i netværksmøder med spisning, arrangementer rundt til kommunens "skjulte skatte", spouse netværk mv. Ambassadørerne har en vigtig rolle her.	
Brønderslev				x	
Esbjerg	x	x	x		
Sønderborg	x	X Nu i frivilligt regi, som understøttes af	x		

		bosæt-ningskoor-dinator			
Vordingborg				x	
Jammerbugt			x		
Odsherred	nej	X ja	nej	X jo, det gør vi	
Holstebro			x		
Faaborg-Midtfyn			x		
Hedensted		x	x		
Hjørring			x		
Nyborg					Svarer ikke
Guldborgsund			x		Tilflytternetværk arrangeres af foreninger, ligesom det er foreningerne der agerer ambassadører. Vi har dog ingen projekter der kun er målrettet tilflyttere pt. Men derimod en lang række projekter med opkvalificering og uddannelse af foreningsledere.
Mariagerfjord					Ingen særlig indsats
Haderslev	x	x			
Rebild				x	
Viborg				x	
Nordfyn					Svarer ikke
Syddjurs				x	
Randers					Indsatsen i forhold til fastholdelse er ved at blive ud-arbejdet herunder tilflytternetværk. Kommunen har forholdsvis lav fraflytning, dog anerkender vi vigtighe-den af at også at arbejde med fastholdelse. Tilflyttere har blandt andet mulighed for at kontakte bosætnings-koordinator med alle deres spørgsmål.
Yderkommuner					
Tønder		x	x		
Langeland					Svarer ikke.
Thisted					Kommunen understøtter initiativer der gør det attrak-tivt at bo i kommunen, men ikke specifikt målrettet mod nytilflyttere…
Lolland			x		
Norddjurs		x			
Lemvig	x				
Ærø			x		Hvis en potentiel borger henvender sig allerede i den tidlige fase, kan de få en ambassadør, som kan hjælpe en på vej. Både før og under besøg på Ærø og efterfølgende, når man flytter til. At fastholde tilflyttere vil også være et af tiltagene i den nye handleplan.
Ringkøbing-Skjern	Vi forsøger at få tilflytterne over i nogle eksisterende netværk. Det tror vi på virker bedre.	Velkomst-arrange-menter	x		
Samsø			x		Der er borgerdrevet netværk, der har gennem tiden været forskellige netværk også et kommunalt
Struer	x		x		
Læsø	x	ønskeligt	planlagt		Jeg har fået samlet en hel del tilflyttere i en gruppe på Facebook, der hedder ny-øboer-på-Læsø. Her fortæl-ler vi hinanden om happenings og inviterer hinanden til spilleaftener.

Morsø	Det arbejder vi på at lave.	X Vi har tidligere arrangeret 2 årlige busture rundt på Mors. Vi arbejder lige nu på at opbygge et team af velkomstværter der kan være medværter til 4 årlige møder.	x		
Skive					Vi har netop oprettet et socialt netværk for modne unge på egnen (18-35 år). Tanken med dette netværk er dels at fastholde en forbindelse til vores fraflyttede unge (eksilnetværk hvor der vil blive arrangeret forskellige events), dels at byde nye tilflyttere ind i et fællesskab, og dels at skabe et interessant miljø for de unge, der bor på egnen. I regi af netværket giver vi bl.a. en plakat i dimissionsgave til alle elever, som fra juni 2019 – maj 2020 færdiggør en ungdomsuddannelse, som går over temaet 'Du ved, du er fra Skive-egnen, når…' efterfulgt af ni udsagn. Ligeledes har vi lige afholdt en større fest som startskud for netværket, hvor der var netværksskabende aktiviteter, musik, mad og drikke. Alt dette for at skabe et større fællesskab og heraf også fastholdelse af både fraflyttede unge, herboende borgere samt nye tilflyttere.
Vesthimmerland				x	
Bornholm					Vi har fået startet store communities på Facebook hvor tilflyttere hjælper hinanden

Spørgsmål 7: Søger kommunen at tiltrække bestemte befolkningsgrupper fx børnefamilier, seniorer, fraflyttede unge, indpendlere til lokale virksomheder eller udenlandsk arbejdskraft?	Beskriv gerne:
Landkommuner	
Herning	Primært aldersgruppen 24-39 – unge par/børnefamilier, desuden studerende til byens uddannelser
Kalundborg	Kalundborg Kommuner har i Bosætningsstrategien 2015 defineret følgende tre grupper ift. tiltrækning (Nyuddannede, pendlere og +60'er) og en gruppe (børnefamilier) ift. at fastholde. I løbet af de sidste to år har vi fået endnu en gruppe, nemlig studerende til de videregående uddannelser, der udbydes lokalt.
Frederikshavn	1.udenlandsk arbejdskraft, 2.børnefamilier, 3. specialister
Vejen	Hovedmålgruppen = Unge kloge hænder (faglærte og ufaglærte mellem 18-34 år). Sekundær målgruppe: Udenlandsk arbejdskraft – indpendlere fra Tyskland og Østeuropa, primært beskæftiget i industrien og ved landbruget.
Billund	Primært børnefamilier
Assens	Børnefamilier, pendling til Odense og trekantområdet**.**
Aabenraa	Dette er vi ved at arbejde på, i forbindelse med den strategi vi er ved at skrive. Her skal vi have afdækket, hvilke målgrupper vi ønsker at fokuserer mest på.
Ikast-Brande	Målgrupperne er: Unge fraflyttere, Kvalificeret arbejdskraft, Studerende og dimittender inden for særlige faggrupper, Internationale medarbejdere og deres familier, Indpendlere og Ressourcestærke (børne)familier
Brønderslev	Har kommunale byggegrunde målrettet børnefamilier. Har kørt regionale kampagner målrettet fraflyttede unge. Og vi arbejder pt med at lave/planlægge for et større boligudbud til seniorer.
Esbjerg	Vi har strategisk fokus på at tiltrække og fastholde arbejdstagere og deres familier. Arbejdstagere kan både være danske og internationale, det kan være unge nyuddannede, børnefamilier eller familier med voksne/fraflyttede børn. Derudover har vi fokus på at tiltrække nye studerende, og kommer også til at arbejde mere med fastholdelse af studerende gennem studiejob og koblinger til erhvervslivet. Og så har vi fokus på tilbage-flyttere. Alle andre tilflyttere, er naturligvis også velkommen☺
Sønderborg	Børnefamilier og unge, idet Sønderborgs befolkning bliver ældre og ældre. Se befolkningsprognoser.
Vordingborg	Børnefamilier og fraflyttede unge
Jammerbugt	Vi vil gerne have flere 25-35-årige – dvs. børnefamilier, og det er vi lykkes med i de seneste år. En anden indsats er aktive seniorer, særligt i sommerhusområderne.
Odsherred	Svarer ikke
Holstebro	Bosætningsstrategien sætter fokus på 3 målgrupper: 1.Unge familier, 25-35 år, 2.Voksne uden børn, 55-65 år, 3.Studerende +20 år
Faaborg-Midtfyn	Børnefamilier, aktive seniorer (Faaborg), medarbejdere på OUH og SDU
Hedensted	I vores brandingstrategi er målgrupperne defineret som ressourcestærke børnefamilie og unge fraflyttere. Der arbejdes dog i praksis også med andre målgrupper.
Hjørring	POTENTIELLE TILBAGEFLYTTERE – UNGE FRAFLYTTERE
Nyborg	Alle er velkommen
Guldborgsund	Vi har pt. Fokus på børnefamilier, fraflyttede unge, studerende samt voksne i alderen 55-65
Mariagerfjord	Vi har i kommuneplanen arbejdet med målgrupper, men vi har ikke omsat det til handlinger ift. bosætning.
Haderslev	Ja, børnefamilier og tilflyttere i særdeleshed
Rebild	Alle er velkomne i Rebild kommune, vores kampagner målretter sig specifikt til børnefamilier, folk der skal til at etablere sig/stifte familie.
Viborg	Svarer ikke
Nordfyn	Svarer ikke
Syddjurs	Ja jævnfør brandingstrategien – børnefamilier fra Aarhus
Randers	Børnefamilier er vores primære målgruppe, men forsøger også at arbejde aktivt for at tiltrække seniorer, fraflyttede unge, indpendlere og højtuddannet arbejdskraft.

Yderkommuner	
Tønder	Som udgangspunkt vil vi gerne tiltrække alle målgrupper, men børnefamilier, seniorer og fraflyttede unge.
Langeland	Svarer ikke.
Thisted	ja, det er flere grupper; de unge der læser i universitetsbyerne, hvor vi har oprettet netværk i Aarhus og Aalborg m.h.p. tilbage-flytning efter endt uddannelse. Børnefamilier, hvor der bl.a. er pasningsgaranti m.v. og hvor der er lavet en række præsentations-videoer og andet info-materiale, som beskriver livet i Thy for denne gruppe. For ældre/pensionister arbejdes der med forbedrede og egnede boformer for det segment.
Lolland	Vi ønsker at tiltrække børnefamilier, tilbage-flyttere, fraflyttede unge, faglært arbejdskraft, singler, udenlandsk arbejdskraft og indpendlere. Det er dog ikke alle målgrupper vi har målrettede indsatser for.
Norddjurs	?
Lemvig	Den generelle målgruppe er aldersgruppen 25-40 år. Gerne familier med børn eller tanker om at få børn (Indpendlere er en del af denne målgruppe). Derudover er der en konkret indsats på fraflyttede unge, hvor det handler om at bevare deres interesse for området.
Ærø	I løbet af årene har der været fokus på mange forskellige befolkningsgrupper især det grå guld. I den nye handleplan for en peri-ode af 2 år, har vi tænkt tre grupper ind. Børnefamilier, Det blå Ærø (maritimt) og Fastholdelse af studerende.
Ringkøbing-Skjern	Svarer ikke
Samsø	Ja, børnefamilier og seniorer. Virksomhederne på samsø klarer selv rekruttering af udenlandsk arbejdskraft.
Struer	Bosætningsstrategien indeholder to målgrupper: Kvinde mellem 25-35 år (og dermed småbørnsfamilier) Seniorer mellem 55-65 år Begge målgrupper er defineret med personaer og værdier. Efter research er de vurderet til at være flytbare.
Læsø	Det største potentiale ligger i børnefamilier, da denne befolkningsgruppe kan bidrage mest til en kommune. Men der er selvfølge-lig også fokus på unge fraflyttede og vi har derfor planer om at få lavet et ambassadørkorps i diverse uddannelses-byer. Seniorer med videre er selvfølgelig også hjertelig velkomne og vi vil gerne holde dem friske og aktive en af vores mange foreninger. Ind-pendlere er vi ikke glade for, da disse ikke har deres adresse i kommunen.
Morsø	Det arbejder vi på at fastlægge i udviklingsplan 2030.
Skive	Vi har fire målgrupper, som vi har særligt fokus på: unge mellem 15-29 år, småbørnsfamilien hvor det ældste barn er under 6 år, den kvalificerede arbejdskraft og det modne par på mellem 50-65 år.
Vesthimmerland	Der arbejdes på flere initiativer med indpendlere og udenlands arbejdskraft. Kampagner på boliggrunde er ofte rettet mod yngre børnefamilier (redebyggere)
Bornholm	Vi søger bredt folk i alle aldre. Indenlands og udenlands, vi vil meget gerne have børnefamilier og hjælper til begge parter er i job m.v.

Spørgsmål 8: I hvilken forvaltning/afdeling er bosætningskonsulenten/erne placeret?	Arbejdsmarkeds-forvaltning.	Økonomi-forvaltning.	Teknik- og planlægnings-forvaltning.	Kultur-forvaltning.	På tværs af forskellige forvaltninger.	Uddyb gerne:
Landkommuner						
Herning						Afdelingen Erhverv & Udvikling i forvaltningen By, Erhverv & Kultur
Kalundborg						Ingen af oven over nævnte – derimod i Udviklingsstaben
Frederikshavn	x					
Vejen						Udvikling og erhverv
Billund						Placeret eksternt i Billund ErhvervsFremme.
Assens						byrådssekretariatet
Aabenraa						Byråds- og Direktionssekretariatet, herunder kommunikation og udvikling
Ikast-Brande						Bosætningsguiden er forankret i afdelingen for Erhverv, Bosætning og Fritid en nyoprettet afdeling fra foråret 2019
Brønderslev					x	Vi har ikke en dissideret bosætningskoordinator, men flere medarbejde, som arbejde med bosætning op tværs af forvaltningerne.
Esbjerg					x Fællesforvaltningen, da vi arbejder på tværs af forvaltninger	Vores bosætningskoordinator/Tilflytterservice har nært samarbejde med blandt andet Erhvervsudviklingen og Jobcenteret, Borgerservice, pladsanvisning osv. Men derudover også med virksomheder som ansætter tilflyttere og med kulturinstitutioner osv.
Sønderborg						I kommunaldirektørens stab under erhvervsservice
Vordingborg						Central stab
Jammerbugt			X Erhvervs-afdelingen			Nyansat – placeret i erhvervs og landdistriktsafdelingen "Vækst Jammerbugt"
Odsherred				X ja	X ja	
Holstebro				x		I kommunens centrale udviklingsafdeling "Udvikling og Strategi"
Faaborg-Midtfyn						Staben politik og strategi
Hedensted						Det er i Politik og Udvikling "borgmesterens afdeling"
Hjørring					x	BY, KULTUR OG ERHVERV – TVÆRGÅENDE STABSFUNKTION
Nyborg						borgerservice
Guldborgsund				x		
Mariagerfjord					x	Vi er i øjeblikket i gang med at ansætte en ressourceperson til køb og slag af fastejendom og det er planen, at denne person med tiden skal være anker for udarbejdelse af en bosætningsstrategi. Denne person ansættes i Center for Byråd, Personale og Strategi, der er en stabsfunktion, der refererer direkte til direktionen.
Haderslev						Bosætningskoordinatoren er ansat i Erhvervs- og Borgerservice. Bosætningskampagnen drives af kommunens kommunikationsafdeling.
Rebild					x	Vi har ikke en decideret bosætningskonsulent, men flere medarbejdere arbejder med bosætning on and off.
Viborg					x	Vi har ingen egentlig bosætningskonsulent i Viborg Kommune.

Nordfyn						Svarer ikke
Syddjurs						Ledelsessekretariatet, tidl. direktionssekretariatet
Randers						Bosætningskoordinatoren arbejder i høj grad på tværs af forvaltninger, men er placeret i udviklingsafdelingen Erhverv og Landdistrikt under Udvikling, miljø og teknik.
Yderkommuner						
Tønder						Bosætningskonsulenten sidder i Borgerservice
Langeland						Pt. uden reel bosætningskoordinator.
Thisted					x	bosætningsområdet er fordelt over flere forvaltninger og således også over flere personer
Lolland					x	Vi er ansat i Strategi- og direktionssekretariatet som er det tidligere udvikling og erhverv.
Norddjurs						I Borgerservice (på tværs)
Lemvig	x					
Ærø						Sekretariat og Borgerservice. En placering der passer i forhold til at hjælpe tilflyttere med registrering, viden om opholdstilladelse, CPR og NemID. Ydermere er teknisk afdeling placeret ved siden af, så det er nemt, hvis der er spørgsmål i forbindelse køb af hus.
Ringkøbing-Skjern						Svarer ikke
Samsø						Samsø erhvervs- og turistcenter, der er kommunal afdeling for erhverv og bosætning
Struer						Jeg sidder i staben under kommunaldirektøren. I den afdeling der hedder Kommunikation og Erhverv
Læsø						Som jeg skrev ved først svar er jeg ikke ansat ved kommunen.
Morsø					x	
Skive			x			Bosætningskonsulenten er placeret under forvaltningen Teknik, Miljø & Udvikling.
Vesthimmerland					x	Konsulenten er placeret i en stabsfunktion i en afdeling som arbejder med erhverv, turisme, kommuneplanlægning og udvikling – herunder blandet salg af kommunale byggegrunde og ejendomme.
Bornholm	x				x	Initiativet er startet på privat basis, og tilflytterkonsulenten er placeret i det lokale businesscenter

Spørgsmål 9: Hvem samarbejder kommunen med ift. udvikling af bosætningsstrategi?	Kommunen samarbejder med andre kommuner.	Kommunen samarbejder med virksomheder, uddannelses-institutioner, organisationer mv	Kommunen samarbejder med borgere fx som tilflytter-ambassadører.	Kommunen samarbejder med unge, som er fraflyttet.	Kommunen samarbejder ikke med nogen.	Uddyb gerne:
Landkommuner						
Herning	X	X	x			Sparring med andre kommuner og samarbejde i regi af Business Region MidtVest
Kalundborg		X				Kalundborg Kommune tog for 1½ år siden initiativ til et netværk med nabokommunerne Slagelse, Sorø og Odsherred. Vores Bosætningsstrategi var på dette tidspunkt allerede udarbejdet, så der har ikke været et samarbejde ift. strategien. Til gengæld har vores samarbejde udmøntet sig i, at vi har været fælles om events senest et stort informationsmøde på Nørreport i Kbh. til unge familier på barsel.
Frederikshavn		x				
Vejen	X	x	x			
Billund						Svarer ikke
Assens						Vi har som sagt pt ikke nogen bosætningsstrategi
Aabenraa	X	x	x			
Ikast-Brande		x	x			Samtidig har bosætningsguiden videndelt og sparret med flere andre kommuners bosætningsguider, deriblandt Horsens, Randers, Billund, Vejle og Herning. En målgruppe er fraflyttede unge, så der skal etableres samarbejder med fraflyttede unge, evt. som studiejob.
Brønderslev		x				Arbejdet er stadig i sin vorden
Esbjerg		x	x			Vores strategi er baseret på arbejdsgrupper som har bestået af både kommunale ansatte, politikere, folk fra erhvervslivet, folk fra kulturlivet, tilflyttere og engagerede borgere.
Sønderborg	X	x	x			Vi har spurgt og interviewet en bred palet af aktører.
Vordingborg	X	x	x			
Jammerbugt		x	x			Tværgående samarbejde
Odsherred	X ja	X ja				
Holstebro	X	x	x			Arbejdet er i sin opstart på nogle af de nævnte indsatser
Faaborg-Midtfyn	X	x	x			Bosætningsnetværk og samarbejde på Fyn
Hedensted	X	x	x	x		
Hjørring	X	x	x			
Nyborg	X					
Guldborgsund	X	x	x	x		Her er besvarelsen hvem vi gerne vil arbejde sammen med i tilblivelsen af den kommende strategi

Mariagerfjord					x	Ingen samarbejder pt.
Haderslev	X	x				
Rebild					x	
Viborg		x				
Nordfyn						Svarer ikke
Syddjurs						Vi samarbejder med et markedsfø-ringsbureau om opgaven
Randers		x	x			Vi deltager i flere tværkommunale net-værk og faciliterer et ambassadørnet-værk bestående af borgere både i og uden for Randers.
Yderkommuner						
Tønder	x	x	x	x		
Langeland	x					
Thisted	x	x	x	x		
Lolland	x	X Ejendoms-mæglere	x			
Norddjurs		x	x			Samarbejder med ejendomsmæglere
Lemvig		x	x	x		
Ærø		x	x			Kommunen har et tæt samarbejde med Turist og erhvervskontoret. Yder-mere skal vi til at have mere kontakt med uddannelsesinstitutionerne, hvor vi skal hjælpe hinanden med at få ele-ver og fastholde dem efterfølgende. Som tidligere beskrevet har vi også til-flytterambassadører, som vi samarbej-der med.
Ringkøbing-Skjern						Svarer ikke
Samsø		x	x			
Struer	x	x	x	(ikke endnu)		
Læsø					x	
Morsø	X Vores medarbejder er lige kommet i et team bestående af bosæt-nings medarbejdere i 6 Limfjordskommuner.	X Ja eksempelvis Morsø Erhvervs-råd.	Det arbejder vi på	Det arbejder vi på		
Skive	x	x	x	x		Selve strategien bliver primært udar-bejdet i kommunalt regi, men den bli-ver orienteret om og diskuteret andre steder, ligesom alle de ovenstående er centrale aktører i implementeringen af bosætningsindsatserne. Vi har bl.a. ta-get initiativ til at oprette et ERFA-net-værk vedr. bosætning med fem andre kommuner, som er placereret i vores nærområde, og som det vil give rigtig god mening at samarbejde og spare med.
Vesthimmerland		x	x			
Bornholm		x				

Spørgsmål 10: Har kommunen samlet op på erfaringer med kommunale bosætningsindsatser eller andre tiltag i forhold til tilflyttere og bosætning?	Ja	Nej	Ved ikke	Uddyb gerne:
Landkommuner				
Herning				Følger udviklingen løbende men ikke en stor forkromet analyse og evaluering
Kalundborg	x			Vi forsøger løbende at evaluere på de tiltag, vi tager. Det kan være svært at måle, men tilbagemeldingen fra vores virksomheder lyder, at de helt klart oplever en forskel i antallet og kvaliteten af ansøgere til ledige job. I øjeblikket er vi i samarbejde med en række andre kommuner i Region Sjælland (Sjællandsk Bosætningsinitiativ) ved at udarbejde et best practice-katalog og her har vi gode snakke om hvordan vi samler op på erfaringerne og hvordan vi kvalificerer samme.
Frederikshavn	x			
Vejen				Tja – der forventes foretaget ny nulpunktsmåling ultimo 2019
Billund		x		
Assens	x			
Aabenraa	x			
Ikast-Brande			x	Indsatsen er stadig ny
Brønderslev			x	
Esbjerg	x			Vi har evalueret på vores bosætningsanalyse fra 2015/2016 og gjort status på hvad der siden er sket. Denne pegede meget i retning af at et af vores store potentialer bestod i at fastholde ved at skabe mere byliv og kulturliv og det har været en målrettet indsats for os siden, og der er derfor sket meget på det område.
Sønderborg	x			Læser løbende analyser og hvad andre kommuner/lande gør ift. tilflyttere.
Vordingborg	x			
Jammerbugt	x			Der er lavet notater – mv. – og nedsat en redaktionsgruppe, der evaluerer og drøfter indsatser, hvad virker mv. Desuden har bosætningskampagne været et særligt politisk fokusområde i kommunens handlingskatalog i 2016. Der følges op.
Odsherred		X nej		
Holstebro		x		Og på den anden side måske ja. Vi samarbejder med Clienti i Århus, som vi sammen med har stillet skarpt på målgruppe og motivationsfaktorer for flytning.
Faaborg-Midtfyn	x			
Hedensted	x			
Hjørring	x			
Nyborg			x	
Guldborgsund	x			Der finder pt. En større erfaringsopsamling sted i regi af et regionalt bosætningsinitiativ i region Sjælland som Guldborgsund er en del af.
Mariagerfjord		x		
Haderslev	x			Vi vurderer løbende, hvad der virker og ikke virker.
Rebild	(x)			Evaluering. Vi har ikke foretaget en systematisk evaluering af bosætningsindsatsen, bortset fra enkelte nedslag fx en synlighedsanalyse/medieanalyse. Men vi kan se at tilflytningen fortsætter og salget af byggegrunde går forrygende.
Viborg		x		
Nordfyn	x			
Syddjurs	x			Vi har spurgt tilflytterne om deres holdninger og motiver
Randers	x			Vi evaluerer egne indsatser og lader os inspirere af andre kommuners indsatser.

Yderkommuner				
Tønder	x			Vi har været på besøg hos andre kommuner, for at høre om deres bosætningsstrategi og om hvordan de arbejder med den.
Langeland			x	
Thisted	x			Vi arbejder med og har præcise tal for fra- og tilflytning med f.eks. oplysninger om, hvilke aldersgrupper, hvilken nationaliteter og hvilke køn tilflytterne og fraflyttere har.
Lolland	x			Hvis der menes om vi har gjort research på erfaringer fra andre kommuner, så har vi gjort det.
Norddjurs	x			
Lemvig	x			
Ærø	x			Vi har lavet statistisk på vores tilflytterhus, hvor mange der har boet der, og hvor mange der er flyttet fra huset og har bosat sig på Ærø. Enten i lejebolig eller har købt hus. Løbende holder vi øje med, hvem der flytter til øen. Om det er nogen, der har været i kontakt med os eller selv har fundet frem til Ærø.
Ringkøbing-Skjern				Svarer ikke
Samsø	x			Ja, Men ikke i rapportform
Struer			x	Det er mange år siden der har været nogle bosætningsindsatser – og de har været sporadiske og for korte perioder.
Læsø			x	
Morsø				Svarer ikke
Skive	x			Vi evaluerer løbende vores bosætningsindsatser.
Vesthimmerland		x		
Bornholm	x			Måler hele tiden på antal kontakter til potentielle og hvor mange der kommer måned for måned

Spørgsmål 11: Hvordan arbejder kommunen med udvikling af lokalområder? (sæt gerne flere kryds).	Kortlægning af forskellige lokaliteter ift. stedernes styrker, svagheder, karakter, potentialer og indbyrdes rollefordeling.	Prioritering og understøttelse af kommunal service i udvalgte byer og landsbyer for at sikre tilstrækkeligt brugergrundlag.	Forholder sig realistisk til både muligheder og udfordringer ift. at tiltrække tilflyttere.	Uddyb gerne:
Landkommuner				
Herning				Svarer ikke
Kalundborg	x		x	
Frederikshavn			x	
Vejen	x	Ved ikke	Ved ikke	Det er en løbende drøftelse, om vi forholder os realistisk til opgaven.
Billund				Svarer ikke
Assens			x	
Aabenraa				Den er vi ikke helt sikker på
Ikast-Brande			x	Indsatsen er stadig ny
Brønderslev	x		x	Arbejde med udviklingsplaner for hver enkelt by eller lokalområde/"klyngelandsby"
Esbjerg			x	Vi har en landdistriktskoordinator som samarbejder med lokalområderne omkring udvikling. Derudover har vi en velkomstambassadør til nye tilflyttere i hver by/område. Vi er i gang med at få lavet en statistik/analyse af flyttemønstre til de enkelte byer i Kommunen, for at kunne arbejde mere strategisk med tiltrækning og fastholdelse til de enkelte byer.
Sønderborg			x	Der er mest fokus på de større byer, men vi prøver også at synliggøre de mange bosætningskvaliteter, som en landsby har. Serviceniveauet kan dog ikke være ens i alle landsbyer og byer. Fx har vi ikke en borgerservice i hver landsby, men kun i de tre største byer. Ligeledes forholder det sig med biblioteker, kulturtilbud etc.
Vordingborg	x		x	
Jammerbugt	x		x	
Odsherred				Svarer ikke
Holstebro	x		x	
Faaborg-Midtfyn	x		x	
Hedensted	x	X	x	
Hjørring	x	X	x	
Nyborg	x	X	x	
Guldborgsund				Der arbejdes sporadisk med tiltag på alle områder, men det kan ikke siges at det er en indsats der er grundigt koordineret eller prioriteret. Kommunens bosætningsindsats har i de senere år været præget af en høj grad af events og understøttende tiltag til lokalområder, samt på kultur/fritidsområdet.
Mariagerfjord	x	X		
Haderslev				Svarer ikke
Rebild	x		x	
Viborg	x	X	x	
Nordfyn	x	X	x	
Syddjurs	x			Foregår i kommuneplans regi, hvor der arbejdes med områdernes styrkepositioner. I henhold til brandingstrategi sælger vi hele kommunen
Randers	x	X	x	
Yderkommuner				
Tønder	x		x	
Langeland	x		x	
Thisted	x	X	x	Der er en indgang / en person, som faciliterer lokalforeningerne i kommunen.
Lolland			x	På boligområdet er der flere områder hvor der mangler boliger, og dette arbejdes der aktivt med. Særligt fokus på nybyg af lejeboliger som et aktivt initiativ til fastholdelse.

Norddjurs		X		
Lemvig			x	
Ærø			x	Vi prøver løbende på at hjælpe byerne til at tiltrække tilflyttere. I øjeblikket arbejdes der på, om der skal være et tilflytterhus mere i Søby, hvor alle institutioner er nedlagt (skole, daginstitutioner), for at fortælle, at den vestlige del af øen også er dejlig.
Ringkøbing-Skjern				Svarer ikke
Samsø			x	
Struer	x		x	Lige nu laver vi borgermøder i alle lokalområder med henblik på revision af kommuneplanen + lokale udviklingsplaner. Derudover er der lavet en kommunal strategi for udvikling af lokalområder. ”Lokalområder” er et nyt fokusområde og indgår nu i kulturforvaltningens titel. Den nye centerchef hedder ”Chef for Kultur, Fritid og Lokalområder”. Vi er et tværgående lokal-område-team, som består af plan og teknik, kultur og fritid og jeg på bosætningsområdet.
Læsø			x	Kommunen er meget stærkt presset på det økonomiske områder og er desværre nødt til at spare hvor man kan.
Morsø	x	X		
Skive	x	X	x	
Vesthimmerland	x		x	
Bornholm				Svarer ikke

Spørgsmål 12: Hvad gør kommunen for at være attraktiv ift. bosætning?	Sikrer et udbud af lejeboliger, som giver mulighed for at bo i området uden at skulle købe bolig.	Samarbejder samskaber med borgere ift. udvikling af bosætnings-områder.	Understøtter lokale initiativer fx ift. foreningsliv.	Understøtter samarbejde fællesskaber mellem landsbyer og/eller udvikling af landsby-klynger.	Nedriver tomme forfaldne boliger.	Etablerer bedre adgang til natur, rekreative områder gennem anlæg af stier og offentlig adgang til private arealer.	Uddyb gerne:
Landkommuner							
Herning	X	x	x	x	?	?	
Kalundborg	X	x	x	x			Der bygges i øjeblikket flere almene boliger. De er attraktive for mange jobtilflyttere, der gerne 'prøvebor' Kalundborg inden et evt. boligkøb. Derudover arbejdes der også med etablering af studieboliger. Samarbejde for bedre resultater – således lyder underrubrikken i den gældende udviklingsstrategi i Kalundborg Kommune, og der arbejdes sammen med borgere, foreninger og erhvervsliv på mange forskellige fronter heraf nogle nævnt i de ovenstående svar.
Frederikshavn	X	x	x		X	x	
Vejen	x fokusområde	x Samarbejder bl.a. med 24 lokalråd i kommunen.	x	x hærvejsklyngen	X	x	
Billund							Bosætningskoordinatoren understøtter lokale initiativer fra tilflyttere, men dette er personligt båret.
Assens	X	x	x	x	X	x	
Aabenraa	X	x	x	x	X		
Ikast-Brande							Jeg tænker, vi gør lidt af alle punkter under spørgsmål 12. Der bygges nye lejeboliger og renoveres, der arbejdes med helhedsplan og samskabelse, der arbejdes fx med Frivilligbørs for udvikling af foreningslivet (se https://www.youtube.com/watch?v=_IKPGy_smkw), der samarbejdes med bl.a. Landdistriktsrådet, der nedrives forfaldne boliger og senest etablering af Jordforbindelsen i Brande (http://www.ikast-brande.dk/borger/sundhed-og-sygdom/jordforbindelsen).
Brønderslev		x	x	x	x	x	Samarbejdet med de lokale (både foreninger, organisationer og private) er afgørende for udviklingen. Ejerskab er alt. Har fokus på adgang til naturen, det er et vigtigt parameter for det gode hverdagsliv.
Esbjerg			x	x		x	Vi fokuserer meget på at skabe fællesskaber mellem tilflyttere og lokale og på fællesskaber tilflyttere imellem. Derudover giver vi én indgang til boligmarkedet for at gøre det lettere for tilflyttere at finde bolig og vores lokale velkomstambassadører giver os besked, når de kender til lejeboliger i lokalområderne, så vi sikrer at disse bliver formidlet til boligsøgende tilflyttere.
Sønderborg		x	x	x	x	x	Det ligger i kommunens interesse som helhed. Ikke kun ift. tilflyttere.
Vordingborg		x	x	x	x	x	

Jammerbugt	X	x	x		x	x	Mange af vores indsatser har tiltrækning af borgere som baggrund.
Odsherred			x	x			
Holstebro	X	x	x	x		x	
Faaborg-Midtfyn	X	x	x	x	x	x	
Hedensted	X	x	x	x	x	x	Plus en lang række andre initiativer
Hjørring	X	x	x	x	x	x	
Nyborg	X		x	x		x	
Guldborgsund	X	x	x	x	x	x	Vi arbejder med alle områder i alle forskellige dele af forvaltningen. Dog er der ikke en samlet koordinering og indsatserne tjener for en stor dels vedkommende flere forskellige andre formål også.
Mariagerfjord		x	x		x	x	
Haderslev	X	x	x	x	x	x	
Rebild	X	x	x	x	x	x	
Viborg		x	x	x		x	
Nordfyn	X	x	x	x	x	x	
Syddjurs		x	x	x	x	x	Vi gør det meste – men omtales normalt ikke direkte som motiveret af bosætning, det er mere til gavn for lokalområdet selv.
Randers	X	x	x	x	x	x	
Yderkommuner							
Tønder	X	x	x	x	x	x	
Langeland	X		X	x	x		
Thisted	(x)	x	x	x	x	x	”Sikrer” er et bastant udtryk i forhold til boliger, så sikre boliger kan vi ikke, men vi understøtter at der er et godt udbud af billige lejeboliger i kommunen på de områder, hvor vi kan. I forbindelse med nedrivning af forfaldne boliger er kommunen i gang med det, men nedrivningspuljen er alt for lille i forhold til de boliger, kommunen gerne vil sanere.…
Lolland	X Noget der arbejdes på		x	X (Har tidligere været aktivt, kommer muligvis op igen)	x	x	Blandt andet Femern byggeriet vil få stor betydning for forlandet i Rødby havn og byudvikling i Nakskov.
Norddjurs		x		x		x	
Lemvig			x	x	x	x	
Ærø	X		x		x	x	Kommunen fik i foråret udarbejdet en rapport for at finde ud af, hvad der skal gøres for, at Ærø har de lejeboliger, der efterspørges. Det er et problem, da der er mange, der ønsker at bosætte sig på Ærø, men ikke kan finde en bolig. Ærø Kommune holder i samarbejde med frivillige fra foreningslivet en Ærødag hvert år. Dette er en dag, hvor alle foreninger på Ærø har mulighed for at vise, hvad de laver. Det er en markedsplads, hvor foreningerne kan have

							hver deres stand https://www.aeroekommune.dk/borger/flyt-til-aeroe/aeroedagen Samtidig har vores kulturafdeling et tæt samarbejde med foreningerne. Vores tilflytterhus er kommet i stand i forhold til nedrivning af boliger. Huset skulle være revet ned, men financieringen kunne bruges til forbedring i stedet for nedrivning, hvis kommunen selv investerede 40pct. af udgiften. Flere steder på Ærø er der huse, der er blevet revet ned. På Ærø gør vi meget ud af naturen og er en del af øhavsstien på Sydfyn og øerne. Vi har lavet andre vandrestier og cykelruter i naturen.
Ringkøbing-Skjern							Svarer ikke
Samsø	X		x				Vi har prøveboligordning og arbejder på at få flere lejeboliger, der er lige nu en mangel.
Struer		x	x	x	x	x	Det er især plan-afdelingen og kultur og fritid – som nævnt i spørgsmål 11 – der arbejder med disse ting. Dem kunne I tage fat i for uddybning. Men eksempelvis samarbejder vi med flere landsbyklynger og hjælper med at de kan få Min Landsby App'en.
Læsø			x	x	x	x	
Morsø		x	x	x	x	x	
Skive	X		x	x	x	x	
Vesthimmerland		x	x	x	x	x	
Bornholm			x				

Kommunale indsatser for at tiltrække tilflyttere til land- og yderkommuner

Opmærksomheden på befolkningens geografiske forskydninger er steget markant gennem de sidste årtier i Danmark. Den fortsatte urbanisering har udviklet sig til en udfordring i landets mindre urbaniserede dele: Landdistrikterne mister fortsat borgere og andelen af ældre er støt stigende. Derfor søger mange kommuner at tiltrække tilflyttere. Rapporten giver en oversigt over kommunale bosætningsindsatser, som har til formål at tiltrække tilflyttere og i rapporten vurderes sammenhængen mellem indsatserne og tilflytning til yder- og landkommunerne i Danmark.

Rapporten viser, at der fortsat er stor forskel i omfang og typer af indsatser i både land- og yderkommuner, men flere kommuner gør en større indsats, og de er blevet mere målrettede. Indsatserne spænder vidt; hjemmeside med informationer til potentielle både inden- og udenlandske tilflyttere, bosætningskonsulenter, som har til opgave at besvare spørgsmål fra og give råd og vejledning til potentielle tilflyttere. I nogle kommuner er der også tilflytter-boliger, hvor interesserede tilflyttere kan prøve tilværelsen i kommunen af, mens andre kommuner lægger mere vægt på at iværksætte markedsføringskampagner eller deltage i job- og uddannelsesmesser.